

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Évkönyve



Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
1991

Budapest 1992

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

A kiadásért felelős: Kurucz István a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
kuratóriumának elnöke

A kiadvány gondozását Kovács Gergelyné és Dr. Sebestyén Kálmán végezte

A fényképeket Köppándi Ágnes és Hajdú József készítették

Műszaki szerkesztő: Szarka Judit

Készítette: a Szöveg-TÜKÖR BT.

Előszó

A második évébe lépett Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány életében 1992. jelentős esztendő volt.

A Telefónia Múzeummal nemcsak szakmai köreink, a magyar muzeológia is jelentős értékkel gazdagodott. Létrejöttének története jó példa a sajnálatosan ritka közösségi vállalkozásokra. Ezért is határozott úgy kuratóriumunk, hogy 1992-től évkönyveink, eredeti rendeltetésük szerint, az esztendő történéseiről, munkájáról, eredményeiről és kudarcairól adjanak számot. Kézirataink olykor kissé fésületlenül, magukon viselik a hétköznapi zaklatott hangulatát úgy, ahogyan születtek: így talán hitelesebbé válnak és utódaink, a múzeumainkban, kuratóriumunkban a jövő században munkálkodók, ebből az évkönyvből jobban megismerik hogyan, milyen módon jött létre, épült ki az az örökség, amit rájuk hagyunk, kik és hogyan munkálkodtak érte.

Évkönyvünket a fentiek szellemében ajánlom alapítóink és munkánkat segítő barátaink érdeklődő figyelmébe.

Kurucz István
a Postai és Távközlési Múzeumi
Alapítvány
kuratóriumának elnöke



A Bélyegmúzeum 1991-ben

1. Gyarapodás

Az alapítók akaratához híven a Bélyegmúzeum immár 61. éve gyűjti a magyar posta-bélyegeket, blokkokat, kisíveket, ezek speciál-változatait, fázisnyomatait, színpróba-nyomatait, próbanyomatait, imprimatúráit, tévnyomatait, továbbá a külföldi postabélyegeket, a külföldi és magyar elsőnap borítékokat, a magyar alkalmi levelezőlapokat, alkalmi bélyegzőket, bélyegbenyomásos képeslapokat és borítékokat.

Gyűjtőkörének fontos területe a bélyegeredeti és vázlatrajzok, az alkalmi levelezőlap-tervek, az értékbenyomások tervei, a boríték és bélyegzőgrafikák, és a bélyeg-nyomóeszközök gyűjteménye. (1. sz. melléklet)

A múzeum okmánytára a magyar bélyegkiadás dokumentumait, a kapcsolatos rendeleteket, irányelveket, együttműködési megállapodásokat, ügyiratokat gyűjti. Könyvtárában – amely nyitott kutatóhelyként működik – megtalálhatók a külföldi bélyegkatalógusok, aukció katalógusok, számos külföldi és valamennyi magyar szakfolyóirat, filatelisták alkalmi kiadványok, aprónyomtatványok. Egyéb filatéliai tárgyi gyűjteményei közt őrzi a múzeum saját külföldön, vagy itthon rendezett kiállításainak dokumentumait, az elnyert díjakat, okleveleket, emléklapokat és emlékplaketteket.

Bélyeges különgyűjteményei tematikusak egy-egy témakör szerint feldolgozott, és csoportosított anyagokat őriznek melyeket legtöbb esetben a bélyeggyűjtőktől vásárolt. (2. 3. sz. melléklet)

1.2 A gyűjtemény gyarapítás főbb változatai:

Múzeumunk gazdagítását, szakmúzeum lévén mindenekelőtt a szakmának, a Magyar Postának köszönhetjük.

Évtizedek óta szinte menetrendszerűen érkeznek a külföldi és magyar bélyegeket tartalmazó küldeményei.

A külföldi bélyegeket az Egyetemes Postaegyesület rendszeresen megküldi a Magyar Postának, aki azokat kezdetben ügyiratok mellékleteként őrízte, majd a Bélyegmúzeum alapításától, 1930 óta a múzeumban helyezi el, lehetőséget biztosítva minden idelátogatónak arra, hogy megismerje, megcsodálja őket.

Rendszeresen gyarapítjuk gyűjteményünket vásárlás útján is. Hagyatékok megtekintése és árveréseken történő részvétel útján próbáljuk felkutatni, megvásárolni a múzeumi anyagból hiányzó példányokat.

Az adományozók nagylelkűségének köszönhetően ajándékozás útján is jelentős mennyiségű bélyeg, postatörténeti dokumentum – értékkel bíró ún. „futott” levél kerül múzeumunkba. Az adományozók között többen vannak olyan filatelisták, akik évtizedek óta rendszeresen küldik bélyegajándékukat, gyarapítják filatelisták szakkönyvtárunkat.

Évkönyvünk sorain keresztül szeretném megköszönni valamennyiüknek, a világ legkülönbözőbb pontján élő filatelistáknak gyűjteményünket gyarapító ajándékát, név

szerint kiemelve közülük Szokody Tibor és Orbán Ferenc urakat, akik adományaikkal akkor is elérték és megtalálták a Bélyegmúzeumot, amikor az zárva tartotta kapuit.

Szokody Tibor úr ajándékainak állandó kísérője a hazaszeretetéről szóló levelei, költeményei. Terveink között szerepel, hogy kamarakiállításon a nagyközönségnek is bemutatjuk a lassan különgyűjtemény rangra emelkedő adományt.

Orbán Ferenc a postatörténet világába való eligazodásban segítette és segíti a múzeumot. A neves filatelista adományai, tanulmányai főleg könyvtárunk és okmánytárunk gazdagabbá tételét szolgálják.

Gazdagodtunk a társ múzeumok segítségével is.

Az IATM közgyűlésen résztvevő vezetőink közvetítésével nemzetközi filatelista kiadványok, árverési katalógusok, tájékoztatók és prospektusok birtokosai lettünk, megismerhettük más külföldi társ múzeumok számítógépes nyilvántartási rendjét.

2. Állagvédelem:

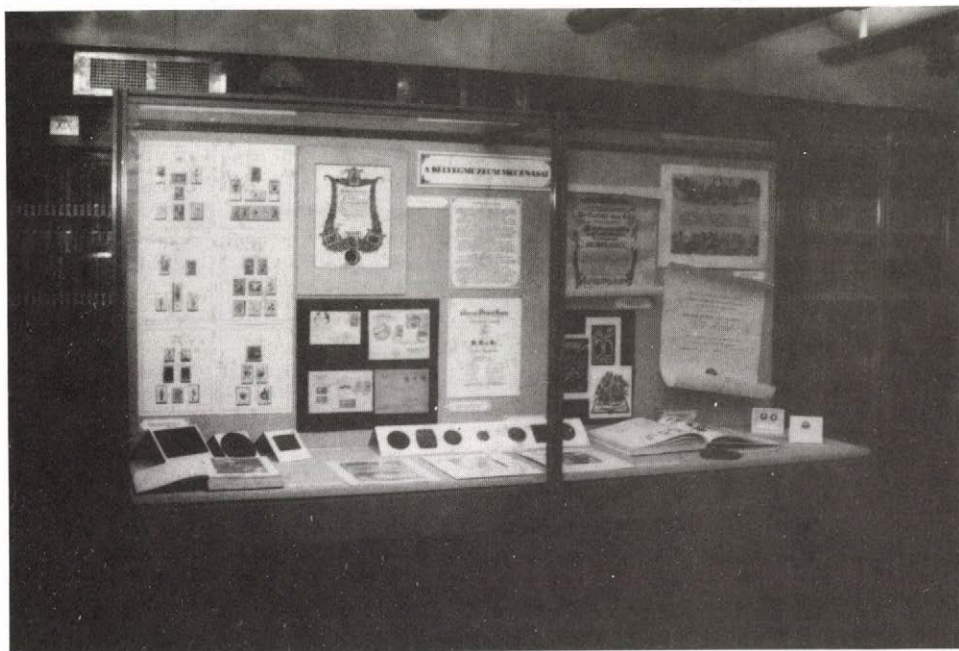
A Bélyegmúzeumban őrzött bélyegek, ha megszólalhatnának és közérzetükről is mesélhetnének, ebben az évben elbeszélésük sajnos nem lenne fennkölt és vidám.

Klímaberendezésünk ugyanis, amely hivatott volt számukra biztosítani azt az ideális hőmérsékletet és páratartalmat, melyet eredeti állapotukban való megőrzésükhöz szabályzóink előírnak, meghibásodott, 20 éve működő alkatrészei már nem tudták felvenni a harcot az idő vasfogával, a technika fejlődésével.

1991 tehát az az év, melyben az új klímaberendezés telepítésének gondolata elfogadásra került, az érdemi beruházás megkezdődött és a kivitelezési munkák első üteme lezárult.



A Bélyegmúzeum állandó kiállítása



A Bélyegmúzeum állandó kiállítása

A múzeum számára talán legfontosabb területen, a gyűjteménytárban karácsonyi ajándékként átadásra került az új klímaberendezés.

E sorokon keresztül is szeretnék köszönetet mondani az Alapítóknak és vezetőinknek, akik megteremtették és biztosították a berendezés cseréjéhez szükséges anyagi feltételeket, képletesen szólva megértették a bélyegek szavát. E dolog jelentőségét igazán csak azok tudják átérezni, akik látták e piciny, sokszor 100 évesnél is idősebb papírdarabkák fellélegzését, látták, hogy a tárolást szolgáló albumlapokon is összepöndörödött bélyegek a páratartalom számukra ideális értékénél kisimultak, új életre keltek. A bélyegekhez hasonlóan kelhetnek így életre azok a 100 évnél öregebb okmányok, levelek, térképek melyek a restaurátor gondos felügyelete mellett a vegyifülkébe kerülnek. Amíg azonban újjászületésüket a vegyszeres fürdőben „varázsszerekkel” segíthetjük, addig ezt a bélyegek hátoldalán lévő enyvezés miatt nem tehetjük meg.

A bélyegek nem restaurálhatók, nem javíthatók, értékük, szépségük, varázsuk sértegetlenségükben van.

Ezért olyan fontos számunkra, hogy 1992-ben a beruházások második üteme után a múzeum klímaberendezése új és korszerű típusra cserélve működni kezdjen a kiállítóteremben és a rajztárban. Biztosítva ezáltal az állandó és időszakos kiállításon látható, több mint 300 ezer, ma már pótolhatatlan bélyeg eredeti tervrajz és nyomóeszköz állagának védelmét.

Az év minden szakaszában dohos, nyirkos, nedves, szinte soha ki sem száradó pinchelyiség, a benne átfutó távfűtési és szennyvíz lefolyócsövek meghibásodásának veszélyével alkalmatlan e szintén pótolhatatlan értékű, védelemre méltán szoruló posta-technika- és ipartörténeti értéket képviselő tárgyi dokumentumok tárolására.

Helyhiány, tárolási gondok kényszerítették ki a szükségmegoldást elődeinktől, s csak remélni tudjuk Alapítóinktól a mielőbbi segítséget, hogy az első magyar bélyegek

képeit őrző litográf kövek, melyek 1870-ben Solenhofenből érkeztek a Dunán Budára az Állami Nyomdába, hogy máig hiteles őrzői legyenek az önálló Magyar Postaigazgatás oly sok műgonddal, aprólékossággal kivitelezett első és további bélyegeinek.

Mostoha sorsuktól reméljük hamar megszabadulnak az első ofszetbélyegek gyártásakor használt üveglapon rögzített bélyegképek – az üvegdiák, melyek zselatin-bevonata csodával határos módon rajta van még az üveglapokon – és az eredeti egyképes acél- és rézmetszetek is.

Filatelista szakfolyóiratainkat évről-évre könyv alakban fűzve őrizzük, sérült gerincű, megrongálódott könyveink állagmegóvását folyamatosan végezzük.

3. Feldolgozás

Mint oly sok mindenben, e szakterületen is speciális helyzet jellemző a Bélyegmúzeumra.

Gyűjteményének oroszlanrészét kitevő külföldi bélyegek feldolgozásánál a külföldi bélyegkatalógusok használata az egyetlen biztos támpont, ami alapján azok feldolgozása végezhető.

A múzeum alapítása óta az Yvert katalógus alapján dolgozta fel külföldi bélyeggyűjteményét, azaz katalogizálta. Munkánkat sajnos nehezíti, 2-3 éves lemaradásra készíti a katalógus késleltetett kiadása. Az egyre nagyobb bélyeges világanyagot több éves lemaradással tudja csak katalogizálni az Yvert, s amikor egy-egy hiányzó információ, vagy netalántán bélyeg beszerzése felmerül, már évek telnek el a bélyeg kiadását követően.

Szerencsére más a helyzet a magyar bélyegeket illetően.

A kibocsátások története követhető, bár sokszor a szükséges információk beszerzése nehézkes, körülményes. Mégis e területen a leírókartonok a katalógusszámon kívül nagyon sok más fontos információt is tartalmaznak a magyar bélyegekről.

E leírókartonok felfektetésének és a meglevők hiányzó adatainak kiegészítése – 1925-től napjainkig terjedő időtartam vonatkozásában – a muzeológusok elsődleges feladata volt készítésükkor remélve, hogy azok a közeljövőben számítógépes programra áttéve teszik könnyebbé a jövőben itt dolgozók munkáját. A magyar klasszikus bélyegek gyűjteményének leírókartonok alapján történő feldolgozása, mivel ehhez a bélyegek konkrét vizsgálata is szükséges, az elkövetkezendő esztendő feladata lesz, azok leltározásával együtt.

A katalogizálás, a leírókartonok elkészítése mellett a Bélyegmúzeum feldolgozó munkafolyamatához tartozik egy nagyon fontos feladat, a bélyegek hátoldalán azonosító bélyegzőlenyomat alkalmazása. E parányi bélyegzőlenyomat teszi hitelessé egy-egy bélyeg múzeumi gyűjteményünkhöz tartozását és megkülönbözteti azt minden más gyűjteménytől. Múzeumon belül egyes gyűjteményterületek feldolgozásánál különböző azonosító jelű bélyegzőt alkalmazunk. A feldolgozási munkafolyamat része a folyamatosan bővülő gyűjteményből úgynevezett kiállítási készlet képzése.

Ez a katalogizált külföldi bélyegeknél az állandó kiállítás folyamatos bővítését szolgáló egy-egy példány hawidozását, azaz átlátszó védőfóliába és kiállítólapra helyezését, majd az állandó kiállításba kerülését is jelenti.

A magyar bélyegek esetében ennél többről van szó. A kiállítási készlet képzése itt nem egy bélyeg hawidozását és állandó kiállításba helyezését, hanem a kapcsolatos elsőnap borítékok, fázisnyomatok, futott levelek, bérmentesítési változatok, egyéb filatelista érdekességek és ritkaságok bemutatását is jelenti.

Egy-egy elhanyagolt gyűjteményterület feldolgozása, rendbetétele egy múzeumon belül nem végezhető el a gyűjtemény valódi megszámlálása, azaz leltározása nélkül. 1991. február 11-én kezdődött szakkönyvtárunk leltározása. Helyükre kerültek a szak-



*A Bélyegmúzeum
állandó kiállítása*

folyóiratok, használhatóvá vált a British Library-től kapott aukció-katalógus anyag, elkészült a könyvtár gyűjtőkör-terve, teljes állományáról 1-1 példány adatkartont tartalmazó betűrendes katalógusa.

Új leltárkönyvek felfektetése után bevezetésre került az új kölesönzési nyilvántartás.

4. Kiállítások

Az 1990. november 23-án – öt évig tartó felújítási munkálatok után – újra megnyílt múzeumunk új tárlóiban egy esztendőn keresztül láthatta az idelátogató közönség a magyar bélyegek hazai és nemzetközi sikereit bemutató kiállítást.

A múzeum kiállítótermének új vitrinjeiben 73 érem, 85 oklevél, ezüstserlegek és tálak, valamint 96 bélyegterv és 300 bélyeg dokumentálta a magyar bélyeg sikerét.

Először volt alkalmunk – az új installációknak köszönhetően – a bélyegek és a tárgyak szoros kapcsolatának bemutatására.

Alapítványunk új múzeumának, a Telefónia Múzeumnak megnyitása adott alkalmat ez év májusában arra, hogy bemutathassuk a Kallós-féle különgyűjteményből a „Telefon a világ bélyegein” című válogatást.

1991 nyarán az egész ország II. János Pál pápa magyarországi látogatására készült. Országszerte ünnepi rendezvényekkel köszöntötték ezer éves kereszténységünk ideje alatt első alkalommal hazánkba látogató egyházi főmértősságot.

Múzeumunk bélyegeivel szerény keretek között csatlakozott az eseményhez.

Az „utazó pápa”-ként is emlegetett egyházfőt érkezésének színhelyein bélyegkiadás-sal is köszöntötték. Múzeumunk kamarakiállításon mutatta be világgyűjteményünkben kiválogatva azokat a bélyegeket, melyek a 13 éve tartó pápai utazás eseményeit örökítették meg.

Kiállításunkat a Magyar Posta bélyegújdonságai is színesítették. A máriapócsi, a máriaremetei templom, az esztergomi Bakócz kápolna kegyképei, a celldömölki templom kegyszobra Kékesi László grafikusművész megkomponálásában méltán került az új sorozat bélyegképeire, gazdagítva a magyar filatelisták madonna-gyűjteményét.

Legalább ennyire örülhettek a filatelisták a pápa arcképét ábrázoló új bélyegblokk-nak, melyen az esztergomi Főszékesegyház bazilikája és a város látképe is megtalálható.

A bélyegblokk tervét a pápai portré rézmetszetét Vagyóczky Károly grafikusművész készítette.

Kiállításunkat dr. Kertész Pál a Posta Vállalat vezérigazgatója és dr. Várszegi Asztrik püspök úr, pannonhalmi főpát nyitotta meg.

A nyolc tablóra sűrített, a „pápa filatélia” témakörébe tartozó bélyegek, parányi dokumentumként rögzítették és mutatták be, hogy a XX. század utolsó évtizedében egy Krisztus-követésnek teljesen elkötelezett ember mit tudott tenni az emberiség jövőjéért, a világbékéért, a keresztény egyházak ökumenikus egységéért.

A pápalátogatás kapcsán a bélyegeken kívül számtalan más filatéliai kiadvánnyal gazdagodhattak a gyűjtők.

Díszes emléklapok, képeslapok, borítékok, bélyegzések jelentek meg a pápai üzenetről:

„A nemes magyar nemzet szeretett fiainak!”

Az egész Magyar Népre kérem Isten bőséges áldását. A Boldogságos Szűz Mária, a „Magyarok Nagyasszonya” legyen a csillag amely utat mutat a magyar katolikusoknak ebben az Egyház és Haza számára egyaránt fontos időszakban.

II. János Pál”

Állandó résztvevőnek és kiállítóknak számítunk a Bélyegnapon a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége és a Magyar Posta közös ünnepén.

Ebben az évben a Bélyegnapon bemutattuk a Debreceni Delizsánsz kiállítóteremből – sajnos a kiállítóhely megszűnése, az épület lebontása miatt – visszakerült „Bélyeg a bélyegen” kiállításunk 8 tablóját. Az anyag a bélyeg születésének 150. évfordulójára készült. Valamennyi tablón a „világelsőről” ismert ifjú királynő, Viktória portréja – a bélyegekhöz képest – nagy méretben volt látható, melyet a korona és a nyakék vonalán bélyegek díszítettek.

A Bélyegnaphoz hasonlóan állandó kiállító, vagyunk a Pécsi Orvostudományi Egyetemen, a „POTE Egyetemi Napok” elnevezésű rendezvénysorozatnak.

Hagyománnyá vált, hogy múzeumunkba évente más és más grafikusművész mutatkozik be. 1991-ben Pécsen Szunyoghy András művész urat, illetve munkásságát ismerhették meg az egyetemisták és az idelátogató közönség. Az egyetem aulájában 19 tablón a bélyeggé sohasem lett grafikák mellett az azóta már könyv formájában reprezentatív kiadásban megjelent lovakról készített anatómia rajzai eddig ismeretlen oldaláról mutatták be a művészt.

Nemzetközi szintérre egy alkalommal lépett ki a múzeum. „Ifjúság és környezetvé-

delem" című kiállítási anyagát – amely a kezdetektől napjainkig bemutatta az e témakörben kiadott magyar bélyegeket – a Philanippon'91. elnevezésű Bélyeg-világkiállításán Tokióban láthatta a közönség.

A Magyar Postaigazgatást képviselő 5 tabló terjedelmű kiállításunk reméljük e nagyon távoli országban felvillantott valamit abból a kultúrából, ami jellegzetesen magyar.

Az 1991-es esztendő a filatelisták világában jeles évfordulóhoz kötődik. 120 éve került le az Állami Nyomda gépsoráról az első Budán gyártott postabélyeg.

Az évfordulót munkatársainkkal a filatelisták és a posta képviselői körében egy ún. „Nyitott Múzeumi” napon ünnepeltük, ahol neves filatelisták tartottak előadást kutatási eredményeikről.

A résztvevők között Jakab Györgyné a Magyar Posta Bélyegosztályának vezetője a magyar bélyegkiadás történetéről és Gervay Mihályról, az önálló Magyar Posta első országos főigazgatójáról, Surányi László neves bélyeggyűjtő és szakíró az 1867-71 közötti postatörténeti eseményekről szólt.

Dr. Zlatev István bélyeggyűjtő és filatlista szakíró az 1871-es bélyeggel kapcsolatos kutatásainak világába kalauzolt, dr. Molnár László a művészettörténész szemével értékelte az 1871-es kiadású bélyegeket.

Simon Gy. Ferenc a Filatéliai Szemle felelős szerkesztője a magyar bélyegkiadásban elemezte az 1871-es bélyeg utóéletét.

Sipos Józsefné muzeológus az 1867-es bélyegek dokumentumait vizsgálta és az 1871-es bélyeg nyomóeszközét mutatta be.

Szatmári Géza vezérigazgató-helyettes úr az első hazánkban készült postabélyeget gyártó nyomda mai munkatársainak, és a szakelőadóknak munkásságát értékelte és bélyegajándékkal jutalmazta.

A Bélyegmúzeum állandó kiállítása



5. Látogatóforgalom

Múzeumunk sajnos nem tartozik a nagy látogatóforgalmat lebonyolító múzeumok közé. Adódik ez abból, hogy kevesen tudnak létezéséről. Megnyitásának éve, 1930 óta számtalanszor hosszabb ideig, sokszor évekig kényszerült zárva tartani kapuit. Az elmúlt 61 esztendő alatt összesen több mint 20 évig volt zárva.

Gyűjtőköre, gyűjteménye speciális. Kötődik egy szűk körben képviselt szakmához, a filatelisták világához.

Ez egyben azt jelenti, hogy az itt bemutatott látnivaló elsősorban a filatelistákat érdekli. Meg kell találnunk tehát – s ez kell legyen a jövőben a legfontosabb feladatunk –, azt a bemutatási formát, amely kitágítja e kört, kapcsolatot talál a szélesebb közönség és a bélyegek között, felkelti múzeumunk iránt az érdeklődést.

CSEGEZI TAMÁSNÉ

LÁTOGATÓFORGALOM 1991-BEN

Fizető látogató	Diákok	Összesen
1.849	2.417	4.261

1991. ÉVI TÉNYLEGES GYARAPODÁS

	magyar anyag
Bélyeg	19.259
Blokk	1.539
Kisív	–
Speciálblokk	8.601
Fázisnyomat	47.712
Próbanyomat	24
Imprimatúra	44
Tévényomat	200
Mintabélyeg	420
Első napi boríték (FDC)	771
Bélyegbenyomámos levelezőlap képeslap boríték	3.263
Alkalmi bélyegző	50
Tervrajzok: bélyeg eredeti	49
bélyeg vázlat	11
FDC boríték rajz	35
alk. lev. lap terv	
érték benyomás terv	43
alk. bélyegző terv	–
Nyomóeszközök	478

1991. ÉVI TÉNYLEGES GYARAPODÁS

	Külföldi
Bélyeg (db)	
Európa	11.226
Ázsia	5.047
Afrika	3.761
Amerika	3.773
Ausztrália	1.260
ENSZ	144
összesen	25.211 db
Blokk (db)	
Európa	407
Ázsia	427
Afrika	335
Amerika	377
Ausztrália	51
ENSZ	-
összesen	1.597 db
FDC	441 db

1991. ÉVI TÉNYLEGES GYARAPODÁS

	magyar
Okmánytári anyagok	-
Filatelista szakirodalom (Könyvtár)	
- katalógus	39 kötet
- szakkönyv	175 kötet
- folyóirat	55 kötet
- aprónyomtatvány	75 db
- aukció - katalógus	920 db
Egyéb filatéliai tárgyak	9
Különgyűjtemények	910

A Bélyegmúzeum Számadási és Kezelési Szabályzat tervezete

1991-ben tervezet formájában kidolgoztuk a Bélyegmúzeum új számadási és kezelési rendjét. A múzeumi gyűjtemény hatalmas mennyisége tette indokolttá a múzeumon belül egy új anyag – szétválasztási és kezelési rend kidolgozását, amely remélhetően az elkövetkező években egy számítógépes nyilvántartásra való áttérés alapjául is szolgál majd.

A tervezet elkészítése előtt szakmai tapasztalatcserén jártunk Prágában, ahol az ottani Postamúzeum bélyeggyűjteményi anyagának nyilvántartási rendjét tanulmányoztuk.

A prágai múzeum gyűjtőköre, nyilvántartási rendje a miénkkel közel azonos, de a bélyegek, nyomóeszközök, bélyegzők tárolási módja eltérő, továbbá a két múzeum között alapvető különbség, hogy amíg a magyar Bélyegmúzeumban egyéni felelősségvállalás terhe alatt kiosztásra kerül a kezelők, muzeológusok részére valamennyi bélyeg és egyéb anyag, addig a prágai múzeumban 3 fős bizottság veszi át raktározza, trezor rendszerben őrzi a bélyegeket, bélyegzőket, nyomóeszközöket. Innen lehet kiállításra, kutatói és egyéb célra kikölcsönözni anyagot és minden ide kerül vissza.

Szakmai nap a Bélyegmúzeumban (1991. május 27.)



A mozgást az adott tárolási helyen erre rendszeresített nyomtatványon rögzítik, amely az anyag kivitelét (hová, mikor) és visszaérkezését, tehát a bármikor bekövetkezett mozgást pontosan tükrözi, az őrzés helyén mindenkor megtalálható.

Javaslataink a változásokat illetően az alábbiakban foglalhatók össze:

Hazai körülmények között a biztonságos őrzést a bélyegek központi kezelésbe vételére jelentenék, amikor tulajdonképpen egy ún. „bélyegraktárban” 3 fő bizottsági kezelésben lennének a bélyegek földrészenként, országonként katalógus szerinti rendben, s innen lehet kivételezni jegyzék alapján a kiállításokhoz vagy bármi más célra szükséges bélyeget. E raktár készletének mozgását egy naplóban illetve több naplóban (külföldi, magyar stb.) valamint őrzési helyükön egy mozgásjelző kartonon vagy íven javasoltuk nyilvántartani.

A kivett anyag visszaérkezésének várható időpontját a naplóban rögzíteni kell, a visszaérkezés tényleges időpontját szintén.

A múzeumban található különgyűjtemények továbbra is egyéni felelősségvállalásban maradnának, azok rendezése, az abban folytatandó feldolgozó és kutatómunka állandó feladata lenne minden muzeológusnak.

Az átállás feltételezhetően több évig tartó folyamat, melyben teljeskörű leltár felvételével történne az egyéni felelősségvállalásból való anyag-visszavétel. Érvényben marad természetesen minden különgyűjteményre illetve jegyzékkel – kiállításra, kutatásra stb. – átvett anyagra az egyéni felelősségvállalás terhe mindaddig, amíg azt a kezelő a központi raktárba vissza nem adta.

A múzeum nyilvántartási okmányai átszerkesztéssel, kisebb változtatásokkal az új nyilvántartási és kezelési rend bevezetése után is használhatók.

Az új nyilvántartási rendben belül – előre meghatározott szempontok alapján – javasoljuk egy ún. kiállítási készlet elnevezésű bélyeganyag leválasztását, ami az állagmegőrzés érdekében azért fontos, mert így múzeumon belül csak egy kisebb gyűjteményi anyagban lenne a jövőben állandó mozgás.

A jövőt illetően egyszerűbbé válna a kötelező leltározások eszközlése.

A felszabadult muzeológusi kapacitás pedig hosszú távon érdemi kutatómunkára fordítható.

CSEGEZI TAMÁSNE

TERVEZET

*A Postavezérigazgató
...../1991. Vég. utasítása*

a Bélyegmúzeumba beszállítandó köteles gyűjteményi
dokumentumokról és tárgyakról
(Posta és bélyeg osztály)

(Posta és Bélyeg Osztály, Nemzetközi Főosztály, Jogi és Igazgatási Főosztály, Sajtó és Propaganda Osztály, Üzletpolitikai Osztály, Posta Anyag és Értékcikkhivatal)

A Bélyegmúzeum gyűjti és őrzi tudományos kutatások és kiállítások céljára a gyűjtőkörébe tartozó muzeális értékeket.

A Bélyegmúzeum gyűjtőkörének teljessé tétele érdekében az érintett főosztályok, osztályok, Posta Anyag- és Értékcikkhivatala felé az alábbiakban rendelkezem.

A Bélyegmúzeum gyűjtőkörébe tartozó anyagokat, dokumentumokat az érintettek kötelesek a Bélyegmúzeumnak közvetlenül megküldeni.

Ezen anyagok jegyzékét az utasítás melléklete tartalmazza. A mellékletben feltüntetett anyagok, dokumentumok beszolgáltatását a tárgyévét követő első negyedév végén az érdekeltek ellenőrizni kötelesek.

Az utasítás a közzététel napján lép hatályba.

Budapest, 1991.

*Melléklet a postavezérigazgató
...../1991. Vég. utasításához*

J E G Y Z É K

a Bélyegmúzeumba beszállítandó gyűjteményi anyagokról

Múzeumi anyag megnevezése	db	ív	Az anyag beküldőjének megnevezése
Külföldi bg.	3	–	Nemzetközi szakosztály
Magyar bg. – fogazott	–	2	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
– vágott	–	2	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal

Múzeumi anyag megnevezése	db	ív	Az anyag beküldőjének megnevezése
- bg. blokk fogazott	15	-	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- bg. blokk vágott	4	-	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- speciálblokk	4	-	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- fázisnyomat (fázisonként)	-	2	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- „záradékolt” induló nyomdai ív	-	1	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- „záradékolt” szállítási ív	-	1	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- imprimatúra	1	-	Posta és bélyeg osztály
- próbanyomat	1	-	Posta és bélyeg osztály
- tévnyomat	-	1	Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
	1		(Érdekelt postahivatal)
FDC	5	-	Értékcikkhivatal
Alk. levlap.	5	-	Értékcikkhivatal
Alk. bg-ző	teljes évi mennyiség		Értékcikkhivatal
Bélyegzőlenyomat bélyegzőnként	5		Értékcikkhivatal
Mintabélyegek	305	-	Posta és bélyeg osztály
Bg. benyomásos képeslap	1	-	Értékcikkhivatal
Bg. benyomásos boríték	5/bélyegkép		Értékcikkhivatal
Grafikák			
- bg. eredetik	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály
- bg. vázlatok	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály
- alk. levlap-terv	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- FDC borítékrajz	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
- Értékbenyomásos boríték rajza	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal
Nyomóeszközök	teljes évi mennyiség		Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal

Múzeumi anyag megnevezése	db	ív	Az anyag beküldőjének megnevezése
Okmánytári anyag – a bg. kiadásra vonatkozó vala- mennyi ügyszer- mésolata – bg. kiadási irányelvek – együttműködési megállapodások			Posta és bélyeg osztály Nemzetközi szakosztály Tájékoztatási osztály Jogi osztály Értékcikkhivatal
Egyéb filatéliai tárgyak – Külföldi kiállítások dokumentumai – egyéb tárgyi emlékek			Posta és bélyeg osztály Nemzetközi szakosztály Tájékoztatási osztály Értékcikkhivatal
Futott levél – bg. kiadáshoz nem kapcsolódó alk. bg-ző lenyomattal – tarifaváltozáskor új tarifa szerinti bérmentesített küldeményfajták – légi járatok indításakor – selejtes előtti futott levelek bemutatása	2 2 2 alk.szerű		Posta és bélyeg osztály Értékcikkhivatal Posta és bélyeg osztály Levélfeldolgozó üzem
Bérmentesítőgépek „0” lenyomata	1	–	Posta és bélyeg osztály Fejlesztési osztály Értékcikkhivatal

A Bélyegmúzeum gyűjteményei és gyarapodásuk módja

Megnevezés	Érkezett pld. szám db	Honnan érkezett	Beszerzés helye (pl. aukció)	Tervezett köteles pld. db ív		Felhasználás szerint			
						Gyűjteményi anyag		Kiállítási duplum anyag	
KÜLFÖLDI postabélyeg	3	UPU	-	3	-	2	-	1	-
- értékes nyomtatvány	alk.szerű	külf.postaig.	-	-	-	-	-	-	-
- különcsere	megáll.sz.	külf.postaig.	-	-	-	-	-	-	-
MAGYAR									
- postabélyeg, fogazott	200	Pénzjegyny. Értékcikkh.	Aukció-MABEOSZ -PROFILA Hagyaték Magánszemély	-	2		1		1
- postabélyeg vágott	-	-	-	-	2		1		1
- bélyegblokk, fogazott	200	Pénzjegyny. Értékcikkh.	Aukció Hagyaték Magánszemély	15	-	10	5		
- bélyegblokk vágott	-	-	-	4	-	2	-	2	-
- speciálblokk	alk.szerű	Pénzjegyny. Értékcikkh.	Aukció Hagyaték Magánszemély	4	-	2	-	2	-
- fázisnyomat	fázisonként	Pénzjegyny.	-	-	fázi- son ként	-	fázi- son ként	-	fázi- son ként
- „záradékolt” induló nyomdai ív	3	Értékcikkh.	-	-	2 1	-	1	-	1 -
- „záradékolt” szállítási ív	-	-	-	-	1	-	1	-	-
FDC	15	Értékcikkh.	Aukció Hagyaték Magánszemély	5	-	2	-	3	-

Megnevezés	Érkezett pld. szám db	Honnan érkezett	Beszerzés helye (pl. aukció)	Tervezett köteles pld.		Felhasználás szerint			Kiállítási duplum anyag
				db	ív	Gyűjteményi anyag db	ív		
Imprimatúra	alk.szerű	Állami Nyomda Pénzjegy- nyomda Magyar Posta V.	-	1	-	1	-	-	-
Próbanyomat	alk.szerű	Állami Nyomda Pénzjegy- nyomda Magyar Posta V.	-	1	-	1	-	-	-
Színpróba-nyomat	alk.szerű	Állami Nyomda Pénzjegy- nyomda Magyar Posta V.	-	-	-	-	-	-	-
Tévényomat	alk.szerű	Állami Nyomda Pénzjegy- nyomda Magyar Posta V. Postahivatalok	-	-	1	-	1	-	-
Alkalmi levelezőlapok	10	Értékcikkh.	Aukció Hagyaték Magánszemély	5	-	2	-	3	-

Megnevezés	Érkezett pld. szám db	Honnan érkezett	Beszerzés helye (pl. aukció)	Tervezett		Felhasználás szerint			
				köteles pld. db	ív	Gyűjteményi anyag db	ív	Kiállítási duplum anyag	
Alkalmi bélyegző	össz. 300 (alk.-ként 1-2 db)	Értékcikkh.	-	u.a.	összes				
Bélyegzőlenyomat	bélyegzőként 5	Értékcikkh.	-	u.a.	összes				
Mintabélyegkek	5/300	M.Posta Váll.	-	5/300		2	-	3	-
Bélyegbenyomások képeslap	képeslaponként 5	Értékcikkh.	-	Képeslaponként 1		1			
Bélyegbenyomások boríték	hiányosan érkl.	Értékcikkh.	-	Bélyegenként 5		2	-	3	-
Grafikák									
- bélyegeredeti	össz: 60-70 bélyegenkénti: 1	Állami Nyomda Pénzjegyny. M.Posta Váll.	-	u.a.	összes				
- bélyegvázlat	össz: 400-600 postai megbízások sz.	M.Posta Váll.	-	u.a.	összes				
- alk. lev.lap. terv	postai megbízások sz.	M.Posta Váll.	-	u.a.	összes				
- FDC borítékrajz	postai megbízások sz.	Állami Nyomda Pénzjegyny. M.Posta Váll.	-	u.a.	összes				
- értékbenyomás tervrajza	postai megbízások sz.	Állami Nyomda Pénzjegyny. M.Posta Váll.	-	u.a.	összes				
Nyomóeszközök (kő, fém, film, üveg)	postai megjelenések szerint	Állami Nyomda Pénzjegynyomda	-	u.a.	összes				

Megnevezés	Érkezett pld. szám db	Honnan érkezett	Beszerzés helye (pl. aukció)	Tervezett köteles pld. db	Felhasználás szerint Gyűjteményi anyag db	Kiállítási duplum anyag
Okmánytári anyagok: - bélyegkiadás valamennyi dokumentuma - bélyegkiadással kapcsolatos rendeletek, utasítások - bélyegkiadási irányelvek, - együttműködési megállapodások	a bélyegkiadások függvényében hiányosan érkezett	M.Posta Váll. Bélyegmúzeum saját anyaga	Magánszemély kutatási eredményei (kéziratok)	u.a. hiánytalanul	összes	
Filatelista szakirodalom - katalógusok - folyóiratok - kiadványok	M. Posta Vállalat (alkalomszerű)		saját megren- delés alapján vásárlás útján	u.a. hiánytalanul, minden kiadványra figyelve	összes	
Egyéb filatéliai tárgyak - kiállítások dokumentumai - egyéb tárgyi emlékek	alkalomszerű hiányos	- külf.kiállítóhely - művészek - M.Posta Váll. - MABÉOSZ		u.a. hiánytalan gyűjtéssel	összes	
Futott levél	-	-	-	- minden alk. bélyegzővel 2 - minden tarifa- változáskor 2 - légi járatok indításakor 2 - selejtezés előtti futott levél (levélfeld. üzem)	2 2 2	alk.szerű
Bérmentesítőgépek „0” lenyomata				1	1	

Különgyűjtemények

Sorszám	Megnevezés	Magyar bélyegek	Külf. bélyegek	Első- nap- bori- ték	Elő- futár	Külf. első- nap- bor.	Belf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Külf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Bélyeg- rajz	Nyomó- eszköz	Egyéb fila- téliai tárgy	Bélyeg- ző le- nyomat	Összesen
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	U.I.T.	1	300										301
2.	Magyar hamisítv.	10.583											10.583
3.	Európai hamisítv.		2.363										2.363
4.	Tengerentúli hamisítványok		1.521										1.521
5.	Vegyi úton megváltoztatott hamisítványok	1.713											1.713
6.	"Baranya" gyűjtemény	1.623											1.623
7.	Magy.Nemz.Korm. Szeged	2.613											2.613
8.	"Fiume" gyűjt.	172	538										710
9.	Dessewffy-féle vésetjavítások	2.266											2.266
9/a.	Madarász-féle vésetjavítások	416											416
10.	1871-ig megjelent világggyűjt.	55	440				25	77					597
11.	Bosznia-Hercegovina gyűjt.		2.427						25				2.452

Sorszám	Megnevezés	Magyar bélyegek	Külf. bélyegek	Első- napi bori- ték	Elő- futár	Külf. első- napi bor.	Belf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Külf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Bélyeg- rajz	Nyomó- eszköz	Egyéb fila- téliai tárgy	Bélyeg- ző le- nyomat	Összesen
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
12.	Magyar tengeri hajóposta	2.057	1.767										3.824
13.	Külföldi magánposták		3.167										3.167
14.	Magyar magánposták	811					5						816
15.	Magy.klasszikus bg. levélen	1.632											1.632
16.	Áll.Nyomda gyűjtemény	209.144					2.878				12		212.034
17.	Fournier-féle hamisítványok		2.557										2.557
18.	UPU 75. évf.	7	597										604
	A, B album	123	8.090										8.213
19.	"Visnya" ívszélgyűjt.	28.238	95										28.333
20.	Osztrák posta M.o-on	8.025					22				1		8.048
21.	Zeppelin és egyéb légiposta	1.350	1.162				6	40					2.558
22.	Magyar támpéld. gyűjt.	635											635
23.	1867. magyar bélyegek (közös)	1.324					47						1.371
24.	Előfutárok "Térfi"				2.453						421		2.874

Sorszám	Megnevezés	Magyar bélyegek	Külf. bélyegek	Első- napi bori- ték	Elő- futár	Külf. első- napi bor.	Belf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Külf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Bélyeg- rajz	Nyomó- eszköz	Egyéb fila- téliai tárgy	Bélyeg- ző le- nyomat	Összesen
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
25.	"Kallos" híradástechn. motívumok	197	1.625	33		167							2.022
26.	Tengeri hajóposta "Rampacher"						339						339
27.	Bosznia-Hercegovina		1.577										1.577
28.	"Vallus" előértéktelenített hírlapbg.	201											201
29.	Kiállítási anyag	19.913	817	41									20.771
30.	"Bakai" lebélyegzés	29.703											29.703
31.	Felvidék-Erdély-Délvidék	30.128	2.550										32.678
32.	Olasz okmánybélyegek	- Okmánybélyegekkel foglalkozó katalógus hiányában a feldolgozás nem történhetett meg! -											
33.	Bírói úton lefoglalt hamisítvány									2.537	131		2.668
34.	1944-45. magyar megszállás		707										707
35.	Különféle vízjel Turul bélyegen	1.141									2		1.143
36.	Hadifogoly levelek						6	26					32

Sorszám	Megnevezés	Magyar bélyegek	Külf. bélyegek	Első- napi borí- ték	Elő- futár	Külf. első- napi bor.	Belf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Külf. érté- kesí- tésű nyom- tatv.	Bélyeg- rajz	Nyomó- eszköz	Egyéb fila- téliai tárgy	Bélyeg- ző le- nyomat	Összesen
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
37.	Koronázási lebélyegzés	3.120											3.120
38.	Osztrák potahivatalok lebélyegzés gyűjteménye		8.412								5		8.417
39.	Rász-Rónai lebélyegzés										528		528
40.	Dr. Mocsári céglyukasztás	270											270
41.	Dobszótól a műholdig	241	597	7		3	20	6			25		899
42.	Első világháborús inflációs bg.	651	6										657
43.	Bélyegkincstár	1.305											1.305
44.	Alkalmi bélyegzés gyűjt.	2.707										2.764	5.471
45.	BUSH album	117		1									118
46.	II. János-Pál pápa emlékalbum	218											218
													416.668
Soó gyűjtemény		22.597	201.013				65	10			260		223.945

Tárlatvezető

Pápai utazások a világ postabélyegein

II. János Pál pápa lelkipásztori útja Latin-Amerikába érkezésével 1979. január 25-én kezdődtek el. Ezt európai, távol-keleti, afrikai, közép-amerikai és az egyesült államokbeli látogatások követték. Sor került olyan kis államok látogatására, mint Skandinávia, Málta szigete, 1990-ben már hetedik alkalommal lépett Afrika földjére.

Ebben az évben útja Portugáliába, majd Lengyelországba vezetett, ahonnan 1991. augusztus 16-án hazánkba érkezik. A Bélyegmúzeum kiállítása „kis méretű grafikáival” a bélyeggel követi nyomon az eddig megtett utakat.

I. tábló:

„Ahol nincs igazságosság... nem lehetséges a béke, mert az igazságtalanság rendezetlenség... és a béke az igazságosság műve.

Karoly Wojtyła 1920-ban született, Vadovicében, 1946-ban szentelték pappá. 1958-ban Krakkó püspökévé, majd 1964-ben érsekké nevezték ki. 1967-ben VI. Pál pápa bíborossá kreálta. 1978. október 27-én az egyház bíborosa Róma püspökévé, Szent Péter 264. utódjává pápává választották, II. János Pál nevet vette fel. Pápasága 13 éve alatt fáradhatatlanul járja a világot. Különleges küldetés vezérli: az ezredfordulóhoz érkezett emberiség sorsáért való felelősség. Töretlenül dolgozik a békéért, hogy elvigye Krisztus üzenetét mindenhová, és bebizonyítsa az örök isteni üzenet az ember számára mindig új.



„Pápai utazások
a világ bélyegein”
című kiállítás

Vatikán állam:

Vatikán a világ legkisebb, 440.000 m² nagyságú állama, a katolikus egyház igazgatási központja.

1929. február 11-én jött létre, a Lateráni Egyezmény alapján. 1954. május 14-én az UNESCO védelem alá helyezte az egész területét, mint a világ kulturális örökségét.

Vatikán államnak saját zászlaja, címere, postája, bankja, rádiója, újságja és vasútállomása van. „Hadserege” a 100 fős pápai testőrség, máig a Michelangelo Buanarotti tervezte egyenruhában szolgál. A zsoldoskatonákat Svájcban toborozzák, innen közismert nevük: Svájci Gárda.

Szent Pétert mártíromságának színhelyén temették el. Sírja fölé Nagy Konstantín császár építtetett bazilikát a IV. század elején. Felújítása 120 évig tartott 1506-tól 1626-ig. Tíz építész dolgozott rajta, Bramantétól – Raffaellón – Michelangelon – Berniniig.

II.-V. tábló:

A Bélyegmúzeum világgyűjteményéből bemutatjuk azokat a bélyegeket, melyek II. János Pál pápa 13 éve tartó utazásait örökítették meg. A világ postaigazgatásai, grafikusok és festőművészek közreműködésével készítették el a bélyegeket mint örök dokumentumait tanúit ezen utazásoknak. Napjainkban filatéliai értékke váltak. A pápa utazásait Vatikán állam postája folyamatosan bélyegsorozatokon örökíti meg. III.-V. táblókon időrendi sorrendben követhető nyomon, hogy őszentsége merre járt, kihez szólt, milyen útravalót hagyott az egyes országokban.

VI. tábló:

A Magyar Posta Vállalat 1991. június 17-én 5 címletű bélyegsort bocsátott forgalomba II. János Pál pápa magyarországi látogatására „Magyar Mária kegyhelyek” elnevezéssel.

7.-Ft-os címlet: Máriapócs

Hazánk bizánci szertartású görög katolikusainak legnagyobb búcsújáróhelye. A kegyképet 1675-ben a helybeli kis fatemplom ikonosztázanak Istenszülő képeként egy ócsi festőmester készítette. A háború, az éhség és a pestis nehéz évtizedében a kép véres könnyeket hullatott (1696). A csoda hírére a táblaképet 1. (Habsburg) Lipót császár – felesége, Eleonóra kívánságára – Bécsbe szállíttatta. Máig a Stephansdom-ban tisztelik. Az eredeti képet egy hasonló ikonnal helyettesítették, amely még két ízben (1715 és 1905) könnyezett. A mai kegytemplom a XVIII. század közepén épült fel. 1948-ban XI. Piusz pápa a Boldogasszony-év során basilica minor rangra emelte.

12.-Ft-os címlet: Máriagyűd

Búcsújáróhely Pécs közelében, ahol Szűz Mária tiszteletére már II. Géza király templomot építtet. (1148) A török megszállás idején mecsetté alakították. A bélyegen ábrázolt kegyszobor a XVIII. század elejéről való. A koronákkal ékes, festett faszobrot 1784-ben vésett, ezüst palásttal borították. A ferencesek által gondozott kegytemplomot XI. Piusz pápa basilica minor rangra emelte.

12.-Ft-os címlet: Máriaremete

A magyar főváros legnépszerűbb búcsújáráhelye. Kegyképét a híres svájci Einsiedeln búcsújárárhelyről hozta magával az ottani kegyszobor képmásának formájában egy pesthidegkúti asszony, a XVIII. században, aki a képet a faluhoz közel egy tölgyfára függesztette. Az 1899-ben épült monumentális templomban ma is kegyelettel őrzik az ősi fatörzs maradványait. II. János Pál 1991-ben basilica minor rangra emelte a kegy-templomot.

12.-Ft-os címlet: Celldömölk

Búcsújárárhely Szombathely közelében. A XIII. században a dömlői bencés apátság már látogatott búcsújárárhelye volt, ahol Szűz Mária csodatévő hírben álló gótikus szobrát tisztelték. A török hódoltság alatt elpusztult bencés apátság helyébe a XVIII. század közepén épült barokk templom. Ennek oltárára Koptik Odó dömlői apát, aki korábban a máriacelli kegytemplom kincstárnoka és szónoka volt, még a század elején magával hozta a celli kegyszobor fafaragású, – festett másolatát. Így kívánta a magyar történelemhez szorosan kapcsolódó stájerországi Mária-kultuszt országunkban meg-honosítani, amely így a helység névben: Celldömölk is megjelent.

20.-Ft-os címlet: Esztergom

Az államalapító és egyházszerző Szent István király szülőhelyén a Nagyboldogasszony (Mária mennybevétele) tiszteletére épült székesegyház. Első szent királyunk országát és népét örökségképpen Mária oltalmába ajánlotta. Azóta tisztelik Máriát a Magyarok Nagyasszonyának (Patrona Hungariae). A középkori székesegyház az évszázadok viszontagságai között elpusztult, csupán egy építészeti egysége maradt fenn, Bakócz Tamás Esztergom bíborosérseke a XVI. század első éveiben emeltetett kápolnája a Boldogasszony tiszteletére, az Angyali Üdvözlés emlékére. Ennek oltárán tisztelik a XVIII. század elejétől az eredeti máriapócsi ikon ezüst borítású másolatát. A remekműví reneszánsz márvány kápolnát beépítették a XIX. század közepére elkészült reprezentáns klasszicista bazilikába, a magyar primások basilica minor rangú főtemplomába.

VII. tábló:

II. János Pál magyarországi látogatásának emlékére kiadott blokk vázlatrajzai, eredeti grafikák, blokk és FDC látható. A pápáról Vagyóczky Károly művész keze nyomán szép mives rézmetszet készült, amely e ritka alkalomra kerül forgalomba.

VIII. tábló:

A Szent Péter Bazilika mellett található a kortárs magyar művészek alkotásaival díszített Magyarok Nagyasszonya kápolna, amelyet II. János Pál 1980. október 8-án szentelt fel.

Vertel József grafikusművész vázlatrajzain, eredeti grafikáin, bélyegkísívben és FDC-n látható Varga Imre a Szent István és Madonna című alkotásai, valamint Amerigo Tot domborművéből részletek.

A Telefónia Múzeum története

A budai várban, a csendes Uri utcában 1991. május 17-én nyitottuk meg a Telefónia Múzeumot. Létrejöttének kiépülésének évtizedre visszanyúló történetét, az alábbi dokumentumok közreadásával kívánjuk megörökíteni.

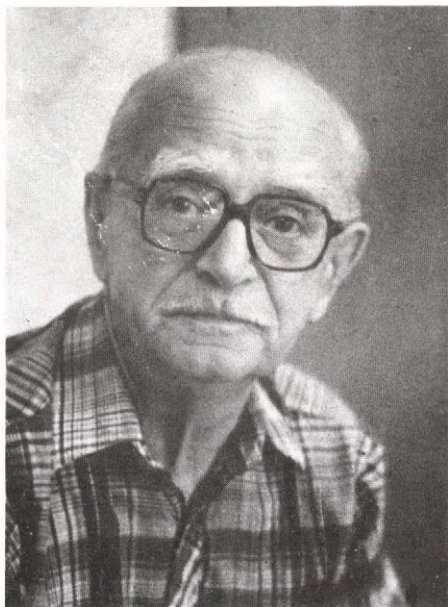
EGY ÉLET A SZÁMMEZŐKÖN

Meglátni és megszeretni? Nem! Újból és újból megismerni, és mindig megszeretni. Olyan hűséggel, amely egy életen át szépséget és értelmet ad az őszinte odaadásért...

Ez a vallomás egy szakmának szól. Szüllő László műszerész amikor 1933-ban megszerezte a segédlevelet, nem gondolta, hogy 4 év múlva egy csábításnak engedve életre szóló hűséget köt a telefonnal.

1937-ben a József központba került, ahol a 7A1-es rendszert ismerte meg – mint mondja: erényeit és rigolyait egyaránt.

Szüllő László, a múzeum egyik alapítója



Szemtanúja volt a József – háború okozta – teljes pusztulásának, tevékeny részese a roncsok szétbontásának, majd az újjászülésnek. 1946-ban szerelték itt az új 7A1-es központot. Emlékszik még a számmezőkre, amelyek 135-tel kezdődtek. Amikor visszalépve a múltba, behúnyt szemmel sorolja a számmezőket – úgy tűnik –, ott áll velük szemtől szembe, s jólesően szólítgatja „őket”: 135, 136, 137, 138, 139. Mint amikor nevükön szólítják az embereket.

LÁGYMÁNYOST SZERETTE

Az 5 ezres József 1951 nyaráig működött, lebontását 7 segéderővel Szüllő László végezte. S most, 40 év múltán hasonló feladat várt rá a Belvárosban. 1954-ben megismerkedik a Lágymányos központtal és mint csoportvezető műszerész 16 évig szolgálja. Ez szó szerint értendő. Mert volt olyan időszak is – például 1956 ősze –, amikor a Lánchíd utcai lakásából heteken át mindennap gyalog járt be és haza, hiszen biztosítani kellett a telefonközpont

működését. Itt a Lágymányoson 1968-ban születik meg a 8 ezres 7A2-es. Ebbe is „berelázódik”. Aztán jön a crossbar...

Lágymányost szerette. Nemcsak azért, mert főcsoportvezető műszerészként dolgozott, miközben megszerezte a technikai oklevelet is, hanem mindenekelőtt azért, mert fiatalokat taníthatott. Ő annak idején tanoncként nagyon sokat tanult öreg mestertől, aki nem titkolt előle semmit. Az iránta érzett hála is benne van abban a szeretetben, amellyel ő foglalkozott és foglalkozik ma is a fiatalokkal.

S a tanítványok megérették ezt az odaadást. Vezető beosztású emberek említik tisztelettel a nevét, hozzátéve, hogy nem csak megtanította őket a szakma rejtelmeire, de meg is szeretettette a szakmát velük. – Laci bácsi, tetszik rám emlékezni? – kérdezte tőle mosolyogva az autóbusz-megállóban egy szakállas fiatalember a közelmúltban, visszaidézve a mester emlékeztetőbe azt a csupasz képű ifjút, aki szívesen fogadta a tudásátadás minden epizódját.

1970-ben új felfedezésbe kezdett. Egy barátja csalogatásának engedve „központos” lett a POKÜH-nél. Ő eddig mindig a gépteremhez, a gyakorlati munkához ragaszkodott, „írásztalt” nem akart. Ma már örül, hogy elfogadta az invitálást, s ennek révén megismerhette a főközpont, az interközpont és az országos hálózati rendszer összefüggéseit. És nem tagadja, hogy közel 40 éves szakmai múlt után is tanult sok újat. 1974 júniusában nyugdíjas lett, de nem vonult nyugalomba. Az nem az ő világa. Élmény volt számára a bábáskodás 1976 őszén a belvárosi crossbar központ beindításánál. Vissza a gyakorlati telefonhoz! Ez az ő igazi élete...

A MÚLT EMLÉKEI

Igen ám, de ez az új egy réginek a halálát is jelentette. A 7A1-es 1928-tól 1976-ig Budapest első automata főközpontjaként működött. Kiállta az idők próbáját, csak hogy újabb szolgáltatásra már nem lett volna képes. Át kellett hát adni a helyét az újnak, a korszerűbbnek. Ez ellen nem lehetett apellátja.

De fel tudja-e fogni valaki, hogy mit jelent egy teherautón halottként, roncsként viszontlátni azt az élőlényként szeretett gépezetet, amellyel évtizedeket élt meg jóban, rosszban? Szülő László akkor, 1977-ben, a Ráday utcában egy véletlen találkozásnál szembesülhetett ezzel a megfogalmazhatatlanul rossz érzéssel. Megsemmisül a múltnak, a szakmatörténetnek egy olyan bizonyítéka, amelynek saját léte is a haladást jelentette és a haladást szolgálta?

Nem lenne igazán szerelmese a szakmájának, ha ezt a szembesülést néhány nehéz - sóhajjal feledtetni tudta volna. Amikor 1979-ben felkerült a Várba, az utolsó működő 7A1-es mellékközponti egységhez, elhatározta, hogy akcióba lép. Úgy mondták: 1985-ben leszerelik.

Van tehát 6 éve, addig megpróbál tenni valamit azért, hogy az utókor számára megmentsék ennek a szép szakmának egy hiteles tanúját. Maga a hely is múzeumlétesítésre kínálkozott. S miért ne lehetne a telefonnak is múzeuma? Akinck elmondta az ötletét, mindenki csodálatosan tartotta. Aztán schol nem csináltak semmit. Illetve a Postamúzeumból néhányan kacérkodtak a gondolattal, ám sokallták a berendezést, s csak mindenből egyet akartak...

Szülő László ágalt ez ellen, hiszen egy-egy darabka nem adhatja vissza igazán a valóságot. A teljes valóság kell. Nem nyugodott, és tovább talpalt, levelezett, gyözködött. Sem hatásköre, sem beleszólása nem volt. „Csak” meggyőződése és hite. Hite abban, hogy egy szép és jó ügy érdekében dacolni kell a közömbösséggel.

Aldja a sorsot, hogy az összehozta Kovács Gergelynével, a Postamúzeum igazgatójával, aki – megértve az igazán nemes szándékot, tisztelve a szakmaszeretetet – segí-

tette a gondolat megvalósítását. És 1991. május 17-én a Várban megnyitották a Telefónia Múzeumot...

ŐSZINTE KÖSZÖNET

Szűllő László itt úgy dolgozott a 7A1-es rendszer újjáélesztésén, mint egyik legszebb művén. S ha az említett szakállas fiatalember majd elviszi kisgyerekeit a múzeumba, nem csak a 7A1-es működő telefonközpontot mutatja meg... Elmondja azt is, hogy a szakmát attól a bácsitól tanulta, akinek szívügye, életének egyik nagy célja volt ez a múzeum. Mert szerette, szereti a szakmáját, mert szerette, szereti a fiatalokat...

Lehet-e ennél őszintébb köszönet?...

(Telefontos, 1991. november 22.)

MARSI ERZSÉBET

EGY SZERVEZET EREDMÉNYEI, GONDJAI

Lapunk hasábjain a megelőző években hírt adtunk arról, hogy a Budapesti Távbeszélő Igazgatóságon kialakult önkéntes muzeális, telefonértékeket mentő mozgalomból miként alakult ki szervezet.

A lap szerkesztősége bízta a Muzeális Értékeket Mentő Bizottságot, hogy munkájuknak a továbbiakban is nyilvánosságot ad, ennek eleget téve most az elmúlt évi munka rövid összefoglalóját közöljük: *bízta minden postás dolgozónkat arra, hogy gyűjtsék szakmánk régi emlékeit!*

Az 1958-ban, és a megelőző években is rendszeresen meghírdetett versenyben az Alközponti Üzemünk vett legkomolyabban részt.

Az Alközponti Üzem, az év folyamán, a Muzeális Értékeket Mentő Bizottság részéről gondosan kiválogatott, gyűjtött anyagokból igen szép eredményű felújítást végzett.

Az értékmentő és felújító tevékenység eredményeképpen 16 db CB és 14 db LB készülék, 1 db soros, valamint 7 db régi faházas kapcsoló, egy III/25-ös kis központ és 3 db LB kapcsoló került a bizottság muzeális raktárába.

Ezt a feladatot az Alközponti Üzem műhelye külön célfeladatként végezte el. A legkiemelkedőbb munkát végzőket meg is jutalmazta az igazgatóság, buzdítva ezzel a további versenyzést.

1985-ben két brigád vállalta leginkább ezt a tevékenységet; a Felújító és a Lendület brigád, az Alközponti Üzemből.

Gyűjtőmunkájuk során 10 db CB készüléket, 11 db LB készüléket, 11 db kis LB kapcsolót, továbbá 3 db 6 kulcsos berendezést szereztek. A két brigád a versenyben 690 pontot és 7.600 Ft jutalmat kapott.

Igen jó volt az egyéni gyűjtők versenyeredménye is. Munkájuk során, 1985-ben is értékes telefonkészülékek, kis alközpontok, írásos anyagok, régi szakkönyvek és egyéb tárgyak kerültek be gyűjteményünkbe.

1986-ban a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Muzeális Értékeket Mentő Bizottságának tagjai tovább folytatták az igazgatóság területén, s országosan is szervezett gyűjtési munkájukat. Az elmúlt évben azonban már számos nehézséget jelentett az utazás, a sok elfoglaltság, az időpontok és területi munkák egyeztetése miatt.

Mégis, a bizottsági tagok 52 különböző, régi típusú készüléket, 2 soros-kulcsos berendezést, 7 különféle kis kapcsolót, valamint 1 jelzőcsengőt gyűjtöttek.

A tárgyak eszmei értéke 100.000 Ft, ami nem csekélység!

A bizottság társadalmi munkásai ezenkívül még értékes írásos anyagok birtokába is jutottak.

Az elmúlt évben is változatlan figyelemmel kísértük az 1982 óta felszerelt és a budapesti régi városképbe illő telefonfülkék, -készülékek állapotát. A talált hiányosságokra idejében felhívták az igazgatóság Nyilvános Távbeszélők Üzemének figyelmét. Egyébként 1985. december 31-én már 50 ilyen régi fülke üzemelt a Távbeszélő Igazgatóság területén.

Változatlanok azonban az ezzel kapcsolatos nehézségeink, a régi fülkék hiánya, a felújítás aránytalan költségei miatt.

Nem sikerült még ez ideig a régi, pénzbedobós készülékek muzeális célra történő felújítása, kellő fedezet és munkaerő-problémák miatt.

Hagyomány már, hogy a felújított telefonokat és egyéb berendezési tárgyakat különféle kiállításokon bemutatjuk a nagyközönségnek. 1985-ben is több kiállításon szerepeltünk muzeális jellegű telefonokkal, tárgyakkal; mindezek nagy érdeklődést keltettek, számos kérdést intéztek a látogatók a kiállításokon a felügyelő bizottsági tagokhoz. Ez ugyanakkor jó propaganda is, kedv- és gondolatébresztő szakmánk iránt.

Folytatódik a Muzeális Értékeket mentő Bizottság részéről, az 1985-ben már hivatalosan is leállított Várközpont múzeummá való átalakítása. Beszéltünk Ráday Mihállyal, a Magyar Televízió munkatársával is, aki megnézte a központot, meghallgatta a múzeummá alakításra vonatkozó elképzeléseinket és egyetértett azokkal. Szerettünk volna még egy televíziós helyszíni közvetítést is, mert ez előrelendítette, gyorsította volna a kérdés megoldását, de ismeretlen okból nem sikerült megvalósítani. Több alkalommal a helyszínen vizsgálták társadalmi szervek, szakértők a múzeummá alakítás lehetőségeit. 1985-ben is igénybe vettük a sajtó erejét célunk érdekében, mind a POSTA, és a Postás Dolgozó c. újságban, mind a Távbeszélő Igazgatóság HALLÓ c. lapjában hangot adtunk a kialakítható új múzeummal kapcsolatos elképzelésünknek.

Még mindig nem történt hivatalos, írásbeli döntés ebben az ügyben, holott e lap hasábjain megelőzően napvilágot látott az elmúlt időszakok alatt is, hogy a Magyar Posta Központja 1981 óta foglalkozik már e témával.

Nem történt semmi, de a lelkes társadalmi munkások már jelentkeztek, hogy ők bármikor és bármit elvégeznének a Várközpontban a múzeummá alakítás érdekében! Az idő viszont elszaladt újra egy évet...

Mindez – miként megelőzően már írásban is rögzítettük – rendkívül megnehezíti, akadályozza a várközponti munkálatokat, és pedig:

- az építészeti átalakítások tervezését és kivitelezését, ami nem máról holnapra megoldható kérdés,
- az ott szükséges egyes géptermi átalakítási munkák megkezdését,
- a múzeumhoz szükséges bútorok, berendezési tárgyak felújítását,
- a speciális múzeumi jelleg kialakításához egyes felszerelési tárgyak beszerzését.

Megismétlem az előző cikkemben már leírtakat: *félő, hogy a döntéshiány időközben olyan beavatkozásokat, munkákat, rendelkezéseket eredményez, amelyek veszélyeztetik a mind ez ideig is nagy nehézséggel megőrzött állapotot, a tárgyakat, berendezéseket.* Sok muzeális érték veszett már így el végleg: például a Muzeális Értékeket Mentő Bizottság tagjai 1985-ben csaknem az utolsó percben akadályozták meg a Vár, a Szabadsághegy, a Zugliger központokban egyes régi tárgyak tönkremenését vagy kidobását.

A Várközpont múzeumként való megőrzése érdekében, 1985-ben, kiemelten jó munkát végzett Szülő László (Belvárosi Távbeszélő Üzem), valamint Gál András (Várközpont) és Pásztor Ferencné (Szabadsághegy központ), akik az örökösben fáradhatatlanok voltak.

Sürgősen hivatalos, írásbeli döntést kell hozni a Várközpont ügyében!

A múlt esztendőben összegyűjtött régi szakirodalmat – értékének megóvása érdekében – beköltettük és felhasználásig (reméljük a Várközpont múzeumban...) a Távbeszélő Igazgatóság Műszaki Könyvtárában őrizzük. Az év végén sor került újabb kiadványok konzerválására, rendezésére.

Az Országos Műszaki Könyvtár is – a bizottság felkérésére – tanulmányozásra adott ki olyan védett szakirodalmat, amely nem kölcsönözhető. Ezek a könyvek a telefontechnika magyarországi első pár évének történetét közlik, leírásokat és szakrajzokat tartalmaznak. Ebben a témakörben feldolgoztuk az egykori Telefonhírmondó részletes történetét régi iratok, könyvek, rajzok segítségével. Ennek kivonatával segíteni tudtuk a felkészülést egy szakszervezeti brigádvetélkedőre. Tervezzük egyes régi, telefonos kérdések írásos közlését is.

1986-ra a legfontosabb teendőink a következők:

- további erőfeszítéseket kell tenni, hogy végre döntés szülessen a Várközpont ügyében,
- folytatni kell minden területen a szervezett gyűjtést, most zömmel telefontartozékokat, faházak berendezéseket, egyes kis alközpontokat kell beszerezniünk,
- külön figyelmet szentelünk a régi, értékes szakirodalom, rajzok, írások gyűjtésére, irattárak átvizsgálására,
- egyre nehezebb lesz a túlterheltség miatt a régi telefonok felújíttatása és a kis alközpontok rendbehozása az Alközpont Üzemnél. Ezt a tevékenységet újra kell szabályozni 1986-ban,
- a bizottság tárolóhelyén, Budafokon, még nincs villany, és az ottani helyiségek állapota sem kielégítő. 1986-ban rendbe kell hozatni, mert az egyre növekvő mennyiségű már felújított, értékes tárgy jó elhelyezése igen fontossá vált,
- fel kell újítani a régi típusú nyilvános távbeszélő-készülékeket. Ezekből nincs még muzeális készletünk. Tartunk attól, hogy egy idő múltán a különféle típusok eltűnnek, s nagy nehézségek árán lehet később egy-egy régi készüléktípust felkutatni, felújítani,
- a budapesti telefonközpontokban vizsgálatokat kell végezni az ott esetleg még meglévő, muzeális értékű tárgyak mentése érdekében. Figyelnünk kell az alközpontokra is,
- népszerűsíteni kell a versenyt, ehhez viszont szükségesnek tartjuk az előző évben elkészített színes plakátok kiadását,
- dolgozóink körében kiosztásra kerül a muzeális tárgyak gyűjtésére vonatkozó feladatokat propagáló szóróanyag.

Mindezek természetesen csak a legkiemeltebb feladatok.

Az Igazgatóság Muzeális Értéket Mentő Bizottsága 1986-ban is folytatja az eddigi évek során meghirdetett versenyszellemű szervezési, gyűjtési, rendszerezési munkáját, amelyben a mozgalmi szervek és a szakma eddiginél is erősebb segítségét igényli.

Jó lenne, ha az 1986-os eredményeink felülmúlnák az eddigieket.

Keviczky István cikkében aggódva sürgeti a Várközpont ügyének megoldását. Az alábbiakban ennek fejleményeiről lesz szó.

(Posta, 1986 április)

KEVICZKY ISTVÁN

LEGYEN TELEFÓNIA ARCHÍVUM!

(Javaslat a Várközpont oktatási és kulturális hasznosítására)

Az 1985 novemberében kikapcsolt központ jeles oktatási és kulturális értékű hírközléstörténeti emlékhely, melyet célszerű lenne a Magyar Posta telefontörténeti központjává fejleszteni.

Megfelelő területbővítéssel, komplex hasznosítással a Postamúzeum és a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság TELEFÓNIA ARCHÍVUMÁ-vá fejleszthető, amely egyszerre szolgálja a szakirányú oktatást és az „élő múzeum” látogatóinak ismeretszerzését.

Rendeltetése, hogy bemutassa a távbeszélő történetét a kezdetektől (telefonhírmondó) napjainkig (Krisztin II., interkontinentális műholdas telefonhívás stb.), kiemelkedő személyiségeit (külön teremmel adózva a Puskás testvérek munkásságának), a telefon hatását a társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésre 110 éves történetének kultúrtörténeti érdekességeit, kiemelten a Magyar Posta tevékenységét a távbeszélő-szolgáltatásban, az előfizetők gyűjtésétől napjaink telefonkötvényeinek kibocsátásáig. A telefonforgalomra vonatkozó statisztikákat, néhány érdekes „leg”-adatot, a leggyakrabban hívott országok, városok, községek, a legritkábban hívottak, a leghosszabb bel- és külföldi beszélgetések stb., a telefondesign-t egy évszázad ipari formatervezésének tükrében.

Mindezt „élő múzeum” formájában a mellékközpont helyszínén működtetett állomásainak felhasználásával, amely kitűnő lehetőséget biztosít arra, hogy a látogatók, mint hívók magnetofonos információs szolgálat segítségével megismerkedjenek pl. közérdekű hívószámok (01-09) történetével és jelentőségével, a posta közönségszolgálati tevékenységének történetével és az azokhoz kapcsolódó érdekesebb adatokkal (ébresztés, mesemondás, telefondoktor, pontos idő, testnevelési tanácsadó, különleges tudakozó, üzenetközvetítés stb.).

A fenti rendeltetésű távbeszélőtörténeti bemutatóhely megköveteli a Postamúzeum és a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság gyűjteményének közös felhasználását, illetőleg a gyűjtemény egyes tárgyainak „élővé tételében” az egykori és a mai gyártók, azaz a Standard, BHG, Telefongyár, Mechanikai Művek stb. bevonását.

A megvalósítás során két dologra kell kiemelten törekedni: az „élő múzeum” a POKI irányításával épüljön be a postai oktatásba, tanműhelyként szolgálva a telefónia-történet fejlődésének bemutatását, az archívum, Budavár történelmi magjában, nemzetközi értékű távbeszélő-történeti bemutatóhellyé váljon, az IATM Postamúzeumainak egyik számontartott értékévé (pl. stockholmi Telemuseum, nürnbergi Postamúzeum stb.).

(Posta, 1986 április)

KOVÁCS GERGELYNÉ

MEGÁLLAPODÁS

amely létrejött a BUDAPESTI TÁVBESZÉLŐ IGAZGATÓSÁG (Budapest, VIII., Horváth Mihály tér 17–19.) és a POSTA OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS INTÉZET (Budapest X., Üllői út 114–116.) között Távközlési Múzeum, TELEPHONIA ARCHIVUM létesítésére és üzemeltetésére.

A Budapest, I., Országház u. 28–30. szám alatti épületben lévő, 1985-ben üzemén kívül helyezett 7A–1 rendszerű mellékközpont, amely típusából az ország utolsó, önmagában is működőképes egysége, a hazai automatizálás egyik első létesítménye volt. Mint jeles műszaki emléket a szerződő felek meg kívánják őrizni az utókor számára. Tekintettel helyszínére, a rendelkezésre álló, valamint megszerezhető csatlakozó épü-

letrészekre, a hazai vezetékes távközlés múltját, jelenét és fejlesztését reprezentáló bemutatóhelyé fejlesztetni az 1. sz. mellékletben csatolt hasznosítási terv és a 2. sz. mellékletben meghatározott ütemterv szerint, az építészeti felújítás irányelveit tartalmazó 3. sz. melléklet figyelembevételével.

A fentiek értelmében

a *Budapesti Távbeszélő Igazgatóság*:

- saját szervezetén belül végzi, vezeti ellenőrzi az építészeti felújítás és fenntartás munkáit, fedezi annak költségeit,
- szakmai segítséget nyújt a POKI Postamúzeumának a magas színvonalú bemutatás és megfelelő szakképzettségű személyzet biztosítására.

a *Posta Oktatási és Kulturális Intézet*:

- üzemelteti és karbantartja a bemutatóhelyet, amely végső kiépítettségében 12 fő műszaki karbantartó (közülük legalább 2 fő aktív), 1 muzeológus, 1 portás, 1 vezető teremőr és 1 takarító foglalkoztatását kívánja meg. A létszámhelyek feltöltését a mindenkori kiépítettség megkívánta üzemeltetési és karbantartási feladatokhoz kell igazítani. Első lépcsőben a TIG jelenlegi állományából az előkészítéssel és karbantartással foglalkozó dolgozókat veszi állományába. Ez mindkét postaszervnél korrekció tárgyát képezi.
- 1988-tól a TIG-től kapott információk alapján az üzemeltetés és folyó karbantartás költségeit szerepelteti tervében.
- A II. ütemben szereplő helységkiváltáshoz szükséges beruházási forrást a múzeumok részére fordítható kb. 6 mFt beruházási keretből, illetve az MPK engedélyével a VIII. ötéves tervre esetleg áthúzódó egyéb POKI beruházási összeg terhére biztosítja.
- A TIG üzemtörténeti gyűjteménye számára a Postamúzeum Népköztársaság u. 3. szám alatt kiépülő pinceraktárában megfelelő elkülönített helyet biztosítanak.

A TIG és a POKI jelen megállapodással a MAGYAR POSTA tevékenységének jobb társadalmi megítélését, a magyar híradástechnika fejlődésének méltó megismertetését kívánják elősegíteni. Tiszteletben tartják egymás törekvéseit, s a kiállításban marandó emléket állítanak a TIG és Muzeális Értékeket Mentő Bizottsága tevékenységének.

Az együttműködési feladatokat a TIG részéről

Torvaj László, akadályoztatása esetén

Cseledy András,

a POKI részéről

Kovács Gergelyné, akadályoztatása esetén

Krizsákné Farkas Piroska

látja el, illetve koordinálja a részfeladatok felelőseinek munkáját.

Budapesten, 1987. február 23-án

SCHNEIDER JÓZSEF

a Budapesti Távbeszélő

Igazgatóság igazgatója

SZOMOLÁNYI TIBOR

a Posta Kulturális és Oktatási

Intézet igazgatója

MŰSZAKI MUZEOLÓGIA

Egy társadalom szellemi és pszichikai erőnlétét – hosszabb történeti időszakokra tekintéssel – legjobban múzeumi kiállításai mutatják be. A jelenkorhoz legközelebb eső történeti időszakot egy generáció felnőtté válásának idejében, 25 esztendőben határozhatjuk meg. A műszaki muzeológiában azonban ez az időtartam rendkívül lerövidült. Az elektronikai forradalom, a molekuláris biológia, a számítógépes adatfeldolgozás a tudományok ismereteinek „felezési idejét” 5-10 esztendőre csökkentették. A modern ipari társadalmakban egymással soha nem tapasztalt kapcsolatba került a tudomány, a technika és a gazdasági élet. A műszaki fejlődés az abszolút technokrácia irányába fordult. A „kilengést” a jóvátehetetlen környezeti károk, az erőteljes társadalmi korlátok fordították vissza, s lassan, de megindították a műszaki fejlődés humanizálását. Ebben a műszaki múzeumok jelentős szerepet tölthetnek be, ha képesek arra, hogy gyűjteményeiket, kutatásaikat, kiállításait kettős kötődésben egyszerre terjeszték ki a szakma- és társadalomtörténetre. Csak így tudnak fontos szakmai ismeretanyagot átadni a laikus nagyközönségnek, s így hívhatják fel szakmai köreik figyelmét a társadalmi hatásokra, a humanizálás szakmai feladataira.

A magyar műszaki muzeológiát – részben műszaki fejlődésünk elmaradottsága miatt – még nem jellemzi ez a gondolkodás. Munkásságukban a steril szakmatörténet uralkodik, kiállításaikban a találmányok, gyártási eljárások, berendezések, gyártmányok bemutatása mellett legfeljebb a felfedezőikkel, konstruktőrökkel, gyártókkal ismerkedhetünk meg, de a használók, a társadalom alig jelenik meg. Ritka mint a fehér holló a szakmatörténet kudarcainak, korlátainak, kedvezőtlen társadalmi hatásának bemutatása.

A Postamúzeum, amely egyike a legrégebbi alapítású műszaki múzeumainak (1896) a posta, távközlés, telekommunikáció történetének tárgyi és írásos emlékeit gyűjti és gondozza. A földbe ástott lármafaktól a földi mozgó rádiótelefon-rendszerekig, az ókori postautaktól a csomagkapcsolt adatátviteli hálózatokig nemcsak időben és térben hosszú az út, de a megőrzés, a múzeumi bemutatás tekintetében is.

A hírközlési rendszerek napjainkban robbanásszerű fejlődést futnak be. A múlt olykor néhány hónap után beköszönt, az újdonságból történeti emlék lesz. Hogyan tudja egy múzeum követni ezt a gyors változást? Csakis az egyre jobban specializálódó és számban is növekvő szakmai körök legteljesebb támogatásával. Csakis a fejlesztő mérnökök, gyártók, üzemeltetők képesek kiválasztani a megőrzésre érdemes emlékeket a szabadalmaktól a berendezésekig. Őket azonban motiválni kell, megnyerni, s ezt legjobban elődeik emlékeztetének ápolásával érhetjük el.

A gyűjteményi anyagok tekintetében azonban a muzeológusoknak is nagyobb körültekintéssel kell dolgozniuk. Meg kell állapítani a bekerülő tárgyak minőségi szintjét, az azonos tárgyak darabszámát, a nagyberendezések archiválásának új módjait (filmek, részegységek, in situ megőrzés stb.), és minden esetben teljessé kell tenni a tárgyakhoz tartozó dokumentumok begyűjtését a műszaki rajzoktól, a gyártmányismertetőkön át a használati, üzemviteli utasításokig. Nekik kell figyelemmel kísérniük a szakma megjelenését a társadalmi, gazdasági, kulturális életben és összegyűjteni a vonatkozó tárgyi és írásos emlékeket.

Erről a műhelymunkáról mind a szakmának, mind a nagyközönségnek a kiállítások adnak számot. A Távközlési Világnapon, május 19-én megnyílt Telefónia Múzeum kiállítása már megkísérelte az egyszerre szakma és társadalom központú műszaki muzeológia bemutatását.

A múzeum a Budai Várban, az Úri utca 49. szám alatt található. 1928-ban, az akkor belügyminisztériumi épületben helyezték üzembe az első automata központok között

a Krisztina Távbeszélő Központ Vár-mellékközpontját. A 7A1 megnevezésű rotary, forgórendszerű, gépi kapcsolású központ 1985-ig szolgálta előfizetőit. A teljességében, működőképes állapotban megőrzött központ köré szerveződött a magyar telefónia 110 esztendejét bemutató kiállítás.

1985-ben, amikor előfizetői az új városmajori központra csatlakoztak és leállították, a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság üzemi gyűjteményként kívánta megőrizni és a szakoktatás szolgálatába állítani. A nyolcvanas évek eleje az üzemi gyűjtemények nagy korszaka volt. A nyírbátori gyertyagyártól a BHG-ig, szerte az országban létrejöttek a gyártörténeti kiállítások. Nagy késéssel bár, de megindult a műszaki emlékek mentése. Hasznosulásuk, hozzájárulásuk népünk műszaki kultúrájának emeléséhez mégis elenyészőnek mondható, hiszen korlátozott látogathatóságuk, túlságosan sok kiállítási balasztanyaguk, rendkívüli szűk szakmatörténeti áttekintésük erre nem is volt alkalmas.

A Postamúzeum szerencséjére a távközlés szakmai vezetői bölcsőbbek és intelligensebbek voltak annál, hogy ezt a páratlan történeti emléket szűk szakmai érdekkörben hagyják, és minden lehetőséget megadtak, hogy a központ helyiségeiben új múzeumi kiállítóhely létesüljön.

A genius loci, a hely szelleme jótékonyan hatott a kiállítás koncepciójára, hiszen az első automata központ szakmatörténetünk nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő korszakát demonstrálja, s erre különösen nagy szükségünk volt ahhoz, hogy a sokkoló telefonhiány ellenére vonzó kiállítást rendezzünk a nagyközönség számára.

A kiállítás az 1881. május elsején Budapesten megindult magyar távbeszélő-szolgáltatás 110 esztendejét mutatja be.

A központok, hálózatok és készülékek fejlődéstörténetét a hagyományos kiállítási kereteken túlmenően, működő berendezések, filmek és telefonos rendszerű kiállításvezetés mutatja be. Kiemelkedő helyet adtunk a Puskás testvérek munkásságának, hiszen nagyon kevesen ismerik, hogy Puskás Tivadar építette meg Párizs első távbeszélő központját, s azt is, hogy maga Edison ismerte el, hogy a központ felfedezése Puskás Tivadar érdeme!

Számítógép, telefaxok, minitexek segítségével láthatjuk a TELEfonhálózat szolgáltatásának alkalmazását az inforMATIKA (lásd RT 1991/5. és 6.) területén.

A telefon társadalmi, kulturális jelentőségét, az egyetemes fejlődésben betöltött szerepét a termék szűkössége miatt csak mozaikképekben villantja fel a kiállítás, amely „képcsarnokával” összegzőképpen fejet hajt a magyar távközléstörténet jeles személyiségei és szakemberei előtt.

A kiállításban kevés szöveges információt helyeztünk el, stílszerűen telefonos vezetést biztosítunk. A tárlók szélén lévő zöld színű telefonokról 1-es szám tárcsázásával magyarul, 2-es tárcsázásával németül, 3-as tárcsázásával angolul hallgathatjuk a kiállításismertetést. Hangszórók segítségével termenként központi vezetést is biztosítunk, ugyancsak a fenti három nyelven.

Egy állandó kiállítást megnyitni lehet, de késznek nyilvánítani sohasem szabad! Naponta ki kell tenni a szakemberek és a nagyközönség vizsgáztatásának. Ez utóbbit a vendégkönyvi bejegyzések tárják elénk. Eddig az elragadtatás hangján szóltak arról, hogy egyszerre voltak múzeumban, moziban, könyvtárban, kabaréban, hangversenyteremben, s mindez itt volt egy kis helyen, ahol kézbe vehették a tárgyakat, játszhattak és tanulhattak. A gyerekek ákombákom bejegyzései a visszatérésről tesznek ígéreteket, olykor arról értesítenek, hogy megtanultak telefonálni!

A külföldiek az idegen nyelvű kiállításismertetéseket dicsérik, és a modern berendezések megjelenését.

A szakemberek „ítélőszéke” természetesen sokkal szigorúbb, de hathatósabb is. Ők biztosítják a minőségi tárgycseréket, gyarapítják a kiállítási anyagot, javítják a feliratok

apróbb pontatlanságait, felfedik a hiányokat, esetünkben az adatátviteli rendszerek, berendezések fejlődéstörténetét, a jeles magyar gyártók bemutatását, s ezzel ki is jelölik számunkra a bővítés feladatait. Ők figyelnek fel az olyan apró finomságokra, mint például a keresztlemezes központ esőlemezeire írott első előfizetők nevére 1881-ből. Ők vizsgálják képről képre az arcképcsarnokot, hogy rácsodálkozzanak egy-egy nem-rég elhunyt kollégájuk fiatalkori portréjára.

A Telefónia Múzeum a megnyitása óta eltelt mintegy négy hónapban – úgy tűnik – közvetítő lett a közönség és a távközlési szakma között. Nem híd! Nem közöttük, nem felettük áll, inkább az árkok betemetésére vállalkozott, hogy jobban megismerjék és megértsék egymást.

(Rádiótechnika, 1991. október)

KOVÁCS GERGELYNÉ

A TELEFÓNIA MÚZEUM

állandó kiállítása

A kiállító hely neve:

Telefónia Múzeum

A kiállítás helye:

Budapest, I. ker. Úri u. 49.

Megnyitás ideje:

1991. május 17.

A kiállítás célja:

Az 1928 – 1985 között üzemelt 7A1 rendszerű rotary távbeszélő központ megőrzése működőképes állapotban, a magyar távbeszélő történet bemutatása a kezdetektől (1881) napjainkig.

A kiállítás ismertető jellegű.

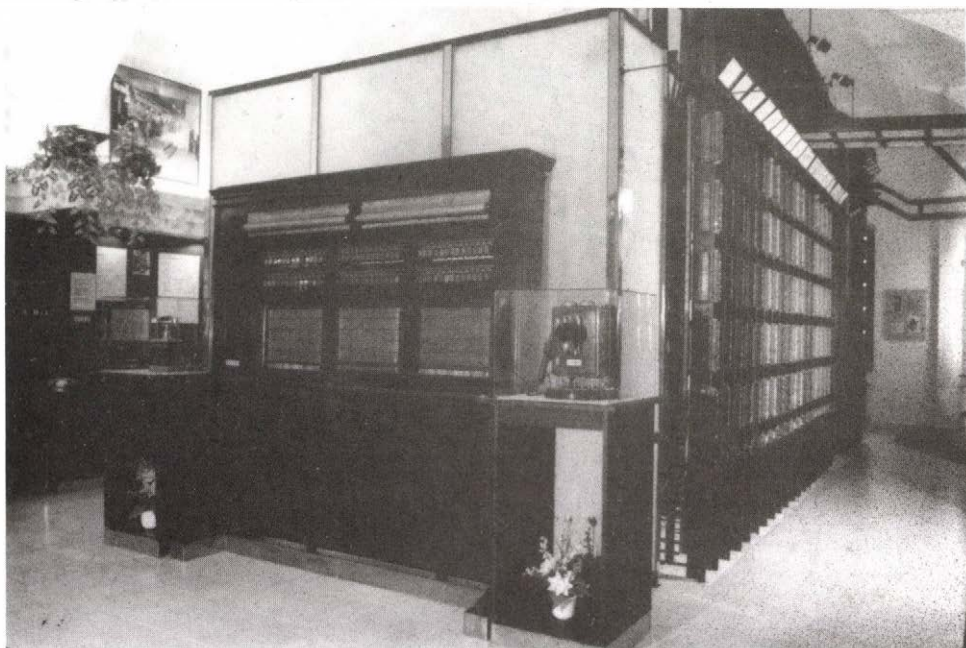
Területe:

I terem 120 négyzetméter

II terem 125 négyzetméter

III terem 54 négyzetméter

Telefonközpont 1882-ből



A forgatókönyv írói:

Bán Ferenc
Dérszegi Miklós
Kovács Gergelyné
Krizsákné Farkas Piroska
Torvajai László

Az installáció tervezője Selmezi György belső építész.

Kivitelezte a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány grafikai
fotóműhelye:

Majsai Mária
Nánási Miklós
Koppándi Ágnes
Szadovszky Lajosné

A papír és textil restaurálási munkákat Grünwald Éva végezte.

Az épület építési és felújítási munkáit a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság gondozta. A készülékek, gépek felújítását a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Értékmentő Bizottsága, a Távbeszélő Ipari és Szerelő Kft. munkatársai, a 7A1 központ felújítását Szüllő László vezetésével a Belvárosi és Krisztina Távbeszélő Üzem műszerészei végezték és a BHG a működéshez szükséges csengető egységet biztosította.

I. terem

1. Bejárattal szembeni üvegfal előtt tárgy
Méret: 210 x 45 x 200 cm
Felirat: Egybeépített 78-as jelentő és 78/20-as keresztlemezes váltó
2. A központ két oldalán kubuson 1 – 1 telefon
Méret: 28 x 13 x 35 cm
Felirat: Osztrák LB távbeszélőkészülék
3. Méret: 33 x 33 x 42 cm
Felirat: Első magyar asztali készülék

Bejárattól kezdődő tablók:

1. TABLÓ

- 1.1 Rajz
Felirat: Mechanikus kísérletek a hang továbbítására
- 1.2 Fotó
Felirat: Philipp Reis 1834 – 1874
- 1.3 Rajz
Felirat: Reis féle távbeszélő elve
- 1.4 Fotó
Felirat: Philipp Reis telefonja
- 1.5 Fotó
Felirat: Alexander Graham Bell 1847 – 1922
- 1.6 Rajz
Felirat: Bell telefonjának elve
- 1.7 Fotó
Felirat: Bell és Watson kísérlet közben
- 1.8 Tárgy
Méret: 45 x 34 x 20 cm
Felirat: Teljes Bell készülék

TÁRLÓBAN

1.1 Tárgy és fotó

Felirat: Bell „ős” telefon makett

1.2 Tárgy és fotó

Felirat: (4 tárgy 2 fotó) Bell típusú telefonok

2. TABLÓ

2.1 Tárgy (portré)

Méret: 31 x 44 x 7 cm

Felirat: Puskás Tivadar 1844 – 1893

2.2 Tárgy (portré)

Méret: 31 x 44 x 7 cm

Felirat: Puskás Ferenc 1848 – 1884

2.3 Grafika Thomas Alva Edison 1847 – 1931

Két telefon közvetlenül egymáshoz kapcsolódik.

Képméret: 16 x 22 cm

2.4 Szöveg: Puskás Tivadar az „Európai Edison Telefontársaság” képviselőjeként dolgozott Franciaország távbeszélőhálózatának kiépítésén. Elfoglaltsága miatt a hálózat létrehozását Ausztria-Magyarország területén testvérére Puskás Ferencre bízta, aki az engedély birtokában 1881. május 1-én nyitotta meg hazánk első központját Budapesten, a Fürdő u. 10. számú ház III.-ik emeletén.

2.5 Fotó az első központról

2.6 Dokumentum: Engedély okirat

TÁRLÓBAN

Puskás Tivadar, Puskás Ferenc, Edison levelek, dokumentumok, táviratok

3. TABLÓ

3.1 Nagyméretű kapcsolási rajz. a szimbólumok alá tesszük a valóságos tárgyakat. LB távbeszélő készülék elvi rajza

3.2 Magyarázó szöveg rajzzal:

Mikrofon: az emberi hangot alakítja át elektromos jellé.

Hallgató: a távbeszélővonalról érkezett elektromos jelet alakítja vissza hanggá.

Váltakozóáramú csengő: a bejelentkező hívást jelzi.

Induktor: kis kézzel forgatható váltakozóáramú áramfejlesztő, megforgatása után a termelt áram a központban az előfizető hívó jelfogójának mágnesetekercsét átjárja, mire a hívójelfogó jelzőtáblája lecsik.

Automatikus átkapcsoló: nyugalmi állapotban az induktort és a csengőt kapcsolja a vonalra, beszédállásban a mikrofon és hallgató áramkörét zárja.

Indukciós (átvivő) tekercs: a hallgatót leválasztja a mikrofont tápláló egyenáramú körrel.

Áramforrás: Leclanche elem a mikrofont táplálja.

TÁRLÓBAN

Különféle alkatrészek.

Induktorok, mikrofonok, hallgatók, csengők

Indukciós terekcek.

Az oszlop mögötti falon:

1. Tárgy

Felirat: LB III/10. távbeszélő központ

3. Dokumentum

Puskás Tivadar rajza a Szegedi központról

4. Engedélyokirat

A tablók felett nagyméretű fotó: „A Szénatéri központ”

4. TABLÓ

4.1 Az LB központ működési elvének rajza

4.2 A kapcsolás menete

Szöveg (rajz): Az 1 előfizető induktorát megforgatva kezdeményezi a hívást. Az előfizető vonalához tartozó HJL hívásjelző jelfogó meghúz, amelyet az ún. esőlemez leesése jelez. A kezelő ezt észlelve a kérdődugót hívóhüvelybe dugaszolja, majd a figyelőkulcsot a baloldali állásba téve a saját készülékével rákapcsolódik a hívó vonalára. A hívó bementje a kezelőnek a hívott fél számát, aki kérdődugóhoz tartozó összekötő dugót a hívott állomás kapcsolóhüvelyébe dugaszolja és a figyelőkulcsot csengető állásba téve felcsengeti a hívott állomást. A hívott jelentkezése után a kezelő nyugalmi állásba teszi a kulcsot, amellyel a két előfizetőt összekapcsolja. A beszélgetés végén mindkét előfizetőnek meg kell forgatnia az induktorát, mely hatására meghúz a (LJ) lejelző jelfogó, az esőlemez leesve jelezve a beszélgetés végét. A kezelő ezt látva bontja az összeköttetést.

TÁRLÓ tetején egy lemez, azon 2 db központ.

Felirat: LB II/5 központ CB II/4 központ

5. TABLÓ

A CB központ működési elve

– rajz – CB központ működési elve

5.2 A kapcsolás menete

Szöveg, rajz: Hívás kezdeményezésekor az (E1) előfizető felemeli kézibeszélőjét, az előfizető vonalához tartozó FJ1 jelfogó meghúz, az FL1 lámpa jelzi. A kezelő látva az égő lámpát a kérdődugóval (KD) belép, az FL1 elalszik. A figyelőkulcsot J állásba téve beszél a hívóval. Megtudván kívánságát az összekötő dugót (ÖD) a hívott E2 hüvelyébe dugaszolja, majd csengeti. A hívott jelentkezése után a kezelő a figyelőkulcsot alapállásba teszi, mely a két előfizetőt összekapcsolja. A beszélgetés végén a visszatett kézibeszélő megszakítja az FJ1, FJ2 áramkörét a jelfogó elenged és zárja beszédvégjelző lámpák (BVL1, BVL2) áramkörét. Az égő lámpák figyelmeztetik a kezelőt, aki bontja az összeköttetést.

5.3 Fotó: Teréz központ

TÁRLÓBAN CB központ alkatrészek

6. TABLÓ

6.1 Nagyméretű kapcsolási rajz

A szimbólumok alatt valóságos tárgyak

Felirat: CB távbeszélőkészülék elvi rajza.

6.2 Magyarázó szöveg

Mikrofon: az emberi hangot alakítja villamos jellé.

Hallgató: a távbeszélővonalakról érkezett elektromos jelet alakítja vissza hanggá.

Váltakozóáramú csengő: a beérkező hívást jelzi.

Automatikus átkapcsoló: a kézibeszélő felemelésekor érintkező rugóival fémesen zárja a vonal két ágát

Indukciós (átvivő) tekercs: a hallgatót leválasztja a mikrofont tápláló egyenáramú körrel.

Kondenzátor: a csengő áramkörét választja le az egyenáramú körrel.

TÁRLÓBAN különféle kézibeszélők, csengő, kondenzátorok.

7. TABLÓ

7.1 Szöveg: A manuális központok kapacitásának határt szab a kezelhetőség. A fejlődés következő szakaszát Európában az 1910-es években Münchenben és Amsterdamban üzembehelyezett félautomata központok jelentették.

A magyar kir. Posta is tervbe vette a félautomata központok bevezetését, de ezt az I. világháború megghiúsította. Csak az 1920-as évek elején került sor, de ez már a teljes automatizálásra szóló program kidolgozása volt.

Az automata központoknak kétféle változata terjedt el a közvetlen és a közvetett vezérlésű.

7.2 Fotó

7.3 Szöveg: A közvetlen vezérlésű távbeszélő központoknál az előfizető számtárcájának impulzusai közvetlenül és a tárcázással egyidejűleg léptetik a választógépeket.

7.3 Fotó

7.4 Szöveg: A közvetett vezérlésű távbeszélő központoknál az előfizető által letárcázott impulzusokat egy közvetítő gépcsoport az ún. regiszter veszi fel és vezérli ennek megfelelően a választást. a választás művelete független attól, hogy az előfizető milyen gyorsan tárcázza a számokat.

TÁRLÓBAN számtárcák, rajzok

A tablók felett nagyméretű fotók

1. LB központ képe, 2. CB központ képe

Az oszlop mögötti falon:

1. Eredeti dokumentum a központokról.

2. Magyarország térképe a vidéki központok bejelölésével.

8. TABLÓ

8.1 Nagyméretű Budapest térkép

Budapesten létesített központok, rajta a központok fotóival

Felirat: „Krisztina” főközpont 1928, „Vár” mellékközpont 1928

„Óbuda” mellékközpont 1928, „Svábhegy” mellékközpont 1928

„Zugliget” mellékközpont 1928, „Lágymányos” mellékközpont 1931

„Budafok” mellékközpont 1931, „Belváros” főközpont 1928

„Teréz” főközpont 1928, bővítés 1930

„Lipót” főközpont 1929, „Újpest” mellékközpont 1929

„Zuglói” mellékközpont 1931, „József” főközpont 1932

„Kőbánya” mellékközpont 1932, „Kispest” mellékközpont 1932

„Pesterzsébet” mellékközpont 1932

TÁRLÓBAN alkatrészek, jelfogók

9. TABLÓ

9.1 A 7A1 központ elvi rajza

9.2 Szöveg a kapcsolat felépítéséről

A kapcsolat menetében, amikor az előfizető felemeli kézibeszélőjét, vonala a központban lévő egyenáramú áramellátásra kapcsolódik és elindulnak az első híváskereső gépek. Amikor az egyikük ív kontaktusain megtalálja a hívó vonalát, ott megáll és a többi forgógépet is leállítja. Forgásnak indítja azonban a második híváskeresőt, amely megkeresi az előfizető vonalán álló első híváskeresőt. Ezután a regiszterkereső indul forgásnak, amely a vonalat az összekötőáramkörön át egy szabad regiszterre kapcsolja. A regiszter az előfizetőnél tárcsahanggal jelzi, hogy lehet tárcsázni a hívandó számot. A szám-tárca az áramkör megszakításával a letárcsázott számjegyeknek megfelelő számú impulzussorozatot állít elő. A regiszter ezeket az impulzusokat magába veszi, rögzíti, majd ezek alapján vezérli a csoport- és vonalválasztókat, amelyek az impulzussorozatnak megfelelően fokozatokban választják ki a hívott vonalat.

9.3 A 7B központ ismertetése

Szöveg: A 7B típusú központ annyiban tér el a 7A-tól, hogy minden gép kereső típusú. Az áramköri kapcsolásokat kizárólag jelfogók végzik, a számjegyek vételét és rögzítést lépésenkénti működő regiszter gépek végzik.

TÁRLÓBAN: Tárgyak: kereső, választógépek, sorrendkapcsolók, rajzok.

10. TABLÓ

Áramellátás – Grafika

11. TABLÓ

Csengető generátor – Grafika

Szöveg: A központ 48 V-os egyen-tápfeszültségét, valamint az ellencellákkal kiegészített 23 + 3 cellás 1440 Ah-ás ólom akkumulátor töltését a váltakozó áramú hálózatról üzemeltetett motordinamók és a technika fejlődésével szelénis egyenirányítók biztosították. Ezek egyike az itt kiállított gépegység, motorja 29 kW-os, dinamója 46/70 V-os 160/137 A-es.

A központ jelzőáramait – a 6 V 400 Hz tárcsázási hangot, a 75 V, 16 2/3 Hz csengetési feszültséget, valamint a 6 V 180 Hz csengetési visszhangot – váltakozó áramú hálózatról vagy annak kimaradása esetén telepről üzemeltetett gépek állították elő. A kiállított gépegység a váltakozóáramú hálózatról működött.

Tablók alatt tárgy: generátor, csengető generátor

Az üvegfal előtt III/25 központ, oldalán 2 db telefon.

Az üvegfalra akasztva tábló

Fotó és szöveg: A központhoz kapcsolt előfizetők egyéni díjszámlálói. A 7A1-es rendszerben minden sikeres beszélgetés eggyel tovább léptette a számlálószerkezetet. A számlálókat havonta lefényképezték, s a fényképek adatai alapján állították ki a számlát.

Üvegfal mellett térképszekrény távbeszélő vonalakról

Az ablak fölött falon 3 db címtábla

Az ablak közötti falon pontosidő óra

12. TABLÓ

12.1 Pontosidő óra

Szöveg: A pontosidő óra egy percrugós villamos óra, amely lényege egy pontosan járó, rendkívül precíz ingaóra, amelyre rugókból és pofákból álló kontaktus szer-

kezet van szerelve, melynek segítségével az ingaóra minden percben egy – két másodpercnyi időtartamra áramot ad a hálózatba. Az áram hatására a hálózatra kapcsolt ún. alórák egy és ugyanabban a pillanatban egy perccel tovább haladnak.

12.2 Fotók: Ingaóra

12.3 Alóra

12.4 Alóra szerkezete

13. TABLÓ

13.1 Fotó: Kábelistoly: A központba kapcsolt előfizetői vonalak vezetékei az utcai tömbcsatornákból kötegekben futnak be a központ kábelistolyába.

13.2 Fotó: Átmeneti kötések: A bejövő kábeleket az átmeneti kötések csatlakoztatják a központ kábelrendezőjére.

13.3 Fotó: 2 db Kábelrendező: A kábelrendező a vonaloldalt a gépoldaltól választja szét, itt lehet behatárolni, hogy külső vonalhiba vagy belső központ hiba áll-e fenn.

14. TABLÓ

15. és 16. TABLÓ Színes nagyított fotó az 1981. évi 100 éves az első magyar telefonközpont elnevezésű bélyegről.

Szöveg: Telefonok a világ bélyegein (válogatás a Bélyegmúzeum „Kallós” féle motívum gyűjteményből).

A telefon, amely szinte nélkülözhetlenné vált életünkben, gyakran jelenik meg postabélyegeken, motívumként, vagy évfordulóhoz, eseményekhez kötötten a bélyegkép fő témájaként. A bélyeg történetének 150 éve alatt kiadott 300 000 féle bélyegből hozzávetőlegesen 200 db a telefon felfedezéséről emlékezik meg. A bélyegek ábrázolásmódjából kitűnik az a sokféleség, amely a koronkénti használatot, a formatervezési, díszítési különbözőséget jelenti földrészenként.

E kiállításunkban a múzeumnak ajándékozott – a világ bélyeg kiadásából válogatott – telefonmotívum gyűjteményt mutatjuk be.

Az e témakört felölelő valamennyi bélyeget, de a világ bélyegkiadását csaknem teljességében a budapesti Bélyegmúzeumban tekinthetik meg. (Bp. VII. Ker. Hársfa u. 47.)

1–2. lap: A híradástechnika megteremtői és elősegítői

Belin, Bell, Castilla, Chappe, Coulomb, Edison, Ferrie, Galvani stb. portréi a bélyegeken.

3–4. lap: Telefonkészülékek

Telefonkészülékeket ábrázoló bélyegek.

5. lap: Kézibeszélők – Kézibeszélők a bélyegeken.

6. lap: Mellbeszélők mikrofonjai – Mellbeszélők mikrofonjai a bélyegeken.

7. lap: Tábori telefonok – Tábori telefonokat ábrázoló bélyegek.

8. lap: Telefonhálózatok – Telefonhálózatok a bélyegeken.

9. lap: Légvezetékek táviró és telefonátviteli célokra – Légvezetékek a bélyegeken.

10–11. lap: Telefonszerelők munkában – Telefonszerelők megjelenítése a bélyegeken.

TÁRLÓKBAN

Magyar telefonos bélyegek Bélyegmúzeum anyagából (négyes tömbökben elhelyezve)

1950. Ötéves terv sorozatból az 1132. sz. bélyeg

1957. Postaskórház sorozatból az 1561. sz. bélyeg

1963. Szoc. o. pü. min. ért. sorozatból az 1978. sz. bélyeg

- 1964. Közlekedés sorozatból a 2072. sz. bélyeg
- 1976. 100 éves az első magyar távbeszélőösszeköttetés kisív bélyeg + FDC
- 1981. 100 éves az első magyar távbeszélő központ bélyeg + FDC
- 1983. Hírközlési Világév sorozatból a 3601. sz. bélyeg
- 1990. Postatörténet sorból a 4019. sz. bélyeg
- Magyar alkalmi bélyegzők: (lenyomattal együtt)
- Budapesti telefonhálózat, Fürdő u. 10. Központi Hivatal.
- 111. Országos Újító Kiállítás 1959 (1636)
- 100 éves Budapest bélyegei és Postatörténeti kiállítása. Oroszlány 1973 (3834)
- 200 éves az első távbeszélő összeköttetés 1976 (4531)
- 100 éves a telefon Magyarországon kiállítás a Postamúzeumban. 1981 (5917)
- 100 éves az első magyar távbeszélő központ 1981 (59111)

17. TABLÓ

Az értékmű bizottság munkáját bemutató tabló.

A kijárat mellett írópult, rajta vendégbököv.

A falon nyilvános távbeszélő készülék, alatta polc, melyen a budapesti és vidéki telefonkönyvek találhatók.

A tablók felett nagyméretű fotók a távközlési Világnap plakátjairól.

A vendégbököv felett festmény

Gy. Vad Erzsébet: „Telefonáló kislány”

II. TEREM

A bejáratától jobbra lévő falon tablósor.

1. Rajz az egyvezetékes hálózatról
2. Rajz a földfeletti hálózatról
Alatta kb. 150 cm hosszban különféle oszlop rajzok
3. Fotók a légvezetékes hálózat építéséről 6 db
4. Fotómontázs a természet erőiről szélvihar, zúzmara, árvíz stb.
2 db aquarell
5. A falra akasztva olajfestmény (falusi utca légvezetékekkel)

6. TABLÓ

Szöveg: A földfeletti légvezetékes hálózat lehet helyi vagy helyközi. Helyi hálózatnak nevezzük az egy városon vagy községen belüli előfizetői állomásokat a távbeszélőközponttal összekötő légvezetéseket és tartó szerelvényeiket. Helyközi hálózat a városok és községek távbeszélő központjait egymással összekötő légvezetékek és egyéb szerelvényeinek összessége.

Rajz: Egy hálózat szerelő felszereléssel.

7. Az ablakban fafaragás Kiss Gyula: Hálózatépítő
8. A két ablak között eredeti oszlop darab (kb. 240 cm) a megfelelő felszereléssel
9. Az ablakban fafaragás Kiss Gyula: Kábelhúzó

TÁRLÓKban – Légvezetékes hálózattal kapcsolatos tárgyak: porcelán szigetelők, munkaeszközök, kötésminták.

A földalatti hálózattal kapcsolatos tárgyak: különféle kábelek, kábelkötések.

10. TABLÓ

Szöveg: A földalatti kábelhálózat is helyi és helyközi hálózat. A helyi hálózatban a kábeleket régen beton tömbcsatornában, ma műanyag csövekben vezetik. A

kábelek behúzását és a szerelési munkák elvégzését az építményi csőhálózatba iktatott ún. kábelaknáknak, betonszekrények teszik lehetővé. A városok közötti távkábel hálózatok a városi átkelési, illetve bevezetési szakaszai szintén a helyi alépítménybe vannak behúzva. A városok közötti szakaszokon, amelyek útpadkákban, mezőgazdasági területeken haladnak, páncélos kábeleket fektetnek le.

A harmadik terem felé vezető tárolósoron

11. Színes grafika: A budapesti távbeszélőhálózat egyszerűsített elvi felépítése
12. kb. 140 cm-es részen 16 db fotó, mely a helyi hálózat kiépítésének munkafolyamatait mutatja be
13. Színes grafika: Az országos távbeszélőhálózat egyszerűsített elvi felépítése
14. kb. 140 cm-es részen 16 db fotó, mely a helyközi hálózat kiépítésének munkafolyamatait mutatja be

A terem másik felénél, az ülőhelysortól jobbra eső tablósoron:

15. Nagyméretű fotó a Vár mellékközpontról
16. Rajz a budapesti központ kapcsolásáról

A mellékközpont fogalma és típusai:

Minden főközpont kapcsolatban áll egymással (szövevényes). A mellék- és törpeközpontok a főközpontokhoz sugaras irányban csatlakoznak.

Egyes területeken a főközpontok vonalszámát célszerű úgy megosztani, hogy a főközpont körzetéhez tartozó távolabbi területeken kisebb befogadóképességű ún. mellékközpontokat építenek.

Ezek már nem önálló központok, forgalmuk egy részénél esetleg az egész forgalmuk lebonyolításánál a főközponttól függenek. Megkülönböztetünk saját regiszterrel ellátott és regiszter nélküli mellékközpontokat. A legkisebb mellékközpontokat törpeközpontoknak nevezzük.

17. Rajz: Főközpont és regiszteres mellékközpont kapcsolata.

Szöveg: Az itt látható „Vár” központ is egy regiszterrel ellátott mellékközpontként tartozott a „Krisztina” főközpont-hoz. A kimenő és a központon belül maradó hívásokat a központ önállóan végezte. A bejövő hívásoknál a főközpont bejövő vagy helyi II. csoportválasztóját vette igénybe.

18. Rajz: A főközpont és regiszter nélküli mellékközpont kapcsolata.

Rajz: A főközpont és törpeközpont kapcsolata.

19. Fotó: A Posta Kísérleti Intézet által fejlesztett mesemondó berendezés.

Fotó: Gyermek hallgatja a mesét.

Fotó: A magnetofonok gépi távbeszélő szolgáltatásokat látják el.

20. Fotó: A normál zenei A hang szolgáltatás 1950 óta működik.

Az ablakok alatt lévő ülősortól információkat hallhatnak magyarul, németül és angolul (a megfelelő számok hívásával).

1. A Vár-központ rövid története
2. Közérdekű telefonok
3. Különleges távbeszélő szolgáltatások
4. Telefon az irodalomban
5. Múzeumi meseszolgáltatás
6. Dalok a telefonról
7. Telefon a magyar kabarében

A trunkasztal két oldalán elhelyezett készülékekkel a látogatók beszélgethetnek a központ működtetésével.

Az alsó ablakszemeken 2 x 8 db 50 x 50 cm méretű színes transzparens.

A két ablak közötti falon tabló

Fotó: Ady Endre telefonál

Szöveg: Ady Endre verse Dal az Inter-urbán telefonról

Oldalfalon: Fotó a mai pontosidő bemondó műről

Mellette: tárgy Magyar-Pulvári féle pontosidő bemondó gép 1949 és 1978 között üzemelt a „Belváros” távbeszélő központban.

A tárgy mellett tabló: Fotó a gépről

Szöveg: Dr. Magyar Endre postamérnök tervei szerint, Pulvári Károly műhelyében készült, a hangosfilmolvasás elvén működött. A nagyteljesítményű hanglám-pával átvilágított filmesíkon tárolt hangot fotócella és elektronikus erősítő tette hallhatóvá. Az időberendezés pontosságát elektroncsöves szinkronizáló áramkör biztosította egy vezérlő óra segítségével. Elektromechanikus szerkezete gondoskodott a fotócellák megfelelő filmesíkra állításáról. Az egyenként leolvasott bemondásokat az elektromechanika kapcsolta egymás után folyamatos bemondássá úgy, hogy előbb az órát, majd a percet, utána a másodpercet leolvasó fotócella kapcsolódott az erősítőre. Így egymás után kapcsolgatva folyamatos bemondás volt hallható, amit 440 Hz-es búgó hang követett.

A harmadik terem felőli oldalon

1. TABLÓ

1.1 Rajz a 7A2 központról

A 7A2 rendszer a 7A1 modernizált változata, melynek kisebb a helyszükséglete könnyebb a karbantartása.

1.2 Szöveg: A hívó előfizető a kábelrendezőn keresztül kapcsolódik az I. híváskereső (I. HK.) áramkörre. Az I. HK. áramkörök két csoportban dolgoznak. Az áramkörök nagyobbik része közvetlenül kapcsolódik az összekötő (ÖÁK) gép ívére, majd azon keresztül és az azonos ív-számú regiszterkeresőn (RK) keresztül a regiszterre (R). Ezek a közvetlen híváskereső gépek (KHK). Ha valamelyik híváskereső csoportban minden KHK foglalt, akkor a kapcsolást a szabad többlet híváskereső (THK) építik fel, melyek a II. híváskeresőn (II. HK) az ÖÁK a RK keresztül kapcsolódik a R-hez. A hívott előfizető kapcsolási számának megfelelő számtárcsa impulzusokat a regiszter veszi fel és ennek megfelelően vezérli a választást végző csoport választó (I. CS. V., II. CS. V., III. CS. V.) gépeket és a vonalválasztó (V. V.) gépeket.

1.3 A falra szerelve egy kereső és egy választó gép

1.4 Fotók: Erzsébet központ, Ferenc központ, Zugló központ, Óbuda központ

Szöveg: Az első 7A2 típusú központ az 1939-ben üzembe helyezett Erzsébet központ volt. A II. világháborúban elpusztult Krisztina és József központokat már 7A2 rendszerben építették újjá.

Újabb 7A2 központ épült 1962-ben Ferenc néven, majd ezt követte 1964-ben az Óbuda és 1965-ben a Zugló mellékközpontok főközpontokká átépítése.

2. TABLÓ

2.1 Rajz a 7DU központról

2.2 Kisebb és közepes vidéki városok gépkapcsolású távbeszélőközpontjaként a 7DU rendszer terjedt el. Az első 7DU központot 1938-ban helyezték üzembe Pápán.



*A 7A1-es központ
kezelőasztala*

2.3 A falra szerelve egy gép

2.4 Szöveg: A hívó előfizető az I. híváskeresőn (I. HK.), a II. HK-ön és az összekötő-áramkör-kereső (ÖÁK) gépeken keresztül kapcsolódik a regiszterre (R). A kapcsolás felépítését a betárolt számok alapján a regiszter irányítja. Mivel a rendszer csoport- és vonalválasztásra is keresőtípusú gépeket alkalmaz a regiszter ezeket közvetlenül nem tudja vezérelni. Az egyes választófokozatokhoz vezérlőáramkör szükséges (V). Ezek a vezérlő áramkörök a regiszterből átveszik a választógép beállításához szükséges számjegyeket, ennek alapján a vezérlőáramkör beállítja a választófokozatokat, majd a vezérlés után felszabadul. A rendszer a híváskeresőkön (I. HK., II. HK.) és vonalkeresőkön (VK.) kívül ún. kombinált híváskereső-vonalkereső (HK/VK) gépeket is alkalmaz, melyek egyszer mint híváskereső, máskor mint vonalkeresők működnek.

2.5 Fotó

3. TABLÓ

3.1 Szöveg: Hazánk távbeszélő ellátottságában igazi fejlődést a svéd LM Ericsson AR rendszere eredményezett. az első budapesti ARF központot az LM Ericsson cég szállította és szerelte Lágymányoson 1971-ben. Ezt követően a licenc birtokában a hazai ipar gyártotta és telepítette elsőként 1976-ban a Belvárosi, majd a többi budapesti és vidéki központokat.

3.2 3 db kép az AR rendszerű központokról.

3.3 Szöveg: Az AR rendszer előnyei: nem tartalmaz forgó alkatrészeket, kapcsolási idő gyors, különleges szolgáltatásokat nyújt.

A központ kapcsoló mezeje crossbar (keresztrudas) kapcsoló gépekből áll, vezérlési feladatokat jelfogók látják el.

3.4 Rajz az ARF 102 helyi központról ARF 102 központ blokkvázlata (az ábra egy csoportválasztó fokozatot tartalmazó központ felépítését mutatja).

3.5 Szöveg: Három nagy egységből az SL előfizetői fokozatból, GV csoportválasztó fokozatból és az ANA-11 regiszter elrendezéséből áll. A három egység között az SR összekötő áramkör helyezkedik el. Az előfizetők az SL előfizetői fokozathoz csatlakoznak. Egy SL fokozat 1000 előfizetői vonal kiszolgálására alkalmas. Az SL fokozat két rész fokozatot (SLA és SLB) tartalmaz a kimenő forgalom és 4 részfokozatot (SLD, SLC, SLB, SLA) a bejövő forgalom részére. A GV csoportválasztó fokozat a választás folyamatában az SR összekötő áramkörtől elindulva a hívott előfizetőt tartalmazó SL fokozathoz biztosítja a kapcsolatot. (E példában a GV két részfokozatból áll GVA és GVB, de használnak három részfokozatból álló GV fokozatot is.) A GV fokozat alapszoportokból épül fel. Egy alapszoportnak 80 bemeneti és 400 kimeneti csatlakozása van. Az SL és GV fokozatok együtt alkotják a központ kapcsolómezejét, amelyen keresztül az A, B előfizetők közötti kapcsolat felépül.

Az ANA-11 regiszter elrendezés alapvető feladata a hívó előfizetőtől érkező információk fogadása és a választás vezérlése. A REG-L helyi regiszterek a címinformációkat fogadják. A KS kódadók a választás vezérlését látják el. Ezen áramkörökhöz külön-külön kiegészítő AN-KS regiszter-analizátor tartozik. Az AN-REG feladata annak megadása, hogy a választás mikor, vagyis hányadik számjegy beérkezésekor kell indítsa. Az AN-KS torlódási szint vizsgálatot, valamint információkat ad KS és SR üzemmódjának beállításához. A REG 1. és KS áramkörök közötti kapcsolatot az SS kódadókere-ső biztosítja. A REG-L és SR áramkörök közötti koncentrációt az SR regiszterkereső fokozata hozza létre.

4. TABLÓ

Szöveg: Az elektronikus, digitális központok.

Hazánkban 1989-ben épültek meg az első digitális központok.

Szombathelyen és a szombathelyi körzetben 1989. február 27-én kezdte el a működését az Ausztia Telecom gyártotta ADS központ. 1989. május 28-án helyezték üzembe az ADS helyi távhívó központot. Az 1989. február else-jén átadott AXE-10 típusú nemzetközi távhívó központot az Ericsson Telecom AB helyezte üzembe. Ezt követően létesültek a székesfehérvári, zalaegerszegi és budafoki digitális központok.

4.2 4 db fotó dokumentum

Az első magyar digitális távbeszélő központ üzembehelyezése.

4.3 Rajz: A digitális központ működése.

A központban minden műveletet a központi vezérlő irányít, részben közvetlenül, részben az egyes modulok saját vezérlői útján (hívás érzékelés, tárcsa-hang kapcsolás, szám bevételezés stb.). A központi vezérlő tulajdonképpen folyamat vezérlő számítógép. Az előfizetői modul a vonalról érkező villamos jelet a csatlakozási ponton impulzus-kóddá (PCM) alakítja, így a központban minden egyes művelet impulzus csomagok kezelését jelenti, a számítástechnikában használatos módszerekkel. A beszédkapcsolat maga is az összetar-

tozó impulzus-csomagok megfelelő irányításán alapul. A központban lejátszódo folyamatok vagy fennálló állapotok ellenőrzése, valamint a működésébe való beavatkozás képernyős munkahelyen át lehetséges.

III. Terem

Az ajtótól balra eső falra szerelve fali és asztali telefon, telefonkészülékek

Feliratok: Teirich-Leopolder fali telefon, Ericsson fali telefon, Deckert-Homolka mikrofonos készülék, Fali telefon Berliner mikrofonnal, LB fali telefon, LB-1-es fali telefon, Mágnestalpas telefon, LB 24 típusú telefon, LB 37 típusú telefon, LB 55 típusú telefon, CB I. típusú telefon, CB II. típusú telefon, CB III. típusú telefon, CB IV. típusú telefon és mellékszekrény, CB I. tip. telefon automata központhoz alakítva, Amerikai CB telefon

Alatta a tárlókban

1. Távbeszélő díjszabások. Távbeszélő számlák. Számlálók fotói

2. A telefonia propagandája

Plakátok, hirdetések, viccek, kötvények. Telefonkötvények kibocsátása.

A Magyar Posta és Állami Fejlesztési Bank 1983. november 25-én az országban elsőnek a Szegedi Postaigazgatóság területén hirdette meg a telefonkötvény kibocsátását. Az általános telefonkötvény 11.5 %-os kamattal – kizárólag közületek vásárolhatták – telefon szerelésre nem jogosított. A Körzeti telefonkötvény kamata évi 7 % volt és tulajdonosa egy távbeszélő állomás felszerelésére (illetve áthelyezésére) volt jogosult. A körzeti közületi telefonkötvény névértéke 100 000 Ft, a lakossági 25 000 Ft.

3. A telefoniahhoz kapcsolódó reklámtárgyak gyűteménye

A tablók felett nagyméretű fotók régi plakátokról

Az iroda melletti falon, fent ovális keretben a távközlés jeles munkatársainak portréit mutatjuk be.

Alatta a tablók

1. TABLÓ

1.1 Az első világháborús tábori postáról fotók

1.2 Nagyméretű fotó a központról

2. TABLÓ

2.1 Kolossváry Endre fotója

Személyes iratainak másolata

Életrajzi adatok: 1858. december 24-én született Veszprémben. Középiskoláit Kalo csán, Pápán és Pozsonyban végezte. a Budapesti műegyetemen 1881-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett. 1882-ben a MÁV igazgatóságnál kezdett dolgozni, majd amikor a magyar kir. posta 1887-ben 12 postamérnöki állást hirdetett meg, az egyik állásra Baross Gábor miniszter Kolossváry Endrét hívta meg. 1887. október elsején a közmunka és közlekedésügyi minisztérium postaszakosztályának táviró és távbeszélő alosztályára került. 1891 és 1893 között a Posta Kísérleti Állomás vezetője volt, 1909-ben az újonnan megszervezett posta és távirdavezérgazgatóság műszaki osztályának vezetője, 1919-től a vezérgazgató állandó helyettese lett. Nevéhez fűződik a táviró és helyközi távbeszélő hálózat kifejlesztése, az automata távbeszélő közpon-

tok, az utcai távbeszélő állomások létesítése, a gyorstávíró gépek bevezetése, a rádióállomások létrehozása és a távkábelek fektetése, a postaházak építése és a gépjárművek postai használatba vétele. Az ő kezdeményezésére rendezték meg Budapesten 1908-ban, elnökletével a világ távíró és távbeszélő mérnökeinek első kongresszusát. Munkássága elismerésére számos kitüntetést kapott, 46 évi szolgálat után 1928-ban nyugalomba vonult. 1938. december 13-án hunyt el és a Farkasréti sírkertben (17-1-661) nyugszik.

2.2 Rajz: Tiszt egyenruhában

2.3 Térkép

3. TABLÓ

3.1 A II. világháborús tábori postáról fotók

3.2 Nagyméretű fotó a központról

3.3 Szöveg: Magyar híradósok a világháborúban.

A császári és királyi távíróczred felállítása 1883-ban történt, külön katonai távíróiskola 1989-ben létesült.

A kiképzés német, magyar és szláv nyelven folyt. A katonai egységek közötti összeköttetés ellátására megalakították a távírószázadokat, melyek szakaszokból álltak. A távbeszélő felszerelést távbeszélőkészülékek, vezetékhuzal és építőszerelék alkotta.

1. A könnyű távírószakasz összetétele: 4 raj (8 fő), 1 központi kapcsoló, 8 távbeszélő állomás, 32 km távbeszélő kábel, vonalépítő szerelék, 6 db fogatolt jármű vagy 18 málhás állat

2. Nehéz távírószakasz összetétele: 2 raj (13 fő), 1 központi kapcsoló, 8 távbeszélő állomás, 20 km hegyi kábel, vonalépítő szerelék, 8 db fogatolt jármű vagy 22 málhás állat

Fegyvernem és alakulat	A csapatok műszaki híradó felszerelése		
	Távbeszélő felszerelés		
	Járőr	Állomás	huzal/km
Gyalogos vagy vadász század	1	1	1,5
Lovasezred	1	2	10
Tüzérség	3	3	9

A honvédhadosztály-parancsnokság távírószázadának felszerelése 40 db távbeszélőállomásból, 40 km távbeszélő kábelből és építőszerelékkel áll.

A csapatok távbeszélőanyaga egységesen a 0,7 M távbeszélőkészülékekből (kettős Dura elemmel) és a 0,7 Dobozhallgatóból, vezetékből és futólagos vonalépítő szerelékkel állott.

Az Osztrák-magyar hadseregben 1918-ban 165 távírószázad, 65 távíróépítő század és 36 rádiószázad működött.

A tablók alatt, asztalon 2 + 2 db tábori telefon

2 oldalt 2 db katonai központ

A bejárattal szembeni falon 4 db fotó: Bell, Puskás Tivadar, Puskás Ferenc és Edison
Alatta világtérkép

A fal teljes hosszában számítógép, asztalokon elhelyezve a telematikai berendezéseket
láthatjuk:

- 1 db Dual színes televízió
- 1 db Dual video recorder
- 1 db Gepárd 8 telex
- 1 db Siemens számítógép
- 1 db Canon telefax
- 2 db Minitex

Kis tabló: bemutatja a működést

A vészkijárat felőli oldalon, fent ovális keretben távbeszélő központ-kezelőnk portréi

Alatta tablók

1. TABLÓ

1.1 Matkovics Júlia fotója

1.2 Matkovics Júlia életrajza

Szöveg: Matkovics Júlia távbeszélőkezelőnk (1861 – 1917). Az első magyar távbeszélő-
kezelőnk volt. A központ kezelését Puskás Ferencről tanulta. Később a köz-
pont vezetésével bízták meg és feladata volt az új kezelőnk betanítása.

1.3 Vers Matkovics Júlia halálára

1.4 Fotó az 50 éves jubileum emléklapról

1.5 Két kezelőnk aki, ilyen kitüntetést kapott

1.6 A kezelőnkéről

Szöveg: A távbeszélő kezelőnk

Kezelőnknek csak olyan intelligens úri lányok pályázhattak, akiket felvételre
legalább két közismert úri család ajánlott. A pályázat feltételi a köv. voltak:

– jó megjelenés, jó emlékezőtehetség, gyors felfogás, tiszta kiejtés, jó mo-
dor, kellemes csengő, de elég erős hang, magyar és idegen nyelv ismerete.

A kezelőnknek a teljes előfizetői névsort és kapcsolási számot fejből kellett
tudni. A telefonelőfizetők számának szaporodásával a kezelőnknek mindig
újabb neveket és számokat kellett memorizálni. Nehézséget okozott az azo-
nos nevű előfizetők megtanulása. A megkülönböztetés érdekében az előfize-
tők foglalkozását és lakcímüket is tudniuk kellett.

A kezelőnk terheinek csökkentéséért 1890. augusztus 1-én életbe lépett sza-
bályzat előírta, hogy csak a hívószám alapján kapcsolnak. A közönség köré-
ben nagy felháborodást keltett és továbbra is név szerint kérték a kapcsolást.
A helyzet 1901-re már tarthatatlanná vált, az előfizetők száma meghaladta
már az 5000-et. A kezelőnk ennyi adatot már képtelenek voltak megjegyezni.
Végérvényesen át kellett állni a szám utáni kapcsolásra.

A kezelőnk fizetési adatai

2. TABLÓ

- 2.1 Rajz egy kezelőnőről
- 2.2 Fotó egy LB központról
- 2.3 Régi fajta mellbeszélő
- 2.4 Fotó egy CB központról
- 2.5 Új fajta mellbeszélő

A tabló alatti asztalon különleges telefonok lesznek elhelyezve:

IV. Károly

I. Ferenc József

Horthy Miklós

Szalay Gábor részére készült reprezentatív készülékek.

A beugróban 2 db videotelefon működik. A falakon fotók, melyen telefonálnak.

Az utolsó falrészben CB és nyilvános készülékek lesznek elhelyezve.

Készülék feliratok:

CB 24-tip készülék

CB 35-tip készülék

CB 47-tip készülék

CB 555-tip készülék

CB 667-tip készülék

CB 81 MM-tip készülék

CB 812-tip készülék

CB 811-tip készülék

CB 810-tip készülék

Minifon nyomógombos készülék

Minifon nyomógomb nélküli készülék

I/2-es soros készülék

II/6-os soros készülék

I/5-ös „PRITEG” soros készülék

CB 24 fali készülék

Zárhelyi nyilvános,
pénzbedobós mellékkészülék

„MATART” telefonfülke

Magyar Telefonautomata Rt.

„MATART” utcai pénzbedobós készülék

Ericsson pénzbedobós készülék

Alatta a tárlókban:

- 1. Telefonelőfizetői névsor – Telefonkönyv – Előfizetői szerződések
- 2. Használati utasítások – Táblák, jelvények a távbeszélő fülkékből
- 3. Tantuszok, tantuszt árusító automata – Tantuszok helyett bedobott „érempótlók”

A táblók felett, magasan nagyméretű fotók a nyilvános távbeszélő fülkékről.

A terem közepén egy hatszögletű asztal, körülötte székek.

Az asztalon hat db albumot helyezünk el.

- 1. A telefon humora
- 2. Válogatás a világ társ múzeumainak anyagából
- 3. Kapcsolási rajzok gyűjteménye
- 4. Térképek gyűjteménye
- 5. A telefonálás illemtana
- 6. Album a gyermekek részére, akik lerajzolhatják a telefonnal kapcsolatos élményeiket.

Ami a forgatókönyvből kimaradt

A kiállításban kevés szöveges információt helyeztünk el, stílszerűen telefonos vezetést biztosítunk. A tárlók szélén lévő zöld színű telefonokról 1-es szám tárcsázásával magyarul, 2-es tárcsázásával németül, 3-as tárcsázásával angolul hallgathatjuk a kiállítás ismertetést. Hangszórók segítségével termenként központi vezetést is biztosítunk ugyancsak a fenti három nyelven. Ezen túl hangemlékgyűjteményünkben megtalálható a múzeumban Menotti „Telefon” operája és a telefonról szóló dalok, slágerek gyűjteménye.

Kiállításismertető telefonok (1)

Szeretettel köszöntjük látogatóinkat a Telefónia Múzeum falai között.

Hazánk első telefonközpontja 1881-ben, éppen 110 éve kezdte meg működését. Mi magyarok azóta élünk együtt a telefon csodálatos találmányával. Múzeumunkat a Ma-



A Magyar Tudományos Akadémia épülete, amelyben a Telefónia Múzeum található

gyar Távközlési Vállalat Budapesti Távbeszélő Igazgatósága valamint a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány alakította ki az 1928–1985 között működött távbeszélő központ megőrzése és a magyar távbeszélőtörténet bemutatása céljából. Kiállítása remélhetőleg nemcsak a technikátörténet kedvelőinek, hanem a nagyközönségnek is élményeket nyújt.

A meglehetősen szerény kiállítási területen a telefónia teljes fejlődéstörténetét nincs módunkban bemutatni. Az alközpontok, a helyközi központok csak utalásszerűen jelennek meg kiállításunkban. Napjaink távbeszélő rendszereivel pedig már a modern szemléltető berendezések segítségével ismerkedhetnek meg látogatóink.

Az emberi érintkezésben a tér és az idő legyőzése mindenkor nagy szerepet játszott. Ebben az első jelentős lépést az ipari forradalom korszakában a távíró feltalálása, a jelek továbbítása jelentette, a másodikat az emberi hang továbbítása, a telefon feltalálása.

A telefon legősibb formájának Robert Hooke 1667-ben végzett kísérletét tekintjük. Tapasztalata szerint a kifeszített zsinag gyorsabban és nagyobb távolságra viszi el a hangot, mint a levegő.

A kísérlet gyermekjátékokban él tovább napjainkig.

Philipp Reis német fizikus 1861-ben kezdett kísérletei már az elektromosság és mágnesség törvényeire épültek. A hang villamos energiává alakítását nem a mai mikrofon-elv alapján végezte, hanem az áramkört a hangrezgések ütemében szakította meg, s így találmánya csak a zenei hangok továbbítására volt alkalmas.

A távbeszélést megeremlítő hangtovábbítás feltalálása Alexander Graham Bell angol fiziológia tanár nevéhez fűződik. Kísérletei, amelyeket bevándorlóként Amerikában, kutatótársával James Watsonnal végzett, eredetileg a süket gyermekek beszéd tanítására irányultak. A beszédáramot a hangrezgéseknek megfelelő áramingadozásokkal, egy vékony vaslemezből készült membrán és egy állandó mágnes sarujára helyezett tekercs segítségével hozta létre. A telefon őst 1876. március 7-én szabadalmaztatta. Az első tárlóban készülékével azonos elven működő modellt látnak.

A Bell-féle készülék a beszéd keltette villamos energia csekély volta miatt, nagyobb távolságra gyenge volt.

1877-ben a bostoni Thomas Alva Edison találmányaként telepáram alkalmazásával megszületett a „szén – távbeszélő”.

A szénmikrofon ősenek nevezhető, elszigetelt tokban elhelyezett szénlap, a hangrezgés ütemében befolyásolta az áramerősséget.

Kezdetben a telefon csupán két állandó állomás között tudott kapcsolatot biztosítani. Ahhoz, hogy egyszerre több állomás is kapcsolatba kerüljön egymással, szükség volt egy olyan kapcsoló szerkezetre, amely össze tudta kötni őket.

A telefonközpont feltalálója, ahogy azt Edison saját fényképén kézírásával is megerősíti, munkatársa és egyben honfitársunk, Puskás Tivadar volt.

1877 májusában Puskás elgondolása alapján nyílt meg Bostonban az első telefonközpont, hazánkban 1881. május elsején Budapesten a Fürdő, ma József Attila utcában. Létesítője Puskás Tivadar öccse Puskás Ferenc volt. Kiállításunk 2. tárlójában a Puskás fivérek személyes emlékeit láthatjuk.

Bell első készüléke két telefonból állt, melyek mindegyike alkalmas volt adásra (beszélő) és vételre (hallgató).

Edison később szétválasztotta a beszélő és hallgató áramkört. A villamos csengő és induktor alkalmazásával létrejött a távbeszélőkészülék, melynek alkatrészeit a 3. tábló és tárló mutatja be.

A mikrofon áramellátását biztosító telepet a készülékben helyezték el. A helyi telep angol nevének – Local Battery – kezdőbetűiről LB rendszerként vált ismertté.

Az első központok egyvezetékes rendszerűek voltak, visszavezetésre a földet használták és két részből: jelentkező szekrényből és váltóból álltak. Kezelésüket két állva dolgozó ember tudta ellátni. Az egyik a csengővel jelentkező hívó előfizetőtől megkérdezte a hívott nevét és bemondta azt a váltó kezelőjének, aki a keresztlemezkes váltón a hívó és a hívott vonalait két dugó segítségével összekapcsolta. A beszélgetés végét semmi sem jelezte, a kezelő időnként megkérdezte beszélnek-e még, s ha nem, a váltó-kezelőt felszólította a kapcsolás bontására.

Az üvegfal előtt, a bejáratnál szemben jeles távbeszélőtörténelmi emlékként, hazánk egyik első, keresztlemezkes váltóval készült központjának egyikét látjuk, ahol azonban a hívó- és váltószekrényt már összeépítették.

A váltók lemezeire az 1882 februárjában kiadott „első telefonkönyv” névsorában szereplő neveket írtuk fel.

Kiállításismertető telefonok (2)

Az egyvezetékes hálózatokon erős áthallások zavarták a beszélgetést. Ezt a kétvezetékes hálózatok küszöbölték ki, amelyeket 1890-től a helyközi, 1897-től kezdődően a helyi hálózatokon épültek ki.

A hálózatok mellett a központok is fejlődtek. A kétvezetékes multiplikációs központokban az előfizetői vonalak egy kapcsoló hüvelybe csatlakoznak, s az ezekből kialakított hüvelymezőben a kapcsolatot a mindkét végükön dugóval szerelt zsinórokkal hozták létre. Minden egyes hüvelyhez tartozott egy hívásjelző jelfogó, amit a hívó előfizető induktorának árama működtetett. A kezelő, érzékelve a hívásjelzést, egy szabad kapcsolózsinór egyik végét – az ún. kérdő dugót – a jelző melletti hüvelybe dugaszolta, s ebben a helyzetben saját beszélő készülékét használva jelentkezett be a hívónál. Megtudva kívánságát, a zsinór másik végét – az ún. összekötő dugót – a hívottnak megfelelő hüvelybe dugaszolta, majd saját induktorával felcsengette a hívottat. A hívó jelentkezésével a kezelő kilépett a kapcsolatból. A szerelvények működtetésére mind az előfizetőknél, mind a kezelőnél helyi telep és induktor szolgált. Az egyik kiállított kétvezetékes LB III/25 típusú központ a hívást és kapcsolást a kedves látogató is elvégezheti.

A hálózat növekedésével egyidőben megnyilvánultak az LB rendszer hiányosságai is. A helyi telepek állandó karbantartási gondjai az előfizetőknél éppoly megoldatlannak tüntek, mint az előfizetői készülékek állapotának megfigyelése, hiszen a beszélgetés folyamatáról csak beleszólással lehetett meggyőződni, átjelezni csak az induktorral lehetett.

Az egyre sűrűbben sorakozó kapcsolószekrényeknél a telefonos kisasszonyok összedolgozása, zseniális gyorsasága ellenére panasz áradat ostromolta a postát, azért, hogy a központ nem jelentkezik, tévesen kapcsol, rossz a beszédérthetőség.

Az új korszakot a CB rendszer jelentette, amelyben a készülékek áramellátását központi telep, angol szóval Central Battery biztosította. A rendszert 1882-ben Londonban G. L. Anders szabadalmaztatta.

Ezen az elven Európában az első jelentős CB központ 1900-ban Bristolban kezdte meg működését, hazánkban 1904-ben a 10 ezer előfizetővel működő Teréz központ Budapesten.

A CB központoknál az esőlemezkes hívásjelző helyébe lámpa került, az induktor szerepét a csengető generátor vette át. A két kapcsoló-dugóban végződő zsinóráramkör összetett feladatokat végzett jelfogók segítségével. A jelfogók további áramkörök ki-, be- és átkapcsolására alkalmas elektromágnesek.

A jelfogókat kezdetben közvetítő szerepben alkalmazták, később egyre bonyolul-

tabb logikai áramköröket alakítottak ki belőlük az automatizálás felé vezető fejlesztésekkel. A néhol még működő CB központoknál ilyen pl. a csengetés automatikus leállítás a hívott jelentkezésekor. A kezelők munkája azonban alig csökkent, hiszen változatlanul ők hozták létre a kapcsolást és a bontást.

A CB központokról az 5. tárló nyújt bővebb ismertetést.

A központok fejlődésével együtt a készülékek is változtak. 1884-ben Stockholmban Lars Magnus Ericsson – a napjainkig vezető távközlési berendezéseket gyártó cég alapítója – a beszélő és a hallgató összeépítésével megalkotta a kézibeszélőt. A CB készüléknél nyugalmi állapotban a csengő kapcsolódik a vonalra kondenzátoron át. A kondenzátor a váltakozóáram számára zárja az áramkört, tehát az állomás felcsengethető, a központ telepének egyenárama azonban ebben a körben nem folyik. A hallgató felemelésével a csengő helyett a mikrofon kapcsolódik a vonalra és ezzel záródik az egyenáramú kör, ami a mikrofonnak táplálást jelent, a központban pedig egy elektromágnes – egy jelfogó – működtetésével egyértelműen jelzi a felemelt állapotot.

A CB készülék részzeit a 6. tábló és tárló mutatja be.

A kezelői tevékenységek teljes helyettesítését az automata központok biztosították. Ehhez szükség volt a hívott számának villamos úton való jelzésre. E feladatot a számtárcsa oldotta meg, oly módon, hogy a betárcsázott számjegyeknek megfelelő hosszúságú impulzussorozatot továbbít a központba. A számtárcsás készüléket a 7. tárlóban mutatjuk be.

Budapesten 1928-36 között ötjegyű, 1936-1989 között hatjegyű hívószámok voltak, amelyek 1989-ben hétjegyűre változtak.

A tárcsaimpulzusokkal történő kapcsolatfelépítés két változata terjedt el. A közvetlen vezérlésű távbeszélő központoknál az előfizető számtárcsájának impulzusai közvetlenül és a tárcsázással egyidejűleg léptetik a választógépeket. Legismertebb közülük a Strogwer rendszer, illetve annak tökéletesített változata, a Siemens rendszer. Hazánkban ez a rendszer a vasúti távközlésben terjedt el, a posta a közvetett vezérlésű rendszert honosította.

A közvetett vezérlésű távbeszélő központoknál az előfizető által letárcsázott impulzusokat egy közvetítő áramkör, az ún. regiszter veszi fel és vezérli ennek megfelelően a választást. A választás művelete független attól, hogy az előfizető milyen gyorsan adja le az impulzussorozatokat.

Kiállításismertető telefonok (3)

Az első még kísérleti gépi kapcsolású központ, Betulander és Pehrson svéd mérnökök konstrukciója 1900-ban aranyérmert nyert a párizsi világkiállításon. A század első évtizedének fordulóján Nyugat-Európában különféle rendszerű automata központok jelentek meg.

A budapesti távbeszélőhálózat automatizálásának kérdése már a világháború előtt felmerült, de megvalósításra csak a huszas években került sor. 1920-ban a Magyar kir. Posta 10 éves beruházási munkatervébe 16 automata központ építését tartalmazta. 1922-ben, nemzetközi pályázaton mérték össze a nyugat-európai országokban működő automata központ rendszereket. Bornemisza Géza m. kir. kereskedelem és közlekedési miniszter, Tersztyánszky Ákos államtitkár a m. kir. posta vezérigazgatója valamint helyettese, a posta mérnöki kar atyjaként tisztelt Kolossváry Endre a Western Electric Társaság rotary – forgórendszere mellett döntött.

Az automatizálási programot 1928-32 között végezték el, Budapesten 7A típusú, vidéken 7B típusú központokat telepítettek.

A rendszert az antwerpeni Bell Telephone Manufacturing Co. dolgozta ki és a tel-



Horváth Pál vezérigazgató megnyitja a Telefónia Múzeumot

jes dokumentáció átadásával a Budapesti Standard Villamossági Rt. gyártotta és szerelte fel. Mindkét vállalat az amerikai International Telegraph and Telephone (ITT) társaság európai leányvállalata volt.

Múzeumunknak a 7A típus egyik első, 1928-ban üzembe helyezett központja, a Vár-mellékközpont ad otthont.

Az automatizálási programban megvalósult budapesti központokat térképünkön láthatják.

Egy központrendszerre mindig az alkalmazott kapcsológépek felépítése a legjellemzőbb és a belőlük kialakított kapcsolómező. A kapcsolómező feladata kettős: először meg kell keresni a hívót – ez a korábbi kérdő-dugó szerepe –, azután fel kell építeni az összeköttetést a hívottig – erre szolgált a korábbi összekötő dugó. A 7A rendszerben mind a két feladatra külön típusú gép szolgál, így külön beszélünk kereső-gépekről és választó-gépekről.

A központ működési elvét legegyszerűbben a kapcsolás felépítési rendszerén keresztül ismerhetjük meg.

Amikor az előfizető felemeli a kézibeszélőt, vonala a központban lévő egyenáramú áramellátásra kapcsolódik és elindulnak az első híváskeresők.

Amikor egyikük ív – kontaktusain megtalálja a hívó vonalát, ott megáll és a többi forgógépet is leállítja. Forgásnak indítja azonban a második híváskeresőt, amely megkeresi az előfizető vonalán álló első híváskeresőt. Ezután forgásnak indul a regiszterkereső, amely a vonalat az összekötő áramkörön át szabad regiszter áramkörre kapcsolja. A regiszter az előfizetőnél hanggal jelzi, hogy tárcsázni lehet a hívott számot. A számtárcsa az áramkör megszakításával a letárcsázott számjegyeknek megfelelő számú impulzus-sorozatot állít elő.

A regiszter ezeket az impulzus-sorozatokat magába veszi, rögzíti, majd ezek alapján vezérli a csoport és vonalválasztókat, amelyek az impulzus-sorozatnak megfelelően fokozatokban keresik meg a hívott vonalat. A 7A1 központ alkatrészei a 8. és 9. tárlóban láthatók.

A távbeszélő összeköttetésekhez szükséges elektromos energiát a kezdeti Lech-lanche elemektől napjainkig nehezen tudnánk bemutatni ezen a szűkre szabott kiállítási területen. Az áramellátó berendezések, generátorok és akkumulátor telepek az üzem zavartalansága és a gazdaságos üzemvitel érdekében egyre fejlődtek.

Az automata központok áramellátását a központtal párhuzamosan kapcsolt, 48 volt névleges feszültségű generátorok, majd az ezeket felváltó egyenirányítók és általában ellencsellákkal kiegészített pótcellás ólom akkumulátorok szolgálták. A váltakozó áramú hálózat kimaradásakor a központ működését pótcellákkal megnövelt törzstelep biztosította. Az ellencselláknak a központ feszültségének névleges szinten tartásában volt szerepe a töltés alatti magasabb potenciál esetén.

A tárcsázási, a csengetési és kapcsolás létrejöttét jelző és másodpercenként négyszáz, tizenhatkétharmad, illetőleg száznyolcvan rezgésszámú hangokat a váltakozóáramú hálózatról vagy a telepről üzemeltethető külön-külön gépegységek biztosították.

A pénzbedobó készülékek érme bevételezéséhez illetve visszaadásához szükséges kétszer 110 volt egyenfeszültséget egyenirányítók vagy a telepről működtethető motor-generátorok állították elő. Hasonlóképpen valósult meg a beszélgetést számláló jelfogók működtetéséhez szükséges 60 volt egyenfeszültség előállítása is.

Az egyenáramot illetőleg a hangokat előállító gépegységek a dobogón láthatók.

A 7A1-es Vár-mellékközpont keretekre szerelt számláló jelfogóit a terem közepén látjuk. Egy-egy egység 100 előfizető számlálóját tömöríti.

Ezen regisztráltak az egyes előfizetői állomások kezdeményezte hívások számát. Leolvasásukkal, később fényképezésükkel készültek a távbeszélő számlák. Az előfizetők kezdetben éves díjat fizettek, s azért a helyi forgalomban annyiszor és annyi ideig beszélgethettek, ameddig kívántak. Budapesten 1924-ben, vidéken 1930-ban vezették be a beszélgetésenkénti díjazást. Budapesten egy helyi beszélgetés 1924-ben, függetlenül időtartamától 12 fillérbe került, amit az alapdíjjal együtt számláztak.

A beszélgetések időtartamát is mérő tarifarendszert Budapesten 1975-ben vezették be.

Kiállításismertető telefonok (4)

A két ablak között egy pontosidő vezérlő és alórát láthatunk. A rendszer a vezérlő ingaórából áll melyről körülbelül 100 db alórát lehet működtetni. A pontosidőt mutató óraberendezéseket megtalálhatjuk az üzemekben, központokban, pályaudvarokon, utcákon és tereken. Üzemeltetését a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. végezte 1950-ig, megszűnése után a Magyar Posta.

A falnál az előfizetői kábelek átmeneti kötése láthatók. A központra kapcsolt előfizetői vonalak vezetékai az utcai tömbesatornákból kötegekben – kábelekben – futnak be a központ kábelistolyára. A több száz érpárból álló bejövő kábeleket az átmeneti kötések csatlakoztatják a központon belüli továbbmenő, ún. switch kábelekhez a kábelrendező felé.

A kötegbe rendezett érkötéseket formájáról köcsögnek nevezett kötéslezáró védőhüvelybe zárva láthatjuk. A baloldali ólomköcsögökben a hagyományos papír érszigetelésű, ólomköpenyű, kézzel csavart érkötésű kábelek, a jobboldali hőre lágyuló műanyagból készült köcsögben a napjainkban is használatos műanyag köpenyű és érszigetelésű, gépi érkötésű vezetékek vannak.

A kábelrendező közepén látható. Fő részei: a kábelbordák és a leválasztó sávok. A kábelborda függőleges tartóra szerelt forrasztócsúcsrendszer, amelyben az átmeneti kötéstől érkező switch-kábel erei a rugós érintkezők között elhelyezkedett biztosíték – sorozaton keresztül kapcsolódnak a központi szerelvényekhez, a leválasztósáv és a teherelosztó közbeiktatásával.

A bordák 20 érpáros csoportokat alkotva képeznek rögzített egységeket.

Az érpárok mindkét ágát egy-egy tartósáramú biztosító – hőrsó – és szénhasábos túlfeszültség – levezető védi.

A tartósáramú biztosító működésekor a vonalágat egy csatlakozó rugó földeli. A bordán riasztóberendezés is van, ami bármely hőrsó kiolvadásakor jelzőlámpát és riasztócsengőt működtet. A másik oldalon található leválasztósáv a belső vonalvezetés megszakító szerelvénye. Az előfizetők által bejelentett, vagy a központ karbantartó személyzete által észlelt hibák behatárolásának valamint a hibás vonal leválasztásának eszköze. A vonaloldal és gép-oldal szétválasztásával ugyanis könnyen megállapítható, hogy külső vonalhiba, vagy belső központi hiba áll-e fenn. A leválasztósávok a borda-szerelvényekhez hasonlóan 20 érpáros megszakítórugós egységeket képeznek.

A rugóköteg felső kivezetése a vonal-oldal, ami szerelővezetékekkel (impregnált) csatlakozik a kábelbordához.

Az alsó kivezetés fix belső kábelezéssel csatlakozik a kapcsológépekhez a teherelosztó forrasztócsúcs-sávjainak közbeiktatásával. A vonal-oldalt és a gép-oldalt fadugó választja szét.

A következő tablókön és tárlókban telefon motívum gyűjteményt ismerhetünk meg a világ bélyegeiből, képeslapok és a Távközlési Világnapok plakátjai társaságában.

A bejáratnál egy nyilvános távbeszélő állomás áll vendégeink rendelkezésére. Szívvel reméljük, hogy hasznos és kellemes órákat töltenek múzeumunk falai között.

Központi vezetés a II. teremben

A második termet a 7A1 mellékközpont gépkeretei töltik meg. A gépkeretekre a kapcsolás felépítésében résztvevő, különböző gépek és jelfogók láthatók az áramköri egységeknek megfelelő csoportosításban. Így megkülönböztetünk híváskereső, regisztráskereső, csoport-, vonalválasztó és regiszter kereteket. Az ülőpadokon telefonálhatunk. A fekete telefonokról a feltüntetett számok segítségével két-két látogató működésbe hozhatja a központot. A zöld telefonok a megadott hívószámok tárcsázása után a telefonról mesélnek, énekelnek, adnak érdekes összefoglalásokat.

A padsor előtt az ellenőrzési, vizsgálati célokra használható ún. trunk asztal áll.

Az oldaltablókön a rotary rendszer központtípusaival, majd a crossbar típusú és az elektronikus központok működési elvével ismerkedhetünk meg. A crossbar és elektronikus rendszerű központok működését részletesen videofilmek mutatják be a következő teremben.

A gépterem másik falán a tárlók és az oldaltablók a távbeszélő hálózatok fejlődéséről nyújtanak összefoglalást.

Telefonok a telefonról (1)

A Telefónia Múzeum története

Épületünk a Magyar Tudományos Akadémia számos intézetének, kongresszusi termének otthona, Buda török uralom alóli felszabadulása után a klarisszák kolostora lett. Zárdájuk és templomuk bővítését a XVIII. század második felében kezdték meg, de

miután II. József király feloszlatta a rendet, épületegyüttesünkbe az országház és a királyi kúria került. Franz Anton Hillebrand tervei nyomán épült át a XVIII. század végén a jelenlegi épületszárny, amely a XIX. század elején a helytartó tanács, majd a század végén a Belügyminisztérium székhelye lett. 1928-ban így a Belügyminisztérium épületében helyezték üzembe a Krisztina Távbeszélő Központ mellékközpontjaként ezt a 7A1 elnevezésű rotary, forgórendszerű gépi-kapcsolású központot.

A Magyar kir. Posta 1922-ben nyilvános nemzetközi pályázaton választotta ki alkalmazásra. A 7A1 megnevezés a konstrukciót, annak változatát és a generációt jelöli. Forgórendszerű, angol szóval ROTARY központ, amelynél a híváskereső valamint a csoport- és vonalválasztó kapcsológépek mozgatása folyamatosan hajtott tengelyről történik. A kapcsolódást elektromágnesek vezérlik, hajlékony fogaskerekek közbeiktatásával. A mellékközpont úgy fogható fel, mint egy főközpont kihelyezett része, amely a benne maradó és a belőle kimenő hívásokat a főközponttól függetlenül kezeli.

Bejövő hívásai azonban a főközponton keresztül épülnek fel. Üzembehelyezésekor 1000 állomás – kapacitással rendelkezett, majd az ikerállomások bevezetésekor 1936-ban, amikor az 5 számjegű rendszerről 6 számjegyre tértek rá, 2800-ra bővült.

Leállításakor, 1985-ben 3400 előfizetőt szolgált ki.

1985 decemberétől forgalmát az új 30 ezres állomáskapacitású Városmajor központ vette át.

A Budapesti Távbeszélő Igazgatóságon 1981-ben megalakult Múzeális Értékeket Mentő Bizottság tagjai, elsősorban Szüllő László kezdeményezték már 1982-ben, hogy a Vár-mellékközpontot működőképes állapotában ipartörténeti emlékként őrizték meg. A Posta Oktatási és Kulturális Intézet, a Postamúzeum ezzel a kezdeményezéssel egyetértve kezdte meg 1986-ban múzeummal alakítását.

A Magyar Posta áldozatvállalásával, a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság szervezésében 1986-89 között befejeződtek az építési, átalakítási munkák. A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai a magyar távközlés neves és névtelen, ám szakmai múltjukhoz és jövőjükhöz elkötelezett munkatársai segítségével, 1991. V. 17-én a Távközlési Világnapon, a budapesti távbeszélőszolgáltatás megindulásának 110. évfordulóján megnyitották a Telefónia Múzeum kiállítását a nagyközönség előtt, abban a reményben, hogy a múzeum nemcsak a múlt, hanem a telefónia jövőjét is megismer-teti látogatóival.

Telefonok a telefonról (2)

Lármafa telefonok

A lármafák régi századok jeles hírközlési eszközei voltak. Magaslatokon elhelyezett 8-10 méteres rudak, felső végükön szurkos szalmacsővéakkal, amiket meggyújtva füst és fényjelekkel adtak hírt és kértek segítséget veszélyek esetén. A lármafákat századunkban a speciális segélykérő telefonok helyettesítik. Az egész országban egységesen a mentők jelentkeznek a 04-es, a tűzoltóság a 05-ös, a rendőrség a 07-es kapcsolási számokon. Központi ügyeleteiket díjtalan hívással érhetjük el. A regisztrált hívások száma naponta 3000-8000 között mozog, legkevesebb hívást a tűzoltóság kap naponta 2500-3000 hívást. Ezekben természetesen benne vannak a városi tűzjelző készülékek, amelyek vagy külön távbeszélőhálózatra vagy az automata rendszerű városi távbeszélőhálózatra kapcsolva önműködő észlelőkkel jelentik a tüzeseteket.

A magas hívásszámokban sajnos jelentős, olykor 70 %-ot is elérő a téves hívások száma.

Segélykérő telefonjaink sorába tartoznak díjköteles kapcsolási számok is, amelye-

ken az áram-, gáz-, víz-, csatorna-, távfűtés szolgáltatások hibáit, köztisztasági, közegészségügyi, járványügyi panaszainkat jelenthetjük be, de telefonon keresztül tájékozódhatunk az útvíznyomokról, s kérhetjük az Autóklub mentésre, javításra szolgáló „Sárga-angyal” szolgáltatását.

Lármafa telefonjaink száma évről évre szaporodik. Egyre több közszolgáltatás biztosít éjjel-nappali telefonügyeletet, s 1986 óta lelki szorongásaink feloldásában is segít a telefon, hiszen az 122-9600-as számon az SOS Lelki-segélyszolgálat várja éjjel-nappal hívásainkat.

A segélykérő telefonok hazai történetében 1967 jelentős változást hozott. Ekkor helyezték üzembe a Komárom megyei Kocs, Mocsá és Almásfüzitő községekben az ország első segélykérő telefonjait. Az egész országot behálózó nyilvános távbeszélő állomások, azokon a kistelepüléseken létesítették, ahol postahivatalok illetve éjjel-nappali távbeszélő szolgáltatás hiányában a hivatal zárása után nem lehetett telefonálni.

A segélykérő nyilvános állomásokról a legközelebbi telefonközponttal közvetlen összeköttetésbe, lehetővé vált a mentők, tűzoltók és a rendőrség hívása.

Telefonok a telefonról (3)

Távbeszélő szolgáltatások hívószámai

A századelőn a magyar királyi posta egyik propaganda füzetében írták: „Akinek telefonja van, az soha sincs egyedül. Állandó összeköttetésben lehet otthonából rokonai-val, ismerőseivel, barátaival, üzletfeleivel, orvosával és az egész világgal.” Ehhez a kapcsolathoz a speciális távbeszélő szolgáltatások is segítettek.

A 00 számmal az automata nemzetközi távhívásba kapcsolódhatunk be otthonunkból, amely 1988-ban honfitársainkat 11,5 millió beszélgetéshez segítette, az első három helyen a hívások nagyságát tekintve Németország (az akkori NSZK), Ausztria és Svájc állt.

A 01 számon kézikapcsolású belföldi hívásokat kérhetünk. Évente 38-40 millió hívást regisztrálnak a statisztikák.

A 02 számon a táviratfelvétel jelentkezik. Telefonon táviratot 1883 óta külön engedéllyel, anélkül 1929 óta adhatunk fel. Belföldre évente 12,3-12,5 millió táviratot adunk fel, s ebből a dísztáviratok száma közel öt millió.

A 03-as telefonszámon a távbeszélő állomások hibáit jelenthetjük be.

A 06-os szám állomásunkat a belföldi távhívás irányába kapcsolja.

A 08-as számon a pontos időt tudhatjuk meg. Ezt a szolgáltatást 1927-ben vezették be. 1988-ban Budapesten 13,4 millió, vidéken 7,19 millió hívás kérdezte meg: mennyi a pontos idő! Mivel a pontosidőt jelző utcai órák is a Távközlési Vállalat postai fenntartásában vannak, hibáikat a 114-1414-es számon jelenthetjük be.

A 09-es számon kézikapcsolású nemzetközi hívásokat kérhetünk. 1988-ban a legtöbb hívás Romániába, az egykori NSZK-ba és a Szovjetunióba irányult.

A 117-2522 számon ébresztést kérhetünk. Budapesten 1925 július elsején, vidéken 1927 áprilisában vezették be. E szolgáltatás a II. világháború után hosszú ideig szünetelt, 1960-ban indult újra. 1988-ban Budapesten 1.134.000, vidéken 39 ezer igénybejelentés volt. Köztük vannak havi átalánydíjas előfizetők, akik rendszeresen naponta kérik a szolgáltatást.

A 117-0155 számon üzenetrögzítést kérhetünk. Hasonlóan régi, Budapesten 1925-ben vidéken 1929-ben vezették be.

1988-ban Budapesten 24 ezren, vidéken mindössze ezren vették igénybe szolgáltatásukat.

Több számon is jelentkezik a tudakozó szolgálat. Az előfizetői állomások, nevek, címek iránt 1928 január elseje óta érdeklődhetünk. Specializálódott szolgáltatás hiszen közületi és magán előfizetőkre, szám szerinti, név szerinti, lakcím szerinti szolgáltatásokra bomlik. Rendkívüli forgalmat bonyolít le, évente 17-18 millió megkeresést regisztrálnak.

1960-ban kezdte meg szolgáltatását a különleges tudakozó.

Nagy népszerűségnek örvend. 1988-ban 570 ezer megkeresést számláltak.

A 440 Hz-es normál zenei A hangot a 117-1822-es számon 1988-ban 94 ezer alkalommal kívánták hallani. Ez a szolgálat 1950 óta működik.

A 117-1819 számon a TOTÓ-LOTTÓ eredmények után tudakozódhatunk a tárgynapokon 20 órától. Először 1955 júniusában a totó eredmények iránti tudakozódást elégitették ki élőszóban, 1956 januárjától már gépi közvetítéssel, amelyhez a lottó eredmények közlése 1957 március 7-től jelentkezezett. 1988-ban 730 ezer alkalommal választották a telefont az eredmények megtudakolására.

A postai közönségszolgálat sorában viszonylag fiatalabb az 1960 december 27-én megindult mesemondás gyermekeknek. Hozzá 29 év múltán 1989. XII. 30-án a felnőtteknek szóló meseszolgálat társult. Az előbbihez kapcsolódó 117-1888-as számot 1988-ban 276 ezer hívás kereste meg. A 117-1999-es felnőtt meseszolgálat egyeztetős működéséről még nincsenek adataink.

A távbeszélő szolgáltatások sorában természetesen voltak rövidebb hosszabb ideig élt de megszűnt szolgáltatások is. Ilyen volt az 1958-1990 között a budapesti meteorológia jelentés, ami 1988-ban 323 ezer hívást fogadott. A kertbarátok tanácsadója 1986-tól 4 évig működött. A legrövidebb időt a hét slágerét megszólaltató szolgálat ért meg, 1962-ban hat hónapot. Helyét 1988-ban a Rock Hírmondó foglalta el. 1987-ben új távbeszélő szolgáltatásként jelent meg a munkaerő toborzó és az AIDS tájékoztató! Az utóbbi a Telefon doktor 1971-ben bevezetett és hetente megújuló orvosi tanácsaihoz hasonlóan az egészségügyi felvilágosítást szolgálja, amelyhez 1989-ben a lelkisegélyszolgálat magnetofonról közvetített előadásai csatlakoznak a 122-9600-as telefonszámon.

Telefonok a telefonról (4)

A telefon a magyar irodalomban

Az emberiség találmányai között a telefon, amely az emberi hang közvetítésével legyőzte a fizikai távolságokat, az embereket egyidejű érzelmi együttléthez segítette.

Krúdy Gyula a meleg hangú telefonos kisasszonyokról írja, hogy hangjukba beleszerettek a magányos férfiak és téli estéken csak azért csengették fel a központot, hogy beszélgessenek velük.

Karinthy Frigyes számára is elsősorban a telefon közvetítette hang a fontos: „mikor a telefon megszólal... nem várok, csak remélek, csak remélek. Mindig újra, mind egyre makacsabban, hogy most, most ő az, ő áll a telefontól, a túlsó oldalon.” Varázsát tömeges elterjedésével sem veszítette el, sőt rohanó világunkban nélkülözhetetlen eszközzé vált a családi érintkezésnek is, ahogyan azt Katkó István Telefon papa című írásában olaszhatjuk: „Sokáig azt hittem a telefont apu találta fel. Ezt a hiedelmet táplálta az a körülmény, hogy amióta megszülettem, mindig együtt láttam őket: a telefont és a papát... kiskoromban sokáig csak a hangját ismertem. A telefonhangját. A mama odahozta a kagylót az ágyacskámhoz és néhány hónapos korom óta a membrán közvetítette érzelmeinket.”



A századforduló távközlését bemutató kiállításrészlet

A telefon íróinknak nemcsak varázslatot nyújt és nyújtott, mindennapi bosszúságot is. Tóth Árpád: Szomorú nóta a telefonról című versében 1924-ben így ír:

„Órákig tart a pillanat,
Míg kaphat Ön egy szabad vonalat.
És jön a válasz, nem holnap, még máma:
Foglalt a száma!
Ha nyugtalan Ön és a szíve kérges
A központ hölgye ezt nem érti,
és bájjal kérdi:
Ó miért oly mérges?”

A telefont a színpadi művek jeles kellékeként az elsők között Karinthy Frigyes fedezte fel és a helyzetkomikumok főszereplőjévé tette. „Nem vagyok itthon” című írásában egyéni szabadságát félti a telefontól: „Legtöbbet a szobalányok és szegény feleségek szenvedik el, akiknek mint előőrsöknek és horchposztoknak minden tíz percben személyesen kell találkozni az ellenféllel, kézítésára szállni vele, vitatkozni, magyarázni a nyitott ajtóban vagy a telefontól, miközben kettős szerepet játszva, kezükben a kagylóval suttogva veszik fel az utasítást tőlem, aki a másik kagylót fogom, de nem beszélhetek, mert hiszen nem vagyok itthon. ... És ezek még az egyszerűbb esetek, a mindennapos letagadás megszokott technikája. Amikor van valaki, aki nevünkben ugyan, de mégis helyettünk hazudik.”

A telefon századunk utolsó évtizedeiben történetét hiányával is beírta irodalmunkba. 1947. márciusában Zelk Zoltán Csanádi György miniszterhez verses telefonkérelmet küldött „Kérvény helyett” címmel:

„Egyedem begyedem tengertánc
öreg költő mit kívánsz
esztendeje betegen,
hogyan legyen a legyen:
toronyórát aranylánccal,
űrrakétát űrsétával,
Holdba, Marsba utazást?
A huszadik századvégen
ily kéréssel be nem érem,
én a lehetetlent kérem,
nem kívánok semmi mást:
csak a magyar postától egy
távbeszélőállomást!”

A telefonhiány Szentmihályi Szabó Péter 1988-ban írott „Játéktelefon” című versében még keserűbben szólal meg:

„780 forintért
vettem egy játéktelefont,
tíz méteres zsinórral.
A Magyar Posta
szégyellheti magát.
Ennyi pénzért én társalkodhatom
múlttal és jövővel,
elmondhatom minden bánatom,
a továbbiakban ingyen.
Két emelet között legalább
tökéletes a hírközlés,
s ez Magyarországon
nem kevés.”

Számos költőnk a távíró és távbeszélő hálózat tájképi megjelenése ihletett meg: póznák és légvezetékek „beszédese” üzenetei.

„Az országúton elbolyongok,
A lombot nem riasztja szél,
S a telegráfnak drótsomagja
Mégis csudásan zúg, beszél”
írja Feleki Sándor 1908-ban.

Üzeneteiket „Ének a sürgönypóznáról” című versében Sik Sándor szinte lehallgatja:

„Áll, egyenesen egymagán
Az acélember a hegy homlokán...
Lát embereket és országokat...
Hall hazug és gyilkos hangokat...
A földgömb reng és ég a szemhatár.
Áll és szóvalan ég felé feszül:
Hordja a kábelt rendületlenül.”

Nemes Nagy Ágnes egy kidőlt táviróoszlopról azt írja, hogy másodszor halt meg, hiszen „fenyőfa üdvözlések ők egy korhadásos másvilágon.”

Végül idézzük fel a telefon humorát is, Örkény István Egyperces novellái közül a „170-100” címűt:

„Ezen a számon a telefon Különleges Tudakozója jelentkezik és minden kérdésre válaszol.

Mind többen fordulnak hozzá és mind nehezebbet kérdeznek.

Egyre több tudóst és szakembert szerződtettek, kb. 120 munkacsoportot szerveztek, valóságos agytrösztöt hoztak létre a telefonközpontban. Összeköttetésbe léptek a Szent Szinódussal és az angol Royal Academy-vel. Így aztán a legfontosabb kérdéseket is megválaszolják, habár ami természetes komplikáltabb lett az adminisztráció. Csak egyetlen példa: – Ne tessék haragudni. Itt egy kis krokodilusra ráesett a labda.

- Milyen kicsi?
- Úgy egy arasz.
- Akkor az csak gyík.

Ily megbízhatóan, pontosan és lelkiismeretesen dolgozik a Különleges Tudakozó!”

A telefonnal összenőtt, együttélő ember és a természet hangjainak különös kapcsolatát Benjamin László „Az öröklét telefonja” című versében mindnyájunk számára elgondolkodtató módon fogalmazta meg:

Ma már hányadszor? – csöng a telefon
Átmenjek? Fölvegyem? nagyon unom
e türelmetlen dróton – rángatást:
parancsszót, megbeszélést, meghívást.
De nem a telefon, csak egy tücsök,
az szólt valahol a bokrok között,
cirregett szép tücsök-szokás szerint,
S egy óra múlva becsapott megint.
Hát becsapott-e? Másodszor már
tudtam a természet telefonál,
mert látásra szemem elkopott,
és hallásától fülem elszokott.

Irodalmi összefoglalásunk ezzel véget ért, reméljük látogatóink kedves kapnak arra, hogy újra fellapozzák kedves versesköteteiket.

Kiállításismertető telefonok (5)

A telefónia érrendszere a központokat és az előfizetői állomásokat összekötő hálózat.

Ilyen célra kezdetben fa-tartókból, lapos- és szögvasakból porcelán szigetelőkből álló tartószerkezetekre szerelt egyvezetékes vashuzalok voltak.

Az előfizetők számának szaporodásával az egymáshoz közel szerelt szigetelők váltakozó hosszúságú tartóvasakra, támszerkezetekre kerültek. Az utóbbiak kezdetben a házak falán, majd a háztetőkön jelentek meg.

A ház és a telektulajdonosok a távíró, távbeszélő és egyéb villamosjelző berendezések államosításáról szóló 1888. évi XXXI. törvény értelmében, szerény átalánydíj ellenében kötelesek voltak eltűnni az ingatlanaikon folyó hálózatépítés és karbantartás munkáit.

Az előfizetők számának növekedésével az azonos irányban kiépített nagy számú áramkör közötti mágneses csatolás olyan mérvű áthallást okozott, hogy a beszélgetések érthetlenné váltak. Az áthallást okozó indukció megszüntetésére eleinte a közös támszerkezeteken haladó vezetékekkel párhuzamosan vastagabb rézhuzalt feszítettek ki, több helyen földelve aszimmetrikus áramköröket létrehozva. A módszer azonban nem volt hatásos. A tarthatatlanná vált áthallás jelenségét csak a kétvezetékes szimmetrikus hálózati rendszer kiépítése szüntette meg, amelyet a hálózatok állami tulajdonbavételét követően 1897-ben kezdtek kiépíteni. Ekkor tértek át az 1,5 mm átmérőjű bronzhuzalok alkalmazására.

Ebben az időben már alkalmaztak földalatti kábeleket is. Először 1890-ben az Egyesült Államokban. 1898-ban Kolossváry Endre műszaki tanácsos, későbbi államtitkár helyettes javaslatára megépült Budapest első 2750 m hosszúságú tömbcsatorna vonala, amely különböző: 3, 7, 13 nyílásszámú, előregyártott elemekből, ún. tömbökből és 30 aknából állt. A csatorna elemek és az aknák betonból készültek, amelyekbe 1899-ben 208 x 2/0,8 egységű ólomburkolatú, papírszigetelésű, rézerű kábeleket húztak. 1900-tól páncélos kábeleket is alkalmaztak, ezeket tömbcsatorna nélkül fektették a földbe. A földalatti kábelekkel a hazai távbeszélőhálózatban vegyes építési rendszer alakult ki.

A vegyes építési rendszerben a központból nem légvezetékek, hanem különböző érpárszámú törzskábelek indulnak ki, amik valamely nagyobb előfizetői körzet súlypontjában kábelelosztó végelzárókban végződnek, és biztosítékrendszeren át csatlakoznak az előfizetőkhez továbbmenő légvezetékekhez.

A városok nagy állomásszámú belső kerületeiben a vegyes rendszer légvezetékes előfizetői leágazásait csak nagy nehézségekkel tudták elhelyezni.

Ezen a helyeken a légvezetékek teljes kiküszöbölésével új, tisztán földalatti kábeles építési rendszert kellett bevezetni. A hálózatok fejlődésében jelentős találmány fűződik a Monarchiából származó amerikai egyetemi tanár, Pupin Mihály nevéhez. Felfedezte, hogy a beszédáramok csillapítását az áramkör önindukciójának mesterséges növelésével csökkenteni lehet, a vezeték egyes pontjain egymástól egyforma távolságban elhelyezett azonos méretű önindukciós csévékkel.

Pupin csévékkel az első világháború kitörése előtti években az 1897-ben kiépített Budapest – Berlin közötti légvezetékes összeköttetést szerelték fel.

A városi légvezetékeket a földalatti kábelek fokozatosan és több évtized alatt váltották fel.

Ezt jól mutatják az 1988 esztendei statisztikai adatok is. A helyi hálózatokban a kábelen futó erek együttes hosszúsága 5.958.318 km, a légvezetékeké 21.954 km. Arányuk 27:1 a kábelek javára, míg a helyközi hálózatokban 7:1 arányt képvisel.

A hálózat építési, szerelési technológiában jelentősebb fejlődést a hatvanas évek hoztak, amikor az alépítményi hálózatok betonról PVC műanyagcsövekre változtak. Az ólomköpenyű kábeleket a hetvenes években váltották fel a polietilén műanyag köpenyű és érszigetelésű vazelin térkitöltésű ún. QV kábelek.

Nagyobb áramkörszámú helyközi összeköttetésekben időközben megjelentek a tömbcsatornás, vívőfrekvenciás rendszerek, amikhez a hagyományos vezetékpár már nem volt használható, különleges megoldásra volt szükség. E célra alakították ki a koaxiális kábelt, amelyben az egyik vezeték tulajdonképpen a másikat magába foglaló cső.

Hazánkban elsőként Győr és Budapest között 1969-ben fektettek le koaxiális távkábelt. (Az első a világon 1936-ban London és Birmingham között). A tömbcsatornás vívőfrekvenciás rendszerek hálózataként a 2, 4 és 6 csöves koaxiális kábeleket alkalmaz-

zák. A hagyományos kábelek szerelésénél az ólom kötővédő hüvelyek polietilénre változtak, a kézzel csavart kábelérkötések pedig a gépiek váltották fel.

Az egyre nagyobb csatornaszám-igény következtében az utóbbi időben megjelentek az üvegszálak vagy optikai kábelek.

Az optikai kábelek története az 1930-as évek közepén kezdődött, amikor az amerikai Norman R. French szabadalmat kapott egy optikai telefonrendszerre. A leírásban az áll, hogy fénykábel hálózaton beszédjeleket visz át, ahol a kábel merev üvegrudakból áll és kis csillapítása van az üzemi hullámhosszon.

Gondolatát 1958-ban sikerült a gyakorlatban megvalósítani, amikor a Nobel díjas Arthur Schawlow és Charles H. Townes kifejlesztették a lézert. Az új eszközt 1960-ban Theodor H. Maiman alkalmazta először adó fényforrásként. A félvezető anyagból gyártott lézerek egyidejűleg alkották meg a szintén félvezetőkből készíthető vevő fotodiódát. Most már csak az adó és vevőhöz legalkalmasabb átviteli közeget kellett tökéletesíteni.

Charles K. Kao és George A. Hockham Angliában, 1966-ban mutatták be azt az üvegszálat, amely már gyakorlati szempontból is alkalmas volt a fény vezetésére.

Az első fényvezető kábelt telefon átviteli célokra 1973-ban az USA-ban helyezték üzembe. Angliában 1978-ban, hazánkban a 80-as években kezdett kísérletek után 1988-ban.

Termünk oldalfalain a hálózattal kapcsolatos fotók, rajzok láthatók.

Központi vezetés a III-as teremben

Kedves látogatóink! Kiállításunk utolsó termében a telefon és a társadalom találkozásait, együttélését és a magyar távbeszélő történet legújabb fejezeteit ismerhetik meg.



A Telefónia Múzeum első látogatói

Televízióink öt video-filmet kínál Önöknek. Kettőt a hálózatok építéséről, az erősítőkről, egy-egy filmet az elektronikus és digitális központokról s végül ötödikként a telefon humorát láthatjuk a régi Kabos Gyula filmekből Bán Róbert szerkesztésében.

A telefonhálózat napjainkban egyre több informatikai szolgáltatást biztosít. Siemens számítógépünk segítségével bepillantást nyerhetünk a telematikai szolgáltatásokba, megismerkedhetnek a nyilvános adatbankok jelentőségével mindennapi életünkben.

A párba kötött telefaxok és minitexek látogatóink üzenetváltásaira szolgálnak.

A gépek mögötti falon világtérképet látunk, a világ országainak távbeszélő hívószámaival s a telefon felfedezőinek portréival. Alexander Graham Bell, Thomas Alva Edison és Puskás Tivadar mellett az első magyar telefonhálózatot 1881-ben létrehozó Puskás Ferenc arcképét.

A gépteremmel közös falon távbeszélő készülékek sorakoznak. Asztali, fali, köznapi és ünnepi darabok, nyilvános fülkékben érmekkel működő, bányákban életmentést szolgáló készülékek a kezdetektől napjainkig. Fölöttük hirdetések, reklámok, amelyek a huszas évektől kezdődően világszerte milliókat hódítottak meg a csodás találmányból hétköznapi eszközzé vált telefontak.

A tárlóban előfizetői névsorok, telefonkönyvek, szerződések a távbeszélő készülékek használatára vonatkozó utasítások néhány érdekes darabját látjuk, a telefonérméket és a telefonrongálások néhány dokumentumát, közöttük az érmék helyett bedobott tárgyakat. A díjszabás változások, a beszélgetések számlálása és számlázása, a telefon propaganda anyagainak kis válogatása zárja a tárlók anyagát, napjaink telefonkötvényeivel.

A terem két keskenyebb falán a magyar távbeszélőtörténet jeles személyiségei, neves és a nagyközönség előtt névtelen mérnökök, tervezők, telefonkezelők portréi, személyes emlékei sorakoznak. Az eszközök és berendezések létrehozói, fenntartói, működtetői, akik a 110 éves távbeszélőtörténetünket alakították.

Termünkben falfülkék segítik azt a két képtelefont, amely közel 10 esztendeig a Postamúzeum Andrássy úti kiállítóhelyének egyik legnépszerűbb kiállítási tárgya volt. Az 1929 óta ismert, de költséges volta miatt közhasználatban kevésbé elterjedt képtelefon a japán Nippon cég gyártmánya. A fülkét a tokiói Postai és Távközlési Múzeumban készült fényképek díszítik.

A terem közepén az olvasó-asztalon albumokat lapozgathatnak, megismerkedve a távbeszélő központok és hálózatok műszaki rajzaival, a telefonhoz kapcsolódó irodalmi alkotásokkal, karikatúrákkal, a világ néhány jelentős posta és távközlési múzeumával.

MEGHÍVÓ

Tisztelettel értesítjük, hogy
a TÁVKÖZLÉSI VILÁGNAPON
1991. május 17-én 11,30 órakor
HORVÁTH PÁL úr
a Magyar Távközlési Vállalat vezérigazgatója
felavatja
Budapesten az I. kerület, Úri utca 49. szám alatt
a TELEFÓNIA MÚZEUMOT

Szeretettel várjuk!

Postai és Távközlési Múzeumi
Alapítvány Kuratóriuma

A múzeum építésében és a kiállítás rendezésében értékes szellemi és tárgyi segítséget nyújtottak:

a Magyar Távközlési Vállalat és igazgatóságai

- Magasépítési Osztálya
- Belváros Üzeme
- Krisztina Távbeszélő Üzeme
- Lipót Távbeszélő Üzeme
- Nyilvános Távbeszélő Üzeme
- Zugló Távbeszélő Üzeme

a Budapest-vidéki Távközlési Igazgatóság

a Helyközi Távbeszélő Igazgatóság

- Hálózat fenntartó Osztálya

a Soproni Távközlési Igazgatóság

a Táviró és Adatátviteli Igazgatóság



*A Telefónia Múzeum
kiállítása a*

Budapesti Nemzetközi Vásáron

továbbá

a COMEX Budapesti Telefon Alközponti Kft.

az Első Magyar Telefonkábel Kft.

a Távközlési Ipari és Szerelő Kft.

a debreceni Déri Múzeum

az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem

– Földrajzi Tanszékcsoportja

a Hadtörténeti Múzeum

A Múzeum legújabbkori távközléstörténeti gyűjteményébe

a TRITON Számítástechnikai és Távközlési Rt. egy Gepárd 8 telexcomputert,

a Mechanikai Művek hét darab különböző távbeszélő készüléket,

a Network Kft. két telefonkészüléket,

a Datacoop Rt. nyolc távbeszélő készüléket,

a Comex Telefon Alközpont Kft. két készüléket,

a Távközlési Információs és Szolgáltató Hivatal egy MINOX mikrofilmes olvasókészüléket és egy planétatároló kocsit ajándékozott.

A Telefónia Múzeum létrehozásában 1985 és 1991 között résztvevő távközlési szakemberek névsora:

Aros Dezsőné

Ábel Ferenc

Bakos János

Balázsházy Dóra

Bán Ferenc

Borsos Károly

Bozóky István

Bujdosó Attila

Burján László

Dr. Búzás Ottó

Csaba Sándor

Cseledy András

Csingér József

Csiszér Balázs

Deák Ferenc

Derencsér Bálint

Dérszegi Miklós

Fejes Dezső

Féli Károly

Fenyvesi István

Forgács László

Gál András

Gargóczi Sándor

Gersttendband János

Gyovai Lászlóné

Halden Elemér †

Havas Antal

Hegyi István

Herich Béla

Hernitz Ferenc

Holldonner László

Holló László

Homola László

Horváth Pál

Imre Gáborné

Jákó Gábor

Kálmán Kálmán

Kovács József

Kovács Józsefné

Keviczky István

Kiszlingstein Pál

Kubik Ernő

Kurucz István

Dr. Krupánics Sándor

Márton Gyula †

Márton József

Málnási András

Molnár György

Molnár Sándor

Nagy Imre

Nagy Rudolf

Nagyvárad Zoltánné

Nagyváthy István

Niederirchner Zoltán

Oprics György

Papp János

Pálincás Mária

Dr. Pásztory Tamás

Polyik Ernő

Purger Imre

Rabi László

Ratzky Hajnalka

Révfalvi Iván

Saska József

Schneider József

Solymosi György

Solymosi Tamás

Somlai László

Szabó József

Szabó László

Szabó Péter

Szekszárdi Gábor

Szirk Róbert

Szomolányi Tibor

Szüllő László

Takács Lajos

Tóth Illés

Tóth Ferenc

Torvaji László

Turay János

Dr. Valter Ferenc

Világos Ferenc

Villon Károly

Zágoni Csaba

[illegible]

九九一年五月十八日 蔡慧儀
Telephone help us a lot.
電話幫助了人類溝通
1991 黃慧霞 Vivian Ho

Beryl Choi
11 Lakes Balms
H.D.

Nagyon tetszett! Tanuságos, hogy a. hűbör
itt 4-5 év elmavárossal megvalósították nálunk is
a világi legújabb eredményait.
1911. 7. 19. dr. Petrusz István

Printhe elementenrindet merkekind holendurlei a sch-nel melleres Stabert,
 ar eipetelben in reitfischen in kühn baltitstet. An ungenz brenndurlei
 mchur in mrisetologie mungesthet in kühn. Dem ungenz geyngesthetstet brenn
 kesser brenndurlei in baltit.

Postleqest. 1991. maj 27. A kroppen Elektrotechniker in zambol:

Sturdy Silos for mixed crops.
Good Dried!

Gratulálunk a közp. szakmai színpadon létrehozott kiállításokhoz, a Magyar Államminimális Múzeum részéről

1991. m. g. 27.

Königs Brunnens

19/7/91 Nunzia Cristofari Brescia ITALIA
 19/7/91 Franco Rossini BS ITALIA
 m. 4. 91 J. Richer Belfast N.I.
 7/20/91 ~~Peter~~ ASTAN MIAMI BEACH FL USA
 Nora (Lansdown) South Miami FL USA

1991. VII. 20.

Egyésem veletlenül összpontosít rád, s ípen
 Elképesz meg a retiklisen való n'omul. Secumad a
 Csillítás, de a fopadtolás is megpa seden, gekkenn
 velt. Könyv:

Harle Tamas (HAI WHP)
 Emar Edit
 Harle Tamy (14 1/2 könyv)

1991. VII. 20.

Örömmel halluk, hogy még van melled pusztuló édeskék
 megmentőse és felmentője nemeselelke skitőse.
 Osszidek gratulálunk.

Harmillu' Ester Rósa
 Harald Pál Sárosi

21/7/91 Ein Kompliment: Ein interessantes und liebenswertes
 Können! Vielen Dank!

J. Puch N. Lowag

Húszéves álomom a Telefónia Archivum

Önmagunk legnagyobb ellenségei mi vagyunk, ha nem bocsúlunk, múltunkat, történelmünket, ha elődeink tárgyait szemétre hajítjuk. Ha így teszünk, a veszteség pótolhatatlanok. Ez a véleményem Keviczky Istvának, aki húsz évvel ezelőtt fejébe vette, hogy nem enge-

di ebek harmincadjára jutni a telefónia tárgyi emlékeit, és egy múzeumot hozat létre: a Telefónia Archivumot. Hadd lássák unokáink is, hogyan, milyen berendezésekkel, készülékekkel telefonáltak a nagyapák, ük-

Mostanra kézzelfogható közhelyre került a húszéves álom: a tervek már készülnek, és reméljük hamarosan megkezdődnek a múzeum helyiségek átalakítási munkálatai. De amíg idáig jutottak a dolgok, rengeteget kellett vitatkozni, sokszor veszekednie Keviczky Istvánnak. Sok értetlenkedést kellett meggyőznie, mert nos szakembereket is tettek, miként az egyszerű beka, amelyek hozzácsokoltak a pocolyához, így aztán el sem tudta képzelni milyen is a tenger.

Keviczky István most hat és öt éves, 1983 óta nyugdíjas. Kispaszod, ősz hajú, bozontos szemöldökű. A szeme nem öregedett. Olyan hittel beszél a múzeális értékek megmentéséről, mintha az életéről lenne szó. Ha jól meggondolom ez így is van: a telefónia az élete.

Hogyan esett bele ebbe a „bűnös gyűjtőszendélybe”? Nincs ebben semmi különös. Mivel mindig is a telefónia volt a szakmája, észrevette azt, ami másoknak természetes volt, hogy sok régi érték megy naponta veszendőbe. A Budapesti Távközlési Igazgatóságon hozzá tartozott a főváros föld alatti és föld feletti hálózatainak kicserélése. Az ötvenes évek végén és a hatvanas évek elején ki kellett cserélni az elavult, korszerűtlen hálózatot. Arra gondolt: meg kellene menteni a régi tárgyakat, hiszen azoknak nem a szemében lenne a helyük. Mert hogyan ismernek meg a fiatalok a régi berendezéseket, ha Csáki szálmájánál kezelik azokat? De az élet sokkal bonyolultabb annál, mint hogy

az ember azonnal megvalósíthassa szándékait. Néha várni kell. A legfontosabb ilyenkor: ne feledjük el célunkat. Így tett Keviczky István is. A hatvanas és hetvenes években annyira megnőtték a hibaelhárítási feladatok, hogy nemigen jutott ideje álmainak megvalósítására.

De amikor 1973-ban megvált a szakterületéről és első ellenőrzési osztályvezető lett, megint feltámadt szunnyadó szenvedélye. Nem is csoda, hiszen minden üzemi sejtjezéséből ott kellett lennie. Szakmatlanul is újra gondolhatta mit lehet tennie. Beszélt munkatársaival, hogy az értékes, megőrzésre érdemes hálózati tartozékokat, a régi anyagokat ne dobják ki, hanem gyűjtsék össze, mentse meg.

1976-ban kinevezték a műszaki fejlesztési osztály vezetőjévé, ami megint közelebb vitte céljának megvalósításához, hiszen rengeteg szakirodalmat kellett tanulmányoznia. Láta a külföldi példákat, hogyan óvják, mentik meg az elavult berendezéseket, és az idő is kezdett jobban kedvezni a gyűjtés felgyorsításának. Az akkori igazgató, Pozsonyi Vilmos ugyanis támogatta „megszállottunk” elképzeléseit, ő is szerette a régi telefonokat, berendezéseket. Keviczky István pedig maga köré gyűjtötte a többi „megszállott”, és gyűjténi kezdtek az elkötelezett jövők. Dívatos kifejezéssel élve: alulról szerveződött ez a csoport, talán ezért is volt ennire eredményes. Semmiféle külső kényszer nem

volt. Összefogtak a hálózatosok, készülékjavítók, főközpont- és alközpontfenn tartók. Gyűjtöttek, gyűjtöttek és gyűjtöttek. Az igazgató pedig, látva az eredményeket, azt javasolta: hozzanak létre egy szervezett csoportot, s így hivatalosan pénzzel is támogatathatja őket. 1981-ben a bizottság élére Keviczky Istvánt nevezte ki.

Sok alulról szerveződő csoport meghal, ha a Hivatal „kezelésbe veszi”. Most nem ez történt. A csoport rögtön kidolgozott egy munkatervet, amit az igazgató kis módosítással elfogadott. A tervvel a szakszervezet is egyetértett. A csoport nevet kapott: Muzéális Értékeket Mentő Bizottság: MÉMB.

Aztán az igazgató azt javasolta: hirdessenek versenyt. Ezt azóta minden évben megrendezik. Hét év alatt 170 különböző távközlési készülék, kapcsolóberendezést és kisközpontot gyűjtöttek. Ezek értéke meghaladja a kétfélszáz forintot. De kulturális, technikatörténeti értékük felbecsülhetetlen. A gyűjtött anyagok most a IX. kerület Bárd utca 3. szám alatti, alközponti üzem távközlési osztályában porosodnak, várva mikor kerülhetnek közszemlére. Pozsonyi Vilmos a legjobb eredményt elértéknek pénzt is adott, a versenyzőket pontozással mérték, a legfőbb szempont a tárgy kora és minősége volt. Minél régebb volt tehát egy berendezés vagy készülék, a megtaláló annál több pontot kapott. Aki száz pontot szerzett, az ezer forint-hoz jutott, háromszáz pont felett pedig már nagyon sok pénz lehetett nyerni.

Először természetesen káosz uralkodott a gyűjtésben, az emberek mindenféle tárgyat behurcoltak, ezért aztán később a versenyek előtt mindig tartottak megbeszéléseket: milyen készülékeket, hálózati tartozékokat gyűjtsenek a vállalkozók. Egy-egy versenyen átlag ötvenen vettek részt, a Budapesti Távközlési Igazgatóság üzemének dolgozói. Közöttük a legszorgalmasabbak az alközponti

üzem emberei voltak, ők gyűjtötték a legtöbbet.

A Telefónia Archivum megvalósításának lehetősége 1982-ben vetődött fel ismét, akkor ugyanis Keviczkyék megtudták, hogy 85 végén a Várban levő telefonközpontot leszerelelik. Ez az úgynevezett Várközpont, amely a Országház utca 28–30. szám alatt található a Magyar Tudományos Akadémia épületében, 1928-ban épült. Já-1 rendszerű melléközpont, amely Magyarország utolsó ilyen telefonközpontja, és a hazai telefonautomatika első létesítménye volt. Érdemes tehát megőrizni az utóknak.

Keviczky István erről a Posta című lapban is írt és nyilatkozott a Postás Dolgozóknak is. Lényege az volt, hogy az Ország-ház utcában a leállítandó várközpont helyén hozzák létre a Telefónia Archivumot, amely lehetőséget nyújt arra is, hogy bemutassák az érdeklődőknek a magyarországi telefontechnika történetét. A régi telefonközpontot fel kell újítani, működőképes állapotban tartani, hogy a látogatók megnézhessék mi-ként telefonoztak hajdanán. A cikkkel megelégedése után a kérdéssel foglalkozott a Posta-vezérigazgatóság és a Postamúzeum is, megígérték támogatásukat.

Végül is Keviczky István erőfeszítéseit siker koronázta. 1987-ben a Magyar Posta Központja megadta a starthoz a szükséges 6 millió forintot. 1987. februárjában a Posta Oktatási és Kulturális Intézet és a Budapesti Távközlési Igazgatóság megállapodást kötött a Telefónia Archivum létrehozására. Mostanra tehát minden akadály elhárult. Így reménykedhetünk, hogy 1989-re elkészül a múzeum és fogadhatja a látogatókat. Keviczky István azt mondja erről, órási dolog, ha létrejön a múzeum, hiszen nemcsak a postának kitűnő propaganda, hanem mert a múlt megőrzésével még akkor is tudunk használni az utóknak, amikor már nem leszünk.

Udvarhelyi András

Tervek a megvalósulás útján

Muzeális értékeink védelmében

található, átalakítása a posta értékeinek, múzeumainak megismerését szolgálhatja.

Szeretnék itt szólni egy másik postai kulturális kezdeményezésről, amely Kovács Gergelynének, a Posta múzeum igazgatójának délelőtti ötlete alapján lépett a megvalósulás útjára.

Szomolányi Tibort, a POKI igazgatóját kértük meg, mondjon pár szót a Várközpont múzeumának alakításáról.

Milyen stádiumban van a megvalósulás, mik a reális lehetőségek?

Együttműködési megállapodás született a Budapesti Távfeszítő Igazgatóság vezetésével, biztosítani tudják számunkra a kialakításhoz szükséges anyagi fedezetet, 4 millió Ft-ot, ez lehetővé teszi, hogy a vezetékes távközlés teljes kiállítási anyagát majd a Várközpont mutassa be.

Több postai intézmény támogatására lesz szükségünk, hogy ezáltal bővíthessük a bemutatóterem számát. A Postai Központi Táviró Hivatal, a Posta Építési Üzem, a Posta Javító Üzem, a Helyközi Távfeszítő Igazgatóság mind, mind támogatásáról biztosította a kezdeményezést.

Mivel a Várközpont idegenforgalmi szempontból is exponált helyen

A Várközpont bejárata



Egy postasétány létrehozásáról lenne szó, a Helsinki Alapokmányt aláíró 35 ország postaládáit állítanák fel valahol, Budapest idegenforgalmilag is megfelelő területén. Természetesen üzemelnének is, s látványosságuk mellett a Magyar Posta közreműködésével képviselnék Helsinki szellemét dr. Oláh László, a Magyar Posta igazgatója igazgatója felkarolta a kezdeményezést. Most már biztosítottnak látszik az is, hogy naponta kétszer, a kisebb műszaki változtatással egységesített zárszerkezetű ládákat a postai árat őrítse, bekapcsolja a forgalomba. A rongálás veszélye miatt a ládákat két példányban rendeljük meg. Reméljük, még ebben az évben felállíthatjuk őket a Fővárosi Tanácssal együttműködve, s új színfolttal, idegenforgalmi látványossággal bővíthet a posta révén Budapest.

Nagy Zsuzsa

Múzeumi híradó



Bemutatjuk a Telefónia Múzeumot

A Telefónia Múzeum (Budapest, I. Úri u. 49.) a magyar távfeszítő-történet élő múzeuma. Középpontjában működőképes állapotban a 71 megnevezésű rotary forgórendszerű gép kapcsolású távfeszítő központ áll, amely a Krisztina Távfeszítő Központ mellékközpontjaként több mint fél évszázadon át, 1928-85 között szolgálta előfizetőit.

A kiállítás az 1881. május 1-én Budapesten megindult magyar távfeszítő szolgáltatás 110 esztendejét mutatja be.

A központok, hálózatok és készülékek fejlődéstörténetét a hagyományos kiállítási kereteken túlmenően működő

dő rendezések, filmek és telefonos rendszerű kiállításvezetés mutatja be.

Számítógép, telefaxok, minitexek segítségével láthatjuk a telefonhálózat szolgáltatásának alkalmazását az informatika területén.

A telefon társadalmi, kulturális jelentőségét, az egyetemes fejlődésben betöltött jelentőségét a termék szükségessége miatt csak mozaikképekben villantja fel a kiállítás, amely "képcsarnokával" összegzésképpen fejet hajt a magyar távközlés történet jeles személyiségei és szakemberei előtt.

A múzeum szolgálatkész munkatársai örömmel várják Önt is a Telefónia Múzeum vendégei között!

Múzeumavatás a Távközlési Világnapon

Telefónia

Alig múlt el 110 éve, hogy 1881. május 1-jén Puskás Ferenc megnyitotta hazánk első telefonközpontját Budapesten, a Fürdő utca 10. szám alatt. Puskás Ferenc Puskás Tivadar testvére volt, aki megbízásból építette ki Ausztria és Magyarország telefonhálózatát, amíg bátyja, az Edison Társaság képviselőjeként dolgozott Franciaország távbeszélő-hálózatának kiépítésén. Ma mindkettőjük fából faragott portréja fogad abban a múzeumban, amelyet a Távközlési Világnapon, május 17-én, fél 12 órakor nyit meg Horváth Pál, a Magyar Távközlési Vállalat igazgatója Telefónia Múzeum néven, a várbeli Uri utca 49-es számú házban.

A múzeumalapítás gondolata már sok évvel korábban megfogalmazódott, de amikor az új Krisztina központ bekapcsolásával a vári mellékközpont megszünt üzemelni, kétséges volt a megtartása. Mivel hivatalosan nem volt műemléki védelem alatt, féltő volt, hogy lebontják. A „nyugalmozott telefonközpont” megtartása érdekében lapunk is „szoritóba állt”, így kétszeres örömmel köszöntjük a most megnyitott kiállítást. Műszaki értékeinket féltő emberek létrehozták a Posta- és Távközlési Múzeum Alapítványt, melynek tagjai a Távközlési Vállalat, a Magyar Posta és a Magyar Műsorszárm Vállalat.

Kovács Gergelyné, az alapítvány ügyvezető igazgatója elmondta, hogy az új létesítménnyel azt akarják bizonyítani a közönségnek, hogy a távközlés többet jelent, mint két lakás között kapcsolatot teremteni.

Abel Ferenc, aki 1963-tól 1986-ig vezetője volt a telefonközpontnak, most, mint nyugdíjas, az újraindítást végzi. Avatott kalauzolásával bepillantottam a magyar távközlés fejlődésébe.

1928. június 10-én helyezték üzembe a most bemutatásra kerülő Rotary 7A1 típusú forgórendszerű, automatikus központot; azóta folyamatosan működött, egészen 1986-ig. Mivel a modern követelményeknek nem tudott megfelelni — távhívás és időszámítás —, le kellett állíta-

ni. Sokan el sem hiszik, hogy nemcsak egy irodalmi vagy zenei alkotás nyújthat esztétikai élményt, hanem egy szép, technikai alkotás is. Mert azelőtt nem beszéltek ugyan „ipari formatervezésről”, de annál inkább figyeltek rá.

Kiemelkedően esztétikus a nemcsak készült ellenőrző-vizsgáló asztal, amellyel az ide tartozó előfizetők számaát vizsgálták le, ha hibabejelentés érkezett. A szép művű munka a Weston Electrical Instrument Co. Newark N. I. (USA) tudását dicséri. Az asztal felett nagy óra látható, ami a közép-európai hiteles időt mutatta. A központ jelfogóit az Egyesült Izzó elődje, az Egyesült Villamossági Részvénytársaság készítette.

A vitrinekben a telefonkészülékek legkülönbözőbb típusait láthatjuk, a múlt század végi, tölcséres típusától a napjainkban használt műanyag telefonig; az esztétikai ítéletet a látogatókra bízom.

Látható az első világháborúban használt tábori központ és hordozható telefon. A falakat a postai és távközlési munkában kiemelkedő szerepet betöltött férfiak és nők (!) arcképei borítják.

Modern távközlési eszközökkel is megismerkedhetnek a reménybeli látogatók, sőt ki is próbálhatják a telefaxot, teletextet, videotextet és a géptávirót. Maga a telefonközpont is működik; bent telefonon hívható számokkal kipróbálható.

Kényelmes fotelok mellett strílszerűen „három nyelven beszélő” telefonok igazítják el a múzeumi tárgyak között az érdeklődőket. Ezzel az okos ötlettel nemcsak hazai, de külföldi látogatók is megismerkedhetnek azzal a magyar távközlési technikával, amivel valaha a világ élvonalába tartoztunk. A belépődíj felnőtteknek 30 forint, diákoknak 10 forint lesz, ám, ha tanári kísérettel, csoportosan érkeznek a nebulók, ingyen gyönyörködhetnek a múzeum gazdagságában és a kellemes környezetben, hajdani dicsőségünk relikviáiban.

Hankó Péter

Halló, itt a Telefónia Múzeum

Érdekes élménnyel gazdagodunk, ha ellátogatunk a Telefónia Múzeumba. Szébbnél szebb régi — például IV. Károly, Horthy Miklós vagy I. Ferenc József által használt — távbeszélő készülékekben gyönyörködhetünk. Láthatunk például I. világháborús tábori központot és hordozható telefont.

A „miniközpontban” — a múzeum egyik termében — a telefonkészülékek tanulmányozása mellett a közelmúltat is felidézhetjük. Asztali, fali, nyilvános telefonok s a régi „zöld-sárga” fülke várják türelmesen a látogatókat. Mókás hirdetések, régi, ma már ritka telefonközpontok színesítik a szobát.

Ha elfáradunk a nézelődésben, akár „telefonálhatunk is”. Angol, német, francia nyelven, kényelmes foteiben megpihenve egy kétjegyű szám tárcsázása után megtudhatjuk a Telefónia Múzeum történetét, megismerhetjük a „lármafa” múltját. A kedves hang elmeséli nekünk, hogy hazánkban 1866 óta van lelki elsősegély telefon, s hogy '60-tól tehetünk fel „különleges tudakozói kérdéseket” a központos hölgyeknek. Megtudhatjuk, hogy 1928. január 1-jétől működik az előfizetői név- és címnyilvántartási „szolgáltatás”, s 1925-től Budapesten, '27-től pedig vidéken is bevezették a telefonébresztőt.

A kiállításon „tanulmányozhatjuk” a jövőt is. A párba kötött telefaxok,



I. Ferenc József számára készült távbeszélő, 1896-ból

minitexek a látogatók üzenetváltására szolgálnak. Csoportoknak hangos tárlatvezetés segíti az eligazodást.

Még nagyon sok izgalmas dolog látható a Telefónia Múzeumban. Nyitvatartási ideje: keddtől vasárnapig, 10-től 18-óráig. Hétfőn zárva. A diák- és nyugdíjasbelépő ára 10 forint, a többi jegy 30 forintba kerül. Szerdán a belépés csoportoknak, katonáknak, nyugdíjasoknak ingyenes. A múzeum címe: Budapest, I. kerület, Üri u. 49. (az MTA épülete).

Csepeli Annamária

Karácsonyi posta a Postamúzeumban

Feljegyzés

a Bélyegmúzeum és Postamúzeum munkatársai számára.

Munkatervünkben ezévből advent három hetére időszakos „KARÁCSONYI POSTA” kiállítást szerepeltetünk.

Igen fontos számunkra, hogy a kiállítás a múzeumi vonatkozó gyűjteményeken túl a postai munkákat is bemutassa, de szolgálja az alapító vállalatok „karácsonyi szolgáltatásainak” elismertetését a nagyközönség körében.

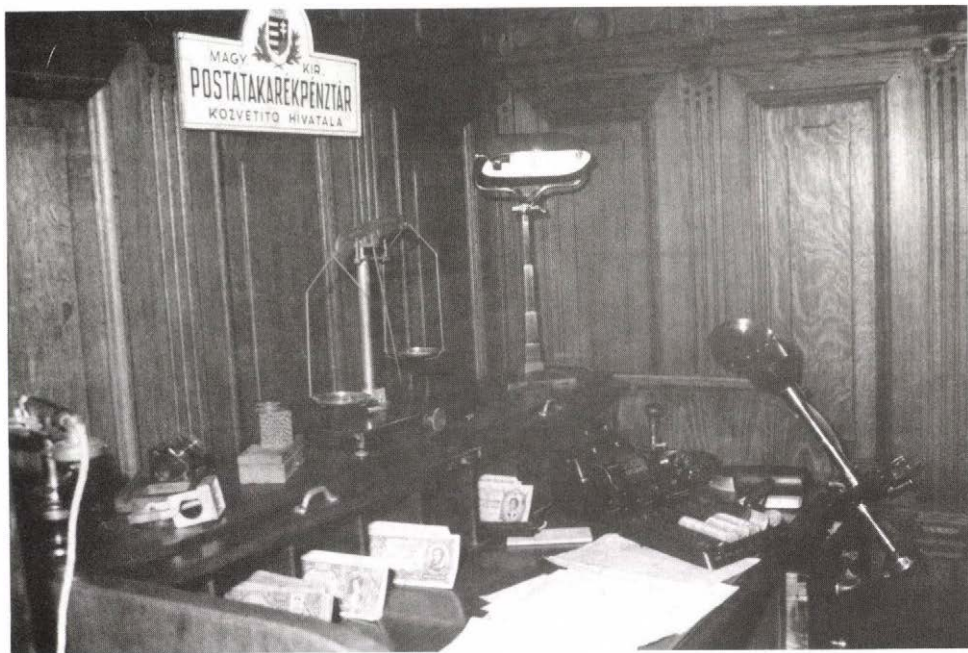
A kiállítás helye: a Postamúzeum „nagyterme”, ahol a távbeszélő történeti kiállítás volt.

Az alapítvány kuratóriuma nevében kérem munkatársaimat, hogy 1991. június 15-ig, mindazok, akik a kiírandó pályázat meghívásos résztvevői kívánnak lenni csoportosan, vagy egyénileg 1 oldal terjedelemben adjanak be egy forgatókönyv szinopszist, amely tartalmazza az adott terület figyelembevételével, hogy a „Karácsonyi posta” c. kiállításban milyen tematikákat, milyen gyűjtött vagy gyűjtendő anyagot mutatnának be, milyen módszereket alkalmaznának a kiállítás propagálására, s kiket, milyen módon vonnának be a kiállítás szponzorálásába.

Őszintén remélem, hogy minden munkatársam értékes gondolatokkal tudja segíteni a kiállításunk forgatókönyvére kiírandó pályázatokat.

Budapest, 1991. május 24.

KOVÁCS GERGELYNÉ



A szentesi postahivatal főpénztári munkahelye

JEGYZŐKÖNYV

Készült 1991. augusztus 1-én a Postamúzeumban a Karácsonyi Posta című kiállításához készített pályázati tervezetek értékelése tárgyában.

Jelen vannak: Kovács Gergelyné múzeumigazgató,
Rákóczi Margit könyvtáros,
Bartók Ibolya előadó

A három alapító vállalatától beérkezett értékelő levelek alapján a legtöbb, vagy 4 szavazatot kapott a 12-es számú tervezet, 3 szavazatot a 9-es számú tervezet, 3 szavazatot a 3, 6, 8 számú tervezetek és 1 szavazatot pedig az 1, 11, 14, és 15-ös számú tervezetek.

Ennek alapján a pályázati tervezetek számozás szerinti értékelése az alábbi:

I. helyezett	12. sz. tervezet
II. helyezett	9. sz. tervezet
III. helyezett	3, 6, 8 számú tervezetek

A számozás szerinti értékelés után felbontásra kerültek a zártborítékban lévő, névvel ellátott tervezetek. A tervezeteket az alább felsorolt személyek készítették:

1. sz. tervezet	Kiss Béláné, Nikodém Gabriella
2. sz. tervezet	Kiss János
3. sz. tervezet	Kovács Gergelyné
4. sz. tervezet	Krizsákné Farkas Piroska
5. sz. tervezet	Tóth Béláné
6. sz. tervezet	Majsai Mária
7. sz. tervezet	Szalay Gyuláné
8. sz. tervezet	Bartók Ibolya
9. sz. tervezet	Rákóczi Margit
10. sz. tervezet	Nánási Miklós
11. sz. tervezet	Grünwald Éva
12. sz. tervezet	Kovács Gergelyné
13. sz. tervezet	Sipos Józsefné
14. sz. tervezet	Sebestyén Kálmán
15. sz. tervezet	Koppándi Ágnes
16. sz. tervezet	Szegedi Istvánné
17. sz. tervezet	Csegezi Tamásné

ami alapján	I. helyezett	Kovács Gergelyné
	II. helyezett	Rákóczi Margit,
	III. helyezett	Kovács Gergelyné, Majsai Mária és Bartók Ibolya

Kmf.

Bartók Ibolya
jegyzőkönyvvezető

Karácsonyi Posta forgatókönyvének szinopszisa
(12. számú tervezet)

Az időszaki kiállítás, amely a karácsonyi hírközlés sajátosságait kívánja bemutatni, installációiban tartalmazza az új állandó postatörténeti kiállítás berendezéseit. Exponátumai és azok elhelyezése ezért lehetőleg a legkevesebb „beavatkozást” jelentsék az épület belsőépítészetében.

I. Terem

Jobb oldalán a szentesi felvevőpult állítandó fel dobogóra, teljes rekonstrukcióba (asztalosmunka, réz borítások, csiszolt üveg). Külön gondoskodni kell a salteren található feljegyzések bemutatásáról.



*Karácsonyi posta kiállítás
a Postamúzeumban*

A salter mögött 4 felvevő asztal helyezendő el (bent lévő kettő, nagyvázsonyi rollós, balatonszemési faragott asztalok). Itt helyezendő el a salter folytatásaként a csomagmérleg, valamint a salter mögött húzódó vörös selyem kárpítot takarandó fotófriz az újévi postakönyvecskék címlapjaival.

A terem bal oldalán „közönség forgalmi tér” alakítandó ki két végében a szentesi telefonfülkékkel, kívül belül a híradástörténet mozaikképei helyezendőek el mint installációs felületre 2 írópulttal, valamint 2 álló és 2 fekvő lapozó installációval (ld. Hollókő és saját tervezés). Az álló és fekvő lapozók karácsonyi postaforgalmi adatokat mutatnak be kronológikusan, a postai aprónyomtatványok, statisztikák közreadásával.

II. Terem

A bérmentesítőgépek termében a különleges karácsonyi bérmentesítésekről kell két tablót készíteni, az étellift előtt a levélszekrények helyén, különféle csomagokkal megpakott targoncát, kézikocsit kell elhelyezni, fölötté a csomagforgalmi statisztikákat és a kézbesítetlen csomagok „karácsonyi jegyzékeit”, amelyek a karácsonyi csomagok tartalmáról tudósítanak.

III. Terem

Ebben a teremben a postai szállítás és a postaforgalmi térképek, a levélgyűjtés és a kézbesítők jelennek meg. A két ajtó közötti falon Somogyi Győző térképe eredetiben szelvényenként, két üveglap között fölfüggesztve.

Körben az elmúlt száz esztendő levélszekrényei, mellettük kézbesítő bábuk teljes felszerelésben, fölöttük a korabeli gyűjtő és kézbesítő, szállítóeszközök fotói a karácsonyi és más postás tematikájú képeslapok társaságában.

Somogyi Győző térképe előtt két fekvő-lapozóban helyezendőek el a térképgyűjtemény járáti térképeinek másolatai. A terem közepén egy karácsonyfa áll, rajta díszként „mesterségünk címerei” mézeskalácsból, különféle postaszások, képeslapok, stb.

IV. Terem

A jelenlegi távirós szoba berendezve a Kisújszállásról felkerülő levélfeldolgozó szoba bútoraival, amelyet a szentesi salterhez hasonlóan egyazon mesterrel kell restauráltatni. Bábukkal (női századeleji öltözék, kötények, könyökvédők, stb.) eneteriaurben kell bemutatni a feldolgozás munkáját.

V. Terem

Ide helyezendő el tárgyalóasztalunk székekkel körberakva, ez alkalommal zöld posztóval (gumírozott ráfeszülő megoldással) alkalmassá téve levélírára, csomagkészítésre a látogatók számára.

Mini távirótörténeti kiállítás helyezendő el párba kötött működőképes Morse és telexgépekkel. Táviróforgalmi statisztikák, díszátvitatok közreadásával.

A Korona Szállóból idekerült működőképes telefonközpontra megfelelő számú készüléket kell kapcsolni, a két szélső ablakmélyedésben elhelyezendő asztalokra, hogy a körülöttük lévő székeken, ülvé a látogató azt a központról felesengetve használhassa. Az alközpont történetét, bekerülését Korona-szállóbeli eneteriaurökkal meg kell örökíteni. Az asztalokon el kell helyezni a karácsonyi telefonok (kedvezmények) történetére vonatkozó adatokat. Itt kell bemutatni álló és fekvő lapozókban a karácsonyi képeslapgyűjteményt és karácsonyi bélyegeket, Card-maximumokat. Itt lehet a hangos levelezőlapok felvételét is megciteni vagy az I. terem telefonfülkéjében. Ebben a teremben kell egyik lapozóalbumot a tábori posta emlékének szentelni, postaforgalmi statisztikákkal.

VI-VII. Terem

A jelenlegi rádiós termekben különösebb változtatásra nincs lehetőségünk, de karácsonyasítani szükséges az adóállomások karácsonyi műszakjaival, valamint a VII. te-



Betlehemező gyerekek

remben az asztalra helyezett 4 db fejhallgatós sétáló magnóval, melyen a II. világháború műsorai, az 50-es, majd a 60-as évek, s végül karácsonyi versek és dalok szólnak meg, magnetofon felvételekről. Ide helyezendő el a televízió, ha megfelelő karácsonyi videoanyagot tudunk szerezni a Magyar Televíziótól.

A fenti színopszis alkalmas arra, hogy ennek értelmében konkrét feladattervet, felelősségteljes határidőket állítsunk össze. Ezzel a munkával azonban még nem teljesedik ki a kiállítás hiszen működő postahivatallá és bizonyos mértékig saját előállítású ajánléktárgyak árusításáról is gondoskodni kellene. Ezért feladattervekben erre nézve is konkrét megoldásokat kell szerepeltetni.

A nyertes tervek alapján az alábbi ötletek jöhetnek számításba:

- speciális belépőjegy
- karácsonyi felbélyegzésű borítékok, benne színes másolópapírra készült karácsonyi versek, köszöntők idegen nyelveken is,
- mézeskalácsok,
- kis postaszákok.

Külön részét képezi a feladatterveknek a marketing lehetőség számbavétele, pl. Postabank tombolakártya, az év legszebb képeslapja valamint látogató akvirálás, propagálás.

(9. számú tervezet)

Az időszakos kiállítás célja – a ma emberének karácsonyi hagyomány őrzésén túl – a posta- távközlés és műsorszórás karácsonyi szolgáltatásainak bemutatása a kezdetektől napjainkig.

Az időszaki kiállítás témakörei:

1. A karácsonyi ünnepkör rövid ismertetése – az ősi napforduló ünnepének eredetétől a keresztény karácsonyig. Ennek bemutatása néprajzi és egyháztörténeti dokumentumokon keresztül.
2. Karácsony várása – a gyermek szemével, az általuk írt leveleken keresztül.
– az ajándékozási szokások kialakulása: bevásárlások, képeslap csomag és távirat küldése
3. A Posta szerepe a karácsony megünneplésében: – karácsonyi csúcsgazdálkodás a postahivatalokban
– kézbesítők és a lakosság
– a posta mint kapcsolatteremtő ember és ember között (tábori posta, hadi posta, rab posta stb.)
4. A szeretet ünnepe:
– akik a szeretet ünnepén is dolgoznak (tábori postások, mozgó postások, táviróközpontosok, telefonközpontosok, rádió és TV adók műszaki munkatársai)
– az ünnep meghitsége (karácsonyfa, terített asztal)
5. Képeslap egyveleg – különböző országok képeslapjai kronológikus sorrendben vagy témák szerint

Tématervem kivitelezéséhez javaslom a Postamúzeum gyűjteményében és magán-személyeknél lévő képeslapok, táviratok, plakátok bemutatását. A Bélyegmúzeumban található „karácsonyi” bélyegeket, díjegyves postai nyomtatványokat. Postai és egyéb újságok, képes folyóiratok cikkeit és fotóit, melyek a karácsonyt megelőző és az ünnepnapon folyó postai munkákról tudósítanak.

Javaslom, gyermekek leveleinek eredeti vagy másolati példányaikat, melyekben levélben kérnek ajándékokat, és azokat az újságcikkeket, melyek e levelek útjáról és az ajándék átadásáról mesélnek.

A levelezőlapokat kiegészíthetnék az eredeti festmények poszterjei, illetve a bélyegek.

A kiállítás papír anyagát (képeslap, távirat, fotó, újságcikk, szöveg) karácsonyi emléktárgyakkal tenném emberközelibbé: adventi koszorú, karácsonyfa díszek, betlehemezéshez készített tárgyak és természetesen karácsonyfát is állítanék a terembe.

A kiállítás melletti – volt Saxlehner hálósobában, karácsonyi vásárt rendeznék:

a.) Az Alapítvány által forgalmazott – a kiállított tárgyak másolataiból készített – ajándéktárgyakat, reprint képeslapokat, díjegyven nyomtatványokat árúsítanánk.

b.) „helypénz” – Alapítványi hozzájárulás-befizetése – mellett zsűrizett – az Alapítvány által – iparművészeti és népművészeti tárgyakat árúsíthatnának azok készítői.

Budapest, 1991. június 12.

(3. számú tervezet)

A kiállítás 10 legjelentősebb témát mutat be a témakörökhöz illeszkedő installációkon, tárgyakkal az alábbiak szerint:

1. A karácsonyi üdvözetek története, a képeslapok tematikái és változásai az elmúlt 100 esztendőben (szakrális jellegű képeslapok, feldíszített karácsonyfák, díszítményeik, népszokások, karácsonyi ételek és ajándékok, téli tájak, szakmai, üzleti üdvözetek, nemzetközi üdvözlőlapok (UNICEF), házi készítésű képeslapok és levelek).
2. A karácsonyi bélyegek és bélyegzők bemutatása
3. Karácsonyi táviratok
4. Karácsonyi csomagok: történelmi séta az elmúlt 100 esztendő ajándékai, mint postai küldemények körül.
5. Telefonálás karácsonykor (kedvezmények)
6. Karácsony a postán: az elmúlt 100 esztendő forgalmi adatainak bemutatása (összehasonlító adatokkal külföldről)



*Karácsonyi
csomagok*

7. Munka a felvevő korlátnál: levél, csomag, távirat felvétel bemutatása, működtetése, sajátos erre az alkalomra készített és csak itt forgalmazott különleges képeslapok, bélyegző, táviratlap és díszdobozok alkalmazásával, a karácsonyi bélyegekkel.
8. A kézbesítők karácsonya: az újevi postakönyvecskék története és divatja, változásai (névjegy).
9. A postán maradó küldemények – a címzés helyességének szerepe, a feladó feltüntetése stb. – esetek bemutatásával.
10. Európa különleges karácsonyi postái: a finn Aulipukki bemutatása a helsinki Postamúzeum segítségével.

Gyűjtendő anyagok: képeslap gyűjtemény (gyűjtés, vásárlás, kölcsönzés útján) gyarapítása;

működő felvevő korlát felállítása

Készítendő anyagok: *belépőjegyek* (speciális, postai és múzeumi reklámoz egyaránt szolgáló karácsoni üdvözlőlapként „bérmentesen” csak a múzeumból elküldhető képeslap)

reprint karácsonyi távirat (az 1930-as évek karácsonyi távirta, csak Budapest területére küldhetően, s először a kiállításon forgalomba hozva)

karácsonyi csomagküldő dobozok, speciális díszítéssel, három méretben.

speciális felbélyegzésű borítékok, értékcikk raktár régi karácsonyi bélyegeinek felhasználásával

karácsonyi „levelek” színes másolópapírra készülő régi köszöntőket, karácsonyi verseket tartalmazó „levelek” idegen nyelveken is.

postabank-csekk, karácsonyi díszítéssel borítottakban.

mézeskalács-posta, mézeskalácsok sorozata – levélszekrény, postakürt, kézbesítő táska, kézbesítő figura, stb.

karácsonyi hangszalag – fülkében hallgatható, speciális összeállítás karácsonyi szokásokról, dalokról, versekről – nem árusításra csak hangulati aláfestésként szolgál egy telefonfülkében.

Sponzorok: alapító vállalatok marketing osztályai
 Postabank és Takarékpénztár Rt.
 Corvina Kiadó

(6. számú tervezet)

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1991. évi munkatervében szerepeltetett decemberi, időszaki kiállítással kapcsolatos „gondolatmorzsák”.

„KARÁCSONYI POSTA”

(„Hírközlés a szeretet ünnepén”)

1. Hírközlés a kereszténység kialakulásakor.

BIBLIAI VONATKOZÁSOK („Angyali üdv.”, Az „égi jel” „Jézus szület.” „Háromkirályok”, stb.)

IRÁSOS EMLÉKEK, KÉPI ÁBRÁZOLÁSOK

2. Korai, hírközlési emlékek a kialakult középkori kultúrákból.

AZ EGYHÁZ ÉS HÍRKÖZLÉSE, VILÁGI LEVELEK
 ÉPÍTÉSZET ÉS KÉPI ÁBRÁZOLÁSOK

3. A virágzó reneszánsz karácsonya, olasz és honi földön.

HÍRKÖZLÉS (levél, okmány stb.) DECEMBERBEN

ÉPÍTÉSZET, FILOZÓFIA, KÉPZŐMŰVÉSZET, IPARMŰVÉSZET, stb.

*A kisúszállási levélbeosztó
az 1890-es évekből*



4. Az önálló magyar posták és postajárataik az advent idején.
RÁKÓCZI POSTÁJA, 1867 UTANI MAGYARORSZÁGI POSTA,
OKMÁNYOK, LEVELEK, IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI
ALKOTÁSOK, stb.
5. A múzeum postai és távközlési emlékei, a századforduló karácsonyi és új esztendei
gyűjtött anyagából.
NEMZETKÖZI ÉS HAZAI VONATKOZÁSÚ OKIRAT, LEVÉL, FOTÓ,
IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI ALKOTÁSOK.
6. A ma postája TÉLEN (postaforgalom, távbeszélő, távíró, műsorszórás, stb.)
NEMZETKÖZI ÉS MAGYAR, POSTAI VONATKOZÁSÚ ADATOK,
OKIRAT, LEVÉL, FOTÓ, IRODALOM, HAGYOMÁNY, MŰVÉSZETEK, stb.
A SZERETET ÜNNEPÉN. AZ ÚJ ÉV KÖSZÖNTÉSE

A KIÁLLÍTÁS PROPAGÁLÁSÁRA VONATKOZÓ „GONDOLATMORZSÁK”

- A karácsonyra megjelenő bélyeg árusításának és alkalmi bélyegzésének helyszíne a Postamúzeum.

- A kiállítást és az iskolai szünetet megelőzően, szórólapok terítése az oktatási intézményekben,
- Házi készítésű útmutatók terítése,
- Térképpel ellátott propaganda célú, szórólap (szállodai terítésre)
- Karácsonyi és új évi, postai levlapok és üdvözlőkártyák készítése (archív anyag felhasználásával)
- Alkalmi boríték készítése,
- Karácsonyi bélyegző (múzeumi) készítése.
- Művészeti albumok árusítása (karácsonyi folyóirat árusítása stb.)
- Telefonszolgáltatás az ünnep alatt.
- Táviró működtetése az ünnep alatt.

Budapest, 1991. június .

(8. számú tervezet)

Az első teendő a „postai milliő” megteremtése, amihez a szentesi salter felállítása nyújt segítséget. Ehhez szükséges, hogy a postahivatali muzeális tárgyainkat úgy helyezzük el, hogy a látogatók számára megtekinthetők legyenek, rendeltetésükről megfelelő tájékoztatást nyerjenek és nem utolsó sorban a „postahivatal” egyhangúságát úgy bontsák meg, hogy ennek egyben ékességei legyenek.

Ezen kiállított tárgyak (a legrégibbtől a napjainkban használtakig) nem zavarhatják az élő postahivatal működését, amely a közönség számára végigkísérhető lesz.

Az élő postahivatalt a szakközépiskolák által kihelyezett gyakornok tanulók vezethetnék a postahivataltól általunk kikért összes hivatali kellékekkel (beleértve a karácsonyi témájú bélyeg-, képeslap- és táviratot is), amely készletet a múzeum kiegészíthetne a gyűjteményünkben lévő legszebb karácsonyi képeslap és távirat reprint kiadatásával.

Ehhez a témához szorosan kapcsolódik, hogy tablón legyenek kiállítva a karácsonyi képeslap és távirat gyűjteményünk témákon belüli kronológiai sorrendben.

Úgy érzem, mivel a karácsony mindenén túl vagy mellett a szeretet ünnepe és a karácsonyi üdvözlő lapok a szeretet jelképei ezen kiállításunk a „posta – híd” szerepét, jelentőségét, fontosságát kell kihangsúlyoznia a nagyközönség számára.

Tehát ezek az üzenetek lélektől – postán keresztül – lélekhez jutnak, legyőzve minden távolságot, és ez az emberiség számára nagyon fontos.

Ha a „postát” összetevőire bontjuk ebben a kiállításban szerepet kell kapjon a távközlés és a műsorszórás is.

A távközlést úgy érzem csak szimbolikusan tudjuk jelképezni kiállításunkban, tekintettel a távbeszélővonalaink jelenlegi helyzetére. Ehhez lesznek segítségünkre a még raktáron lévő régi távbeszélő-készülékeink is.

A műsorszórás történetéről a Rádiós teremben, a már meglévő kiállításunkon belül lehet kialakítani egy aktuális képet.

Ehhez nagy segítséget nyújtana számunkra, ha a Magyar Rádió archívumából tudnánk kérni egy karácsony esti összeállítást, amely több év karácsony estéjének sugárzott műsorait foglalná magába. Ez érvényes a televíziós műsorra is, amennyiben ezt meg tudjuk valósítani.

Ezek a dokumentumok (magnószalag, videofilm) azért is érdekesek volnának, mert egy kis történelmet tárnának a látogatóink elé. Hiszen az, hogy miképpen emlékezünk, emlékezhettünk erre a „szent” ünnepre, ezek a „vallomások” egyértelműen utalnak történelmi korok létezésére, változásaira.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

az 1991 évi „FUTICS-DÍJ”-ra

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány az ezévi pályázatát a Magyar kir. Posta majd a Magyar Posta 1940–1980 közötti történetének feltáratlan és ismeretlen emlékeire írja ki.

Olyan történelmi események postai megjelenésének emlékeit szeretnénk hangsúlyra rögzíteni, amelyek a nagy történelmi sorsfordulókhoz, valamint az üzletágak, üzemfejlesztésekkel kapcsolatos törekvésekhez fűződnek.

Az archiválásra az élő emlékezet hangsúlyára rögzítésével, az alapítvány muzeológusai vállalkoznak.

A pályázók, akik a fentiekhez kapcsolódó emlékeiket megosztják velünk, kiegészíthetik azokat az eseményekhez tartozó tárgyi és dokumentációs anyagaikkal.

A pályaművek a muzeológusok hangemlékekből szerkesztett és történeti kiegészítésekkel ellátott írásos anyagaiból, a beadott archiváliákból állnak. A pályadíjak egyenlő arányban oszlanak meg a pályázók és a pályaműveket elkészítő alapítványi munkatársak között.

Az értékelésre 1991 decemberében a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány székhelyén kerül sor nyilvánosan a pályázó meghívottak jelenlétében, a Kuratórium eredményhirdetésével.

Díjak:	I. díj:	15 000 Ft	(7 500 + 7 500)
	II. díj:	10 000 Ft	(5 000 + 5 000)
	III. díj:	6 000 Ft	(3 000 + 3 000)

Budapest, 1991. június 26.

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány Kuratóriuma

Az 1991 évi „Futics-díj”-ra beérkezett pályaműveket – a kiírásnak megfelelően – a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány Kuratóriuma értékelte. A pályadíjakat a következő dolgozatok nyerték:

- I. díj: Dósa György: Magyar rövidhullámú műsorszórás technikai története
- II. díj: Keviczky István: A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Muzeális Értékművelő Bizottságának munkája. A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság hálózatának változásai és fenntartási kérdései
- III. díj: Dr. Kamody Miklós – Dr. Sebestyén Kálmán: Postás katonai-távírásszolgálat a II. világháború idején.

Különdíj: Hamza Imre – Sipos Józsefné: Elfelejtett munkatársak

Az alábbiakban a díjnyertes pályaművekből közlünk részleteket.

Magyar rövidhullámú műsorszórás technikai története

1.) Rövidhullámú műsorszórás kezdete a harmincas években

A műsorszóró rádiózásban megkülönböztető helyet foglal el a rövidhullámú műsorszórás, miután megfelelő műszaki eszközökkel, térhullámok segítségével és megfelelően kialakított antennákkal igen nagy távolságú területek besugárzását teszi lehetővé.

A rövidhullámú műsorszóró szolgálat jelentőségét a világon már a 20-as évek elején felismerték és sikeresen kezdték alkalmazni. A nemzetközi kapcsolatokban is fontos és egyedülálló szerepet tölt be a rövidhullámú rádiózás, amely alkalmas a világ népei közti direkt, univerzális személyes jellegű és azonnali kommunikáció megvalósítására.

A külföldre irányuló rövidhullámú műsoradások célja, hogy az adott ország jellegzetességeit – mind zenei, mind kulturális, technikai, vagy sport vonatkozásban – közvetlen propagálja és fokozottan megismertesse a világgal.

Felismerve a rövidhullámú műsorszórás jelentőségét Magyarországon 1933-ban megindult a rövidhullámú műsorszórás, egyelőre kísérleti jelleggel.

A Magyar Posta megrendelése alapján 1932. július 27-én Székesfehérvár-Sóstó rádióállomáson üzembe helyezte a Telefunken gyártmányú, 20 kW-os rövidhullámú adóberendezést, illetve 1933. január 2-án a hazai Standard gyártmányú 25 kW-os adóberendezést. Mindkét adóberendezés távíró sugárzás mellett műsorszugázásra (A3 üzemmódra) is alkalmas volt.



Dósa György Jakab Györgyné kurátortól átvésti a Futics pályázat első díját

A rövidhullámú adóberendezések mellett 1933-ban elkészültek az első rövidhullámú antennák is. A 6,8 és a 13,81 MHz-es síkantenna 3 db 60 m-es öntartó vastorony közé került beépítésre HRR 2/2/1, illetve HRR 4/4/1 típusú kialakításban. (Telefunken gyártmány). Nyereségük kb. 14 illetve 16 dB volt.

Az antennák fő sugárzási iránya 303°, azaz USA-Kanada keleti területeinek besugárzását tették lehetővé.

Telefunken cég egy különleges és műszakilag szellemes technikai megoldással lehetőséget biztosított a sugárzási irány 180°-os megfordítására is. A sugárzó és a reflektor közötti fázis eltolást egy csatolt rezgőkörös kapcsoló rendszer biztosította, kézi átkapcsolással, illetve hangolással. A berendezés és az áramköri kialakítás technika történeti különlegesség. Az antenna rendszer, illetve a fázistoló berendezés 1979-ig üzemelt, majd lebontásra került.

Jelenleg mint technika történeti érdekesség Székesfehérvár Rádióállomáson van kiállítva, mint muzeális darab.

A berendezés megítélésünk szerint egyedülálló ritka rádióműszaki muzeális érték. A két síkantenna üzembe helyezésével egyidőben került üzembe 2 db villásdipol antennarendszer is, szintén 6,8 és 13,81 MHz-es frekvenciákra. Ezen antennák európai területre biztosították a magyar nyelvű sugárzást. A magyar nyelvű műsorsugárzás tehát Észak-Amerika és Nyugat-Európa felé 1933. decemberében indult meg. A rövidhullámú kísérleti adások eleinte hetenként 1-1 óra műsort jelentettek az ott lévő magyarok részére, mégpedig vasárnap délután, illetve vasárnapról hétfőre virradó éjszaka.

A magyar nyelvű műsoradások bővülése szükségessé tette további antennák mielőbbi alkalmazását, ezért 1934-ben 7 db villásdipol antenna került üzembe az európai célterület besugárzására.

A rövidhullámú műsorszórás terén jelentős esemény volt, hogy az észak- és dél-amerikai vételi viszonyok javítására a Posta további 2 irányított rövidhullámú antennát rendelt. 1937-ben tehát telepítésre került 2 szélessávú rombusz antenna Észak- és Dél-Amerika célterületek besugárzására 303, illetve 245°-os fő sugárzási irányítással. Az említett két rombusz antenna 5-15 MHz frekvencia tartományra készült.

Az Észak- és Dél-amerikai célterület felé történő fokozott rövidhullámú műsorsugárzás igen jelentős volt, miután Észak-Amerikában-Kanadában kb. 1 millió, Dél-Amerikában-Braziliában kb. 80 ezer és Argentínában kb. 60 ezer magyar élt.

1937-ben a Magyar Posta kezdeményezésére a Magyar Külügyminisztérium bekapcsolásával általános adatgyűjtés kezdődött a székesfehérvári rövidhullámú adások vételi viszonyaira vonatkozóan európai és tengeren túli országokban. Az európai országokban akkreditált követségektől beérkező jelentésekből kitűnt, hogy a rövidhullámú adásaink, illetve a nemrég bevezetett és éjjel után 5 perccel sugárzott ún. „Rádió tájékoztatókat” a követségek általában zavartalanul tudták venni.

Észak-amerikai és kanadai megfigyelések szerint közepesek a vételi viszonyok és kérik a műsoradások bővítését, illetve javítását. A Dél-amerikai vételi eredmények kedvezőtlenek voltak, ennek valószínűleg az volt az oka, hogy még nem irányítottan sugárzott Székesfehérvár ebben az időszakban Dél-Amerika felé.

A felmérések eredményei alapján megindult Dél-Amerika felé is az irányított sugárzás és a műsoridő heti 4 órára bővült minden területre.

1939 elején a Posta tervbe vette, hogy Észak- és Dél-Amerika felé a rövidhullámú magyar nyelvű adásokat tovább bővíti. Ebből a célból az év folyamán a rövidhullámok terjedési viszonyainak tanulmányozására a szükséges hullámsávokon négyszer 2 hetes sorozat keretében kísérleti adások történtek.

A vizsgálatok után 1939. november 1-től az eddigi heti 4 órás adások helyett megindultak a rendszeres napi több órás idegen és magyar nyelvű sugárzások.

1940. április 15-től pedig Dél-Amerika felé megindultak a spanyol és portugál nyelvű műsoradások is.

1941. tavaszától USA-Kanadának szóló adások idejét 1 órával bővítették és így éjjel után 1 órától 5 óráig volt az adás. A Magyar Posta egy új rövidhullámú műsorszóró adóállomás létesítését már 1942-ben tervbe vette a növekvő műsorigény kielégítése, valamint a célterületek hatásosabb besugárzása érdekében. Az új állomás telephelyének a Budapesthez közeli Diósd környékét jelölték ki.

A tervezési, illetve az építési munkálatok meg is kezdődtek, ugyancsak megtörtént a 2 db 50 kW-os rövidhullámú adóberendezés megrendelése a német Telefunken cégtől. Az egyre rosszabbodó háborús gazdasági problémák miatt az építkezés nehezen haladt, sőt le is állt. Így háború végéig az adóépületből csak a falak és a tetőszerkezet készült el. A megrendelt adóberendezések sem kerültek leszállításra.

Diósd rádióállomás befejező munkálatai csak 1947 tavaszán kezdődtek meg újra.

A rövidhullámú műsorszórás vonatkozásában is igen jelentős volt a Kairóban 1938. februárjában megtartott Rádió Világkonferencia. Magyarországot a konferencián Véghely Dezső, Erdős Gyula és dr. Havas Ferenc postai delegáció képviselte. A konferencia egyik legfontosabb feladata a frekvencia elosztás nemzetközi megoldása volt (hosszú-közép- és rövidhullámú vonatkozásban). A kairói értekezlet határozata alapján a hat rövidhullámú műsorszóró sáv összességében 400 kHz-el bővült, és így az új rövidhullámú műsorszóró sávok az alábbiak szerint alakultak:

6000 - 6200 kHz	50,00 - 48,39 m
9500 - 9700 kHz	31,58 - 30,93 m
11700-11900 kHz	25,64 - 25,21 m
15100-15350 kHz	19,87 - 19,54 m
17750-17850 kHz	16,90 - 16,81 m
21450-21750 kHz	13,99 - 13,79 m

A 41 m-es sáv 100 kHz-cel bővült és ezt a sávot az amatőrök is használhatták, azonban USA-ban kizárólag csak az amatőrök.

Magyarország a kairói konferencián két új rövidhullámú frekvencia birtokába jutott. Két új rövidhullámú frekvencia 9625, illetve 21680 kHz és ezek használatbavétele jelentősen javította a rövidhullámú adásunk hatékonyságát.

A háború utolsó éveiben a rövidhullámú műsoradásunkat mind jobban csökkentették, míg 1944 kora őszén a háborús cselekmények miatt az adások megszűntek.

A háború utáni évek az újjáépítés korszaka volt, a rövidhullámú műsorszórás ez időszakban nem volt. A háború után 1949. június 1-jén 2 db 0,4 kW-os rövidhullámú adóval indult meg újból a magyar rövidhullámú műsoradás részlegesen, az időközben épülő új diódsi állomásról. Majd 1949. október 31-től pedig – miután a végfokozat a nevezett 0,4 kW-os adókhoz elkészült, – 2 kW-tal történt a magyar rövidhullámú műsorszórás.

1947 tavaszán újra megkezdődött – a háború alatt abbamaradt – Diósd rövidhullámú adóállomás építése. 1948-ban az épület már gyakorlatilag készen állt és elkezdődött a műszaki berendezések belső szerelése is. A postai megrendelések alapján a Standard cég megkezdte a 2 db 100 kW-os rövidhullámú adóberendezések, a MÁVAG pedig a 6 db irányított antennarendszer tornyainak tervezését, illetve gyártását, majd a helyszíni szerelését. Az első 100 kW-os rövidhullámú adóberendezés szerelése, telepítése 1950. márciusra, míg a másik 100 kW-os adóberendezés telepítése májusra megtörtént. Időközben befejeződtek az antennák szerelési és beállítási, illetve mérési munkálatai is.

Az átvételi vizsgálatok és mérések után I.sz. adóberendezés 1950. április 1-jével, míg a II. sz. adóberendezés 1950. június 1-jével kezdte meg a 6 db. irányított, illetve a

2 db körsugárzó antennával a rendszeres rövidhullámú műsorsugárzást. Az adóberendezések naponta 6 órás műsort sugároztak 9836, illetve 12000 kHz frekvencián.

A rövidhullámú műsorban részben híreket adtak, részben pedig zenét sugároztak. A műsort 18 órakor görög nyelvű hírekkel kezdték, amit 20,30-kor megismételtek, 18,20-kor orosz nyelvű híreket közvetítettek, 19,20-kor német, 21 órakor francia és 22 órakor angol nyelven adtak híreket. Egy-egy hírperiódus időtartama 10-15 perc volt.

1950. szeptemberében megkezdődtek az angol és a magyar nyelvű adások az Amerikai Egyesült Államok és Kanada felé. Az év végére már kilenc nyelven történt a rövidhullámú adások sugárzása.

Az állomás irányított antennarendszere olyan kialakítású, hogy 3 db észak-amerikai irányba (310°), illetve 180° -os irányváltással Szaud-Arábia felé sugároz, 3 db pedig dél-amerikai irányítású (245°), illetve 180° -os irányváltással a sugárzás Szovjetunió és Kína felé történhet. Az antennák HRR 4/2/0,5 illetve HRR 4/4/0,5 típusúak, rezonáns kialakításúak, és kb. 16-18 dB nyereséggel rendelkeznek. Az észak-amerikai siksorban egy 7-9-11 MHz-es, a dél-amerikai siksorban pedig egy 9-11-15 MHz-es síkantenna helyezkedett el, 5 db 75 és 2 db 50 m-es öntartó vasszerkezetű tornyok között. Az antennák közép és nagytávolságú sugárzásra készültek, a hatáskörzetük kb. 2000-10000 km-es távolságra terjedt ki.

A két sugárzó antennarendszer 6, illetve 7 MHz-es frekvencia sávokra faoszlopokra szerelve készült, ODH 4/2/0,5 kialakításban. Az antennarendszer fő sugárzási szöge a vertikális síkban kb. 22° , nyeresége kb. 4 dB. Ezen antennák üzeme lehetővé teszi, hogy kb. 900-2500 km-es körgyűrűbe eső európai területeket besugározzák.

A két 100 kW-os rövidhullámú adóberendezésnél a teljesítmény fokozatok csövei vízhűtéses rendszerben működtek. A 2 db 100 kW-os adóberendezés egyforma kialakításban készült, szekrényes és blokkos elrendezésben, széttagolt telepítéssel (két szinten).

Az emeleti szinten lévő nagy adóteremben került elhelyezésre a 2 db adóberendezés teljesítmény fokozatainak a blokk egysége, egymással szemben, illetve a terem bejáratí oldalán jobbra és balra az adóberendezések rádió és hangfrekvenciás gerjesztő egységei, valamint a vonalerősítő és a mérő monitor. A terem hátsó részén pedig az adóberendezések erőáramú, illetve vízhűtő rendszert ellenőrző műszertáblái nyertek elhelyezést. Az adóterem közepén került telepítésre az U alakú kezelő-ellenőrző asztal, melyről az adóberendezések működtetését, illetve műszeres ellenőrzését lehetett végrehajtani, valamint lehallgatni a kisugárzott műsort.

Az adóberendezések 5-15 MHz frekvencia tartományban a 6-7-9-12-15 MHz frekvencia sávokban üzemelhettek, tekercs-cserés megoldásban. Az áthangolás meggyorsítása érdekében egyes sávokhoz szükséges tekercsek, illetve kondenzátorok egy gördíthető kocsiszerkezetre voltak szerelve, tehát sávváltásnál az egész kocsi kicserélésre került.

Ugyancsak az emeleti szinten az adóterem mögött helyezték el a nagyfeszültségű egyenirányítókát és a nagyfeszültségű szűrőegységeket.

A földszinti részen kerültek telepítésre a vízhűtő rendszer egységei (desztillált víztartályok, keringető szivattyúk, léghűtők, stb.), valamint a bejövő hálózati szerelvények (olajkapcsolók, transzformátorok stb.), továbbá a modulátor transzformátorok és főjók. Az adóberendezésektől kiinduló 2 db 300 ohmos szimmetrikus légvezetékcs főtápvonal a 400 m távolságra lévő antenna kombinátorhoz csatlakozott.

A 2/8-as kialakítású kézi kezelésű antenna kombinátor biztosította, hogy az adóberendezéseket bármelyik síkantennára, vagy körsugárzó antennára lehetett kapcsolni. Bővítések folyamán a kombinátor 2/14-es lett átalakítva.

Diósd rádióállomás üzembe helyezése után hamarosan igen sok vételmegfigyelés érkezett Észak- és Dél-Amerikából, illetve az európai területekről, melyek az eredményes sugárzást igazolták.

Itt kell megjegyezni, hogy a háború utáni időszakban Diósd rádióállomás mind adóteljesítmény, mind antennák tekintetében, de technikai kialakításban is Közép-Európa jelentős és elismert állomása volt.

2.) A rövidhullámú műsorszórás helyzete és fejlődése az 50-es és 60-as években.

A nemzetközi rövidhullámú műsoradások vonatkozásában 40-es évek utolsó szakaszában nagyarányú fellendülés vette kezdetét az adások és a műsorok számában, Időtar-tamában, de nem utolsó sorban a teljesítmények emelkedésében.

Végeredményben a rövidhullámú idegen nyelvű műsoradásokra világszerte növekedtek az igények és hogy ezeket a feladatokat az egyes országok meg tudják valósítani, az adóberendezések számát kezdték növelni.

A rövidhullámú műsort hallgatottsághoz természetesen hozzájárult a rádió vevőkészülékek fokozott elterjedése a világ minden táján és a rádió hallgatók számának rohamos növekedése. Itt érdemes megjegyezni, hogy 1927-ben 50 db rövidhullámú adó 1973-ban pedig kb. 1100 db nagyteljesítményű rövidhullámú adó működött a világon.

A kialakult tradicionális magyar célterületek besugárzására is fokozott igény jelentkezett, valamint szükségessé vált új földrajzi irányokra, célterületekre kiterjeszteni a magyar rövidhullámú műsorszórást.

Egy célterület megfelelő besugárzását azonban csak úgy lehet biztosítani, ha mindenkor az optimális frekvencián történik a sugárzás, azaz mindig a napszaknak, évszaknak és napfolt ciklusnak megfelelő frekvencia használata szükséges.

A nem megfelelő frekvencia használata esetén nagyteljesítményű adó és nagynyereségű antenna ellenére is lehetetlen a vétel a célterületen.

Az 50-es évek végén sugárzási problémák jelentkeztek Diósd rádióállomás vonatkozásában, miután a 6 és 7 MHz-es körsugárzó antennák kevésnek bizonyultak a napfolt maximumos időszakban Európa és Észak-Afrika optimális besugárzása. Ennek érdekében épültek ki az új 9, 12 és 15 MHz-es körsugárzó antennák ODH 4/2/0,3 típusú kialakításban, melyek nagymértékben javították ezen célterületek vételi lehetőségeit. A 9 és 12 MHz-es körsugárzó antennarendszer 1962. szeptemberében, míg a 15 MHz-es körsugárzó antennarendszer 1967. decemberében került üzembe helyezésre.

Észak-Amerika, Kanada, illetve Dél-Amerika hatékonyabb sugárzása érdekében 1964-1965-ben a Dél-Amerikai és az Észak-Amerikai siksor folytatásában egy-egy 75 m-es vasszerkezetű torony került kiépítésre és a térközükbe egy 6 és egy 7 MHz-es HRR 4/2/0,5 típusú síkantenna rendszer. Az üzembe állításuk 1965. augusztus 27-én történt. A rövidhullámú adásaink szempontjából nagyon lényeges és fontos, hogy a külföldre történő adások hatékonyságától, illetve az adott célterületen, a vétel milyenségéről és lehetőségéről információs adatok álljanak rendelkezésre, mert csak ezek alapján lehet a megfelelő műszaki intézkedéseket (frekvencia váltás, antennák beállításának módosítása stb.) hatékonyabban megtenni.

A vételmegfigyeléseket az egyes célterületeken a rádió-hallgatók, illetve főként az amatőrök végzik és észrevételeiket levélben közlik a Magyar Rádióval, amely a levelek alapján összeállított, illetve összeállít egy ún. vételkiértékelési anyagot, mely meghatározott időszakra (pl. a nyári időnyre) foglalja össze a külföldre szóló adásaink értékelését. Az összefoglaló „Vételkiértékelés” c. anyagot a Rádióműszaki Igazgatóság, illetve jogutódja a Magyar Műsorszóró Vállalat üzemviteli, frekvenciagazdálkodási és fejlesztési szempontból értékeli és ezek alapján a szükséges intézkedéseket megteszi. Erre vonatkozólag egy konkrét eset kapcsán mutatjuk be, hogy a külföldi hallgatóktól beérkezett vétel megfigyelések alapján hogyan lehetett javítani – műszaki megoldással – egy meghatározott célterület besugárzását. A probléma a következőképpen jelentkezett:

Az 50-es évek végén a Londonból és Dél-Kelet-Angliából beérkező vételmegfigyelések szerint ezen a területen a 6 és 7 MHz-es körsugárzó antennákkal sugárzott adásaink nem voltak kielégítőek annak ellenére, hogy hullámterjedésileg ez indokolt lett volna és 100 kW-al történt a sugárzás. A beérkezett információk alapján a diósi 6 és 7 MHz-es körsugárzó antennák sugárzási viszonyaira számításokat végeztünk, az adott célterület figyelembevételével. A végzett számítások azt igazolták, hogy a nevezett célterület optimálisan besugározható, ha a 6 és 7 MHz-es körsugárzó antennákat 0,5 λ -as felfüggesztési magasság helyett 0,3 λ -as felfüggesztési magasságot alkalmazunk. Így az antenna fősugárzás 1100-1200 km-es zónába történik ellentétben, a régebbi beállítással, mikor a fősugárzás 1600-1700 km-es zónába történt. Az új beállítással a fősugárzás, tehát London és Dél-Anglia területére koncentrált, így ezen a területen a besugárzás lényegesen javult.

A számítások alapján 1960-ban megtörtént a két körsugárzó antenna 0,3 λ -as felfüggesztési magasságra való beállítása is. Az új beállítás után a vétel megfigyelések igen jó vétel eredményekről számoltak be.

Tekintettel a gyorsan változó sugárzási igényekre, szükségessé vált olyan antennarendszer alkalmazása Diósd rádióállomáson, mely bármilyen irányba tud sugározni és a kilövelési szöge is változtatható. Ilyen célra legalkalmasabbnak látszott egy forgatható és dönthető rövidhullámú log.per. antennarendszer alkalmazása. Figyelembe véve a log.per. antennák igen kedvező felhasználási lehetőségét, a Magyar Posta 1968-ban tervbe vette, hogy Diósd rádióállomáson üzembe állít egy korszerű rövidhullámú log.per. antennarendszert. A műszaki és gazdasági szempontok mérlegelése alapján a svéd Allgon gyártmányú rövidhullámú forgatható és dönthető log.per. antenna beszerzése látszott a legcélszerűbbnek a fenti indokok alapján:

- Az Allgon gyártmányú LPD 18K típusú antenna, miután forgatható és dönthető a billentési szögtől függően kb. 300 km-től 10-12000 km-ig jól használható, tehát mind közeli és nagytávolságú területek besugárzására alkalmas.
- Miután az antennarendszer szélessávú (6-30 MHz), ez igen előnyös, mert a billentési szög beállításával a hullámterjedésnek megfelelően mindig az optimális frekvencián lehet az adott célterület felé sugározni.
- Az új log.per. antenna alkalmazása, mivel forgatható, lehetővé teszi, hogy adott esetben, illetve adott igényre nemcsak az előre meghatározott irányokba lehet sugározni, hanem bármilyen sugárzási irány, illetve igény kielégíthető. Az antenna alkalmazásával tehát az állomás sugárzási rugalmassága jelentősen megnövekszik.

A döntés alapján az Allgon céggel 1969-ben létrejött szerződés alapján, tehát 1972-ben üzembe került a svéd gyártmányú Allgon forgatható és dönthető rövidhullámú log.per. antennarendszer, mely 6-30 MHz frekvencia tartományban üzemel és a billentési szöge $+28^{\circ}$ ~ -39° között távvezérléssel beállítható. Ez a beállítás lehetővé teszi, hogy a kilövelési szöget kb. $5-41^{\circ}$ között lehessen változtatni. Az antennarendszer 250 kW vívőhullám teljesítmény sugárzására alkalmas és nyeresége kb. 11-14 dB. A rendszeres műsorsugárzás 1972. december 14-én indult meg az Allgon log.per. antennával. Az antennarendszer üzembe állítása igen nagymértékben javította Diósd rádióállomás sugárzási lehetőségét, illetve rugalmasságát.

A rövidhullámú sugárzások bővítésében már az 50-es évek elejétől Székesfehérvár-Sóstó rádióállomás 2 db 15 kW-os adóberendezése, majd később a 60-as évek közepétől adott esetekben egy 5 kW-os adóberendezés és jó néhány antennája rendszeresen résztvevett. Azonban itt is jelentkeztek sugárzási problémák, illetve új antenna igények.

Ezek kielégítésére az alábbi antennák kerültek üzembe:

– 3 db HRR 4/2/0,5 típusú 15-17-21 MHz-es síkantenna Közép- és Dél-Amerika, Spanyolország, illetve távolkeleti irányítással.

A 15 MHz-es síkantenna a meglévő 20 m-es öntartó tornyok közé került beépítésre 95/275°-os főirányítással.

A 17 és 21 MHz-es síkantennák pedig kikötött fa tartószerkezetek közé kerültek beépítésre 55/23°-os főirányítással. Az antennák 16 dB-es nyereséggel rendelkeztek.

A 15 MHz-es síkantenna eredeti kialakításban, a 17 MHz-es síkantenna pedig új vasszerkezetű tartó tornyokkal jelenleg is üzemel. Üzembe állításuk 1958 szeptemberében, 1959. novemberében, illetve 1965. februárjában történt meg és a műsorsugárzás mellett rádiókommunikációs összeköttetéseket is rendszeresen lebonyolították.

- 1 db 6 MHz-es ODH 4/1/0,5 típusú körsugárzó antenna és tápvonal rendszer Észak-Nyugat- és Dél-Kelet-Európa sugárzási viszonyainak részbeni javítására.

A négyszög dipol sugárzó rendszer 4 db 30 m-es kikötött nyelven fa tartószerkezetek közé került felszerelésre és a rendszeres műsorsugárzást 1959. december közepén kezdte meg.

A 60-as évek végén az európai és Észak-Afrikai műsorsugárzásban Székesfehérvár-Sóstó rádióállomáson részlegesen résztvett a körsugárzó kettős kúpantenna rendszer is.

A 60-as évek végén a diósi 6, illetve 7 MHz-es körsugárzó antennákat tartó 70 m-es fa tartószerkezetek (kanadai vörösfenyő) igen erősen elhasználódtak, s miután karbólienumozásra vállalkozó nem akadt, így a további romlásukat nem lehetett meggátolni. Tehát további üzemeltetésük életveszélyessé vált, ezért a két 70 m-es fa tartószerkezetet 1970. novemberében, illetve 1971. márciusában lebontásra került.

1973-74-ben a KÖZGÉP kivitelezésében 2 db 53 m-es öntartó vasszerkezetű torony került kiépítésre a régi fatornyok helyett, melyre a 6, illetve a 7 MHz-es sugárzók felszerelésre kerültek. Üzembe állításuk 1974. decemberében, illetve 1975. márciusában történt meg. A rövidhullámú műsorsugárzásokra nem jött létre 1949-ben Mexico-City-ben olyan nemzetközi egyezmény, mint a közép- és hosszúhullámú műsorszórásra. Emiatt minden ország olyan frekvencián igyekezett a programját sugározni, ahol a várható zavarítás a legkisebb valószínűségű, azonban az adók és műsorok számának növekedése miatt a zavarítás állandóan fokozódott. Különösen megnőtt a zavarítás mértéke, miután a 10 KHz frekvencia távolság helyett 5 KHz frekvencia távolságra szűkült a szomszédos csatorna távolság és az egyes csatornákon egyidőben 4-5 nagyteljesítményű adóberendezés is dolgozott. Így tehát a célterületeken előállott interferencia zavarok igen nagy mértékben csökkentették, nem egy esetben élvezhetetlenné tették a vétel minőségét.

Ahhoz tehát, hogy az interferencia zavarok ellen biztosított legyen a vétel, nagy adóteljesítményeket és nagynyereségű antennarendszereket kezdtek alkalmazni.

Az adó teljesítmények növekedését még a következő tényezők is befolyásolták:

- A hallgató általában egy közepes vevővel, túlnyomó részt érzéketlen kis tranzisztoros táskával, vagy zsebrádióval és igen hiányos antennával rendelkezik, tehát mindent az adó oldalán kell kompenzálni, hogy ilyen feltételek mellett is a hallgatókat majdnem biztonsággal lehessen elérni.

- Az adóberendezéseket és az antennarendszereket gyártó ipar rohamos fejlődése (csőtechnika, elgőzöltetési hűtés, adókonstrukció stb.) lehetővé tette, hogy nagyteljesítményű adórendszerek, 350-500 kW-os egységek kerüljenek üzembe. Tehát ezek üzembe állításával igyekeztek és igyekeznek általában az igazgatások az érdekelt célterületeket visszaszerezni, illetve megtartani.

A rövidhullámú adóknál az 50-es évek végén a csúcsteljesítmény egy egységben 200 kW volt és egy ilyen adóberendezés jelentős helyet foglalt el. A 60-as évek végére a technikai fejlődés lehetővé tette az 500, illetve 600 kW-os rövidhullámú egyedi adóegységek alkalmazását és helyigényük is jóval kisebb, mint a régebbi kisebb teljesítményű adóké.

Nemzetközi vonatkozásban tehát ez idő tájt megindult egy folyamat, mely szerint nem az adók és antennák berendezések számát kezdték növelni a meglévő állomásokon, hanem új, nagyteljesítményű adókkal és korszerű nagygyerességű antennarendszerekkel kiépített új adóállomásokat helyeztek egymás után üzembe.

A 60-as évek elején már nyilvánvalóvá vált, hogy az akkori technikai eszközök a rövidhullámú állomásainkon nem garantálják a célországokban az elfogadható és megbízható vételt. Az előzetes vizsgálatok alapján az is megállapítást nyert, hogy a meglévő rövidhullámú adóállomásaink Diósd, illetve Székesfehérvár terepadottságuk miatt továbbfejlesztésre nem alkalmasak.

Az új állomás szükségességét alátámasztották a különböző célterületeinkről beérkező vételmegfigyelések, melyek szerint nagyteljesítményű adók megjelenése az azonos és a szomszédos csatornákon a magyar adások romlását eredményezték.

3. A hazai rövidhullámú műsorsugárzás fejlődése a 70-es években

3.1 Az új rövidhullámú telephely előkészítő munkálatai

Az új rövidhullámú adóállomás létesítési lehetőségének vizsgálatára 1962-ben történt döntés.

A munkálatok 1963-65. közötti években a telephely kiválasztásával, illetve vizsgálatával kezdődtek. A megfelelő telephely kiválasztása igen sok műszaki szempont figyelembevételével történt.

A Postai Tervező Iroda által elvégzett részletes és különböző vizsgálatok eredménye alapján nyolc terület közül Jászágó térsége bizonyult a legalkalmasabbnak, hogy az új rövidhullámú adóállomás erre a területre települjön. A választott terület – az összehasonlító értékelések alapján – úgy sugárzási, geológiai, mint erőáramú csatlakozás, moduláció biztosítás, valamint megközelítés szempontjából, továbbá egyéb fontos gazdasági szempontból optimálisnak bizonyult.

1965-ben döntés született a külföldre irányuló rádióadások fejlesztési módjának meghatározására.

Ezen döntés után a Magyar Rádió megadta az új rövidhullámú telephely sugárzási célterületeit, melyek besugárzását nagyteljesítményű adókkal és antennákkal kell biztosítani. Ezek a célterületek a következők voltak:

- Észak-Amerika-Kanada, Dél-Amerika, Észak-Afrika-Szaud-Arábia, Közel-Kelet Nyugat-, Dél- és Észak-Európa.

A célterületek ismeretében PRTMIG keretében kidolgozásra került az új adóállomás rendszertechnikai terve, valamint a tervezési irányelvek.

Ezen munkálatokkal párhuzamosan a Posta Kísérleti Intézet részletes vizsgálatokat, illetve kutatást végzett a szükséges adóteljesítmény meghatározására, valamint az alkalmazandó antennarendszerekre. Hullámterjedési számítások történtek a célterületekre és ezek alapján az antennahálózat kialakítására. Az előkészítő munkálatokkal egyidőben az adóberendezések, illetve az antennarendszerek beszerzésére és gyártására piackutatás indult meg (NDK, szovjet ajánlatok). Időközben a magyar ipar (Elektromechanikai Vállalat) vállalta, hogy a szükséges rádióműszaki berendezéseket korszerű követelményeknek megfelelően kifejleszti, legyártja és üzembe állítja. A vállalkozás megvalósíthatóságát igazolta a lakihegyi 2x150 kW-os középhullámú adó és párhuzamosan a sikeres megoldása, illetve üzembe állítása.

A hazai ipar mellett szólt továbbá az a jelentős szempont is, hogy az adóhálózat homogén felépítésű lesz és a hazai iparral való együttműködés mind a fejlesztés, mind a beruházás időszakában sokkal kedvezőbb, mint egy külföldi cég esetében. Ez a kedvező

ző megoldás tette lehetővé, hogy 1967 áprilisában az Országos Tervhivatalban a hazai fejlesztés és gyártás mellett történt döntés.

A részletes vizsgálatok és előkészítő munkálatok alapján mind műszaki, mind gazdasági szempontból Jászágó rádióállomás végső fokozat – különböző módosítások után (a 4 adós változat helyett a 2 adós megoldás) – az alábbi rendszertechnikai terv szerint valósult meg.

A végzett vizsgálatok, illetve kutatások alapján mind a nagytávolságú, mind az európai területek besugárzására – műszakilag és gazdaságilag – a síkantennák alkalmazása mutatkozott a legkedvezőbbnek.

A megadott célterületek besugárzására optimális megoldásnak bizonyult, ha a síkantennákat magába foglaló antennasorok három ágú, ún. csillag formában helyezkednek el. Az antennasorok tehát egymáshoz képest kb. 120° -os szöget zárnak be, a sugárzási irányok által meghatározott tájolásban. Az egyes csillagágakban az alábbi típusú antennák kerültek beépítésre:

a) Észak-nyugati antennasor biztosítja a Dél-Amerika, illetve Távol-Kelet besugárzását, HRRS 4/4/1 típusú síkantennákat tartalmaz 6, 7, 9, 12, 15, 17 és 21 MHz-es sávokra 245° , illetve irányváltás esetén 65° fő sugárzási iránnyal. Az antennák nyeresége kb. 19 dB, az előre-hátra viszony pedig kb. 20 dB. Ezen antennák egyedenként 16 db $\lambda/2$ -es dipol-párból állnak, melyből egyidejűleg 8 pár passzív reflektor, 8 pár sugárzó az irányváltó kapcsolók állásától függően. A vízszintes iránykarakterisztikán $\pm 10^\circ$ -os billentés eszközölhető. A csatlakozási impedancia 300 ohm szimmetrikus.

b) Keleti antennasor biztosítja Észak- és Dél-Európa, illetve Észak-Afrika besugárzását. HRR 2/2/0,25 típusú síkantennákat tartalmaz 6, 7, 9, 12, 15, 17 és 21 MHz sávokra, 7, illetve 187° -os fő sugárzási iránnyal. Az antennák nyeresége kb. 13 dB, az előre-hátra viszony pedig kb. 18 dB. Ezen antenntípus egyedenként 4 db $\lambda/2$ -es dipol-párból áll, melyből egyidejűleg 2 pár passzív reflektor, 2 pár sugárzó, az irányváltó kapcsolók állásától függően. A csatlakozási impedancia 300 ohm szimmetrikus.

Az eredeti tervek szerint a keleti antennasorban – Afrika besugárzására – szintén kiépült volna 7 db nagynyereségű HRS 4/4/1 típusú síkantenna 6, 7, 9, 12, 15, 17 és 21 MHz-es sávokra. Az Észak-Nyugati antennasoron pedig töréssel tervbe volt véve Közép-Amerika, illetve Ausztrália-Uj-Zéland besugárzására szintén 7 db nagynyereségű HRRS 4/4/1 típusú síkantenna minden műsorszóró sávra.

Gazdasági problémák miatt a nevezett két antenna síksor nem épült ki. A bővítési lehetőség azonban biztosított.

c) Dél-Nyugati antennasor biztosítja Észak-Amerika, Kanada illetve Kelet-Afrika, valamint Északnyugat-Európa, illetve Dél-kelet-Európa és Közel-Kelet besugárzását, HRRS 4/4/1 típusú síkantennákat tartalmaz 6, 7, 9, 12, 15, 17 és 21 MHz-es műsorszóró sávokra. 316° , illetve 136° -os fő sugárzási irányokkal. Az antennák egyéb adatai azonosak az a) pontban megadottakkal. A töréspont után a HRR 2/2/0,25 típusú síkantennák kerültek alkalmazásra 6, 7, 9, 12, 15, 17 és 21 MHz-es sávokra, 288° , illetve 108° -os fő sugárzási iránnyal. Az antennák egyéb adatai azonosak a b) pontban megadottakkal.

Az Észak-nyugati és a Dél-nyugati antennasor végén egy-egy db TRO 4/1/0,25 típusú közel sugárzó antenna telepítése történt meg 4, illetve 6 MHz-es műsorszóró sávra, mely az ország besugárzását van hivatott biztosítani.

Az irányított, illetve a közel sugárzó antennarendszerek táplálására 300 Ohm hullámellenállású szimmetrikus légtápvonal kiépítése történt meg.

A postai előírás szerint a HRRS 4/4/1 típusú síkantennák, valamint az összes antennákat tápláló szimmetrikus légtápvonalak 500 kW, míg a HRR 2/2/0,25 illetve a

TRO 4/1/0,25 típusú közel sugárzó antennákat 250 kW vivőhullám teljesítményre kellett tervezni.

A síkantennák alatt került elhelyezésre az 500 kW vivőhullám teljesítményre alkalmas – távvezérelhető – irányváltó, valamint a vízszintes karakterisztika billentését biztosító kapcsolóegység.

A síkantennák és a közel sugárzó antennák tartására 30 db kikötött, rácsos torony-szerkezet szolgál, és ezek magassága 25, illetve 156 m közötti. A csillagág egyes anten-nasorában az antennák beültetése minden esetben úgy történt, hogy az adóépülethez közel eső tornyok között foglalnak helyet a magasabb frekvencián üzemelő antennák. A tartótornyok számának csökkentése érdekében a magasabb frekvenciájú síkantennáknál ún. poligonos felfüggesztéssel – két torony között – két sugárzó rendszer került beépítésre.

Az antennák kiválasztása a kezelőhelyiségből távvezérléssel történik, előválasztási lehetőséggel. Ez azt jelenti, hogy egy adott műsor ideje alatt a következő kapcsolási utat is ki lehet építeni (elő lehet választani) anélkül, hogy a működő kapcsolók ettől átváltanának. Abban az esetben azonban, ha az adóberendezés leállt és egy új frekvenciára hangolják át, az előre kiválasztott kapcsolási út két másodperc alatt felépül.

Az új állomás központi épületegysége az antennarendszer, azaz a csillagág közép-pontjába került elhelyezésre. A központi épülethozsoport 4 épületegységből áll. Az első az adóépület, melyben helyet foglal a két db 250 kW-os adóberendezés, a kiegészítő egységek, valamint a műantennarendszer, az emeleti részen a 2/7-es antennakombi-nátor és a szimmetrizáló egységek vannak.

A kombinátor segítségével a rövidhullámú adóberendezések, távvezérléssel az antenna csillagágakhoz menő tápvonalakra, azaz bármelyik antennára vagy műantennára kapcsolhatók. A kombinátor szimmetrikus kialakítású és 500 kW vivőhullám teljesítményre alkalmas.

Az adóteremhez csatlakozik a vezérlőhelyiség, mely magába foglalja az adóberendezések kezelő, távvezérlő és ellenőrző rendszerét, valamint az antennakombinátor, tápvonalakapcsolók, antenna irányváltó és vízszintes karakterisztika billentését biztosító kapcsolók távvezérlő és ellenőrző rendszerét, azonkívül az ezekre vonatkozó mi-mikri áramkört. Ebben a helyiségben helyezkedik el az adóberendezések minőségi jellemzőinek mérésére szolgáló központi mérőberendezés. Ugyancsak a központi adóépületben van a 20/0,4 kV-os erősáramú fogadó és fogyasztói tér, melyben az állomás működését biztosító erősáramú egységek foglalnak helyet.

Az erősáramú táplálás a jászberényi 120/20 kV-os alállomástól kétirányú. Az állomás teljes energiafelvétele kb. 2 MW. A központi adóépületben, az adóterem közelében került kialakításra az üzemeltetéshez és karbantartáshoz szükséges helyiségek.

A központi épülethez nyaktaggal csatlakozik a szociális és irodahelyiségeket tartalmazó irodaszárny. Ugyancsak a főépülethez nyaktaggal csatlakozik az energia-épület-rész, melyben 2 db 540 kVA-es és 1 db 270 kVA-es Ganz-Mávag gyártmányú Diesel szükségáramfejlesztő egység a tartozékaival foglal helyet.

Ugyancsak itt van a hőközpont is. A 2 db 540 kVA-es gépegyeség biztosítja, hogy hálózatkimaradás esetén egy adóberendezés üzemeltethető.

A 250 kW-os rövidhullámú adóberendezések főbb műszaki jellemzői:

Frekvencia-tartomány: 3,9 - 26,1 MHz között

Hangolás: A megadott frekvenciasávban félautomatikus, illetve kézi.

Vevőhullám-teljesítmény

névleges hálózati feszültségnél: 3,9-17,9 MHz-ig min. 250 kW

17,9-26,1 MHz-ig min. 200 kW

Frekvenciastabilitás:	Kristályvezérlésnél $\pm 2 \cdot 10^{-6}/24$ óra dekádoscillátornál $\pm 2 \cdot 10^{-9}/24$ óra
Vivőhullámesés:	Max. 4 %
Kimenő impedancia:	300 ohm szimmetrikus
Moduláció:	A3 végfokban anód modulált, illetve trapéz moduláció
Frekvenciamenet:	50-10000 Hz ± 3 dB 1000 Hz-re vonatkoztatva $m = 0,5$ -nél 100-7500 Hz között $\pm 1,5$ dB, 1000 Hz-re vonatkoztatva $m = 0,5$ -nél.
Nonlineáris torzítás:	50-7500 Hz-ig $m = 90$ %, modulációnál max. 4 %, 50-7500 Hz-ig $m = 60$ %, modulációnál max. 3 %
Intermodulációs torzítás:	400 és 4000 Hz vizsgáló frekvenciák esetén $m = 60$ % modulációnál max. 2 %
Trapéztorzítás:	Tetőzés max. 5 %
Túllövés	max. 5 %
Zajszint:	Súlyozatlanul, kompenzáció nélkül $m = 100$ % mód. és 1000 Hz-nél - 56 dB
Hálózati csatlakozás:	3 x 380 V, 500 Hz 4 vezetékes,
Összhatások:	$m = 0$ % modulációnál 250 kW-ra 55 %, 200 kW-ra 50 %
Frekvenciaváltás ideje:	Bármely két üzemi frekvencia között max. 2 perc lehet.
Hűtés:	A nagyteljesítményű fokozatokban elgőzölgtetési hűtés.

Az adóberendezés hang- és rádiófrekvenciás áramkörei egy teljesen zárt elől és hátul reteszelt ajtókkal ellátott, ún. monoblock térben kerültek elhelyezésre.

Az erősáramú szerelvények külön fallal leválasztott fülkesorokban foglalnak helyet.

Az adóberendezést meghajtó és végfokozatában elhelyezett csövei gőzhűtéses rendszerűek, a többi egység aktív eleme félvezető.

Az adóberendezés 10 db fix kristályoscillátorral és 1 db folyamatos dekádoscillátorral rendelkezik.

A frekvenciaváltás előre programozható, valamennyi hangolható elem mozgatója automatikusan történik.

Az adóberendezés rádiófrekvenciás kimenete asszimmetrikus tápvonalra dolgozik és a kimenet előtt helyezkedik el a szűrő, mely a felharmonikusok csillapítását biztosítja. Az asszimmetrikus tápvezeték az emelten telepített szimmetrizáló rendszer bemenetére csatlakozik. A szimmetrizáló kimenete a szimmetrikus kombinátor egyik bemenetére kapcsolódik.

Az antennakombinátor 7 kimenetére pedig a csillagágakhoz menő főtápvonalak, illetve egy kimenetére a műantenna csatlakozik.

Az adóberendezések mérésére és vizsgálatára rendszeresített műantenna eltér a hagyományos megoldástól, miután az emésztő ellenállást itt szórával szennyezett víz alkotja.

3.2. Az új rövidhullámú adóállomás kiépítése, üzembe állítása

Az adóállomás épületeinek tervezési munkáit a POTI végezte. A híradástechnikai (rádióműszaki) berendezések fejlesztésére, tervezésére és ezek kivitelezési munkálataira az Elektromechanikai Vállalat kapott megbízást.

Az EMV a fejlesztési, illetve tervezési munkákat már 1967-ben megkezdte. A fejlesztési munkálatok az adóberendezés áramköri kialakítására, a konstrukciós megoldásra terjedt ki. Az irányított antennarendszerekre az EMV az elméleti számításokat számítógépes programmal végezte. A postai előírás alapján az antennák tervezésénél az irányított antennák műszaki jellemzőit modellantennán is mérésekkel ellenőrizték.

Modellezésre került a HRRS 4/4/1, illetve a HRR 2/2/0,25 típusú irányított antenna. A HRRS 4/4/1 modell 21 MHz-ről 300 MHz-re, míg a HRR 2/2/0,25 típusú modell pedig 21 MHz-ről 150 MHz-re lett transzformálva, tehát a modul 14,3, illetve 7,15.

A modellantennákon az alábbi ellenőrző mérések, illetve vizsgálatok történtek meg:

- a) Horizontális karakterisztika felvétele, irányváltás, illetve a HRRS 4/4/1 típus esetében $\pm 10^\circ$ -os billentésnél is.

- b) Vertikális karakterisztika felvétele.

- c) Bemeneti impedancia mérése.

- d) Előre-hátra viszony ellenőrzése.

A modellmérések és vizsgálatok nagymértékben segítették a végleges antennák tervezését, illetve kialakítását. Építészeti vonatkozásban első munkát az állomás telephelyéhez 16 millió Ft költséggel 4,5 km hosszúságú aszfalt burkolatú út kiépítése volt a telephelyig, mely 1969-ben elkészült és biztosította az építkezés zavartalan munkálatait.

A helyszínen végzett munkák nagy értékére és a hosszabb átfutásra 10 millió Ft költségű felvonulási létesítmények építése 1970 elején kezdődött meg. Ezzel egyidőben kerültek kijelölésre az antennaágak és a központi létesítmények helyei.

Az építészeti, illetve szakipari munkálatok 1972 év elején befejeződtek és ez lehetővé tette, hogy az erősáramú és híradástechnikai berendezések helyszíni szerelése megkezdődhessen.

Az antennákat tartó tornyok építése, illetve telepítése 1972 márciusában kezdődött. A tornyokat a földön szerelték össze a 6 m-es szakaszokból 60 méterig. Ezeket a 60 méteres részeket ún. bika segítségével állították fel az előre elkészített betonlapokra. A felállított tornyokat speciális kikötő kötelekkel rögzítették a kikötő tömbökhöz. Ezután a kúszódaruval építették tovább a magasabb méretű tornyokat.

Az első 250 kW-os rövidhullámú adóberendezés gyári szinten 1973 májusában elkészült és a részletes átvételi vizsgálatok és mérések alapján az előírásoknak megfelelt. Az első lépcső antennáinak, illetve a főtápvonalak mechanikus szerelése, illetve beállítása 1973 szeptemberében befejezést nyertek. Az állomás első lépcsőjének beruházási munkálatai – bizonyos késéssel – 1973 végére befejeződtek, miután az I. sz. adóberendezés helyszíni szerelése és beállítása, valamint az első 13 db antenna végleges bemeneti munkálatai megtörténtek.

A főtápvonalak hideg mérése alapján az állóhullámarány legnagyobb értéke 5-28 MHz tartományban 1,175, de a műsorszóró sávokban 1,01-1,1 között változott, ami igen jó érték.

Az antennák esetében az alábbi mérések és vizsgálatok történtek:

- Bemeneti impedanciámérések a szóban forgó műsorszóró sáv több pontján, az irányváltó kapcsoló mindkét állásában, illetve a fázistoló kapcsolók billentett állásaiban is;

- Előre-hátra viszony mérése;

- Eredő impedancia mérése az antennakombinátor bemeneti pontjáról.

Az átvételi mérések és vizsgálatok eredményei alapján megállapítható volt, hogy I. számú adóberendezés és első lépcsőben kiépített antennarendszerek megfelelnek a szerződésben rögzített műszaki előírásoknak.

A jászberényi új rövidhullámú adóállomás beruházásának első lépcsője tehát sikeresen befejeződött és ez lehetővé tette, hogy az I. számú adóberendezést, valamint a Kéleti és az Észak-Nyugati antennaágat 1974. április 16-án átadták rendeltetésének és ezzel megindult a kísérleti rövidhullámú műsorszórás az új rövidhullámú adóállomásról.

A II. számú rövidhullámú adóberendezés, valamint a délnyugati antennaág munkálatai 1974 év szeptemberében befejeződtek, majd a sikeres átvételi vizsgálatok után 1974. november 4-én ünnepélyes keretek között került átadásra az új rövidhullámú

jászberényi rádióállomás. Létrehozásával a Posta vezeték nélküli területének eddig legnagyobb beruházása fejeződött be. A teljes beruházás összege 550 millió Ft. volt, ebből a híradástechnikai létesítményké pedig 300 millió Ft. Az Elektromechanikai Vállalatnak mind a 250 kW-os rövidhullámú adóberendezésnél, mind az antennák esetében különösen nagy fejlesztési, konstrukciós, gyártási, valamint koordinációs munkákat kellett megoldania aránylag rövid idő alatt.

1974. november 5-től Jászberény rövidhullámú rádióállomás megkezdte a rendszeres magyar és idegen nyelvű rövidhullámú műsoradásokat a kijelölt célterületekre, ez naponta adónként 20-22 óra műsoridőt jelentett.

3.3 Az új adóállomás sugárzási eredményei

A jászberényi I. számú 250 kW-os rövidhullámú adórendszere az észak-nyugati és keleti antennaággal már 1974 áprilisában megkezdte a kísérleti sugárzást Dél-Amerika, Spanyolország, illetve Észak- és Dél-Európa felé. A szóban forgó célterületekről a beérkezett vételmegfigyelések igen kedvező eredményeket mutattak. Dél-Amerikából (Brazíliából), valamint a Spanyolországból érkezett levelek, vételmegfigyelések szerint adásainkat kitűnő hangerővel és kitűnő érthetőséggel vették.

Ugyancsak jó vételmegfigyelési eredmények érkeztek a Szovjetunióból is, Moszkva és Tula környékéről. Az 1974-75-ös időszak vételi tapasztalatai bebizonyították, hogy az új adó és antennarendszer üzembe állításával jelentősen megjavult a magyar rövidhullámú adások hallhatósága külföldön.

Jelentős vétel javulás jött létre Nyugat-, Dél- és Észak-Európában, továbbá Észak- és Dél-Amerikában, Kanadában, illetve Távol-Keleten.

A beérkezett vételmegfigyelésekből megállapítható volt, hogy azokon a célterületeken, ahol eddig közepes vételi lehetőség volt, az új adó és antennarendszer üzembe állításával jó vételi viszonyok alakultak ki. Ugyanakkor olyan célterületeken, ahol eddig általában gyenge, vagy igen rossz vételi lehetőség volt, most a magyar rövidhullámú adások közepesen vehetővé váltak.

A vételmegfigyeléseket az egyes célterületeken rádióhallgatók, illetve főként az amatőrök végezték és végzik. A vételi lehetőségek eredményeit ún. vételmegfigyelési űrlapokon, vagy levélben közlik a Magyar Rádióval, ahol az egyes hullámsávok használhatóságát az adott időszakra összefoglalóan értékelik.

Az értékelési vizsgálat kiterjed még az adások érthetőségére, illetve a zavartatási viszonyokra is, összefoglalva megállapítható, hogy a jászberényi rövidhullámú adóállomás létesítésével a kívánt célkitűzés megvalósult, miután a tervezett célterületeken – ahová az új adóállomás antennák sugároznak – újabb vételi lehetőség, illetve jelentős vétel javulás jött létre, ami a magyar rövidhullámú adások hallgatottságának növekedését eredményezte.

4.) A rövidhullámú műsorszórásunk gondjai és eredményei a 80-as években

A 70-es évek közepétől a rövidhullámú idegen nyelvű műsoradásunk tehát három telephelyről történik és pedig Jászberény, Diósd és Székesfehérvár rádióállomásokról. Jászberény rádióállomás esetében a 2 db 250 kW-os adóberendezésnél kezdetben felépítő megbízhatósági problémák sikeresen megoldást nyertek. A több mint 16 éves üzemeltetés eredményei igen kedvezőek. A két adóberendezés hétköznaponként átlagosan 16 órát, szombat-vasárnaponként pedig 20 óra műsort sugároztak.

A műsorszórás hét nyelven történt, hét rövidhullámú műsorszóró sávban. A magyar nyelvű adások ideje hétköznaponként átlagosan 8 óra, szombat-vasárnaponként

pedig 11 óra volt. Székesfehérvár ugyanilyen műsoidővel, főképp Közép-Európa részére biztosít idegen és magyar nyelvű adásokat aránylag megfelelő eredménnyel.

Diósd rádióállomás esetében különösen a két 100 kW-os Standardt rövidhullámú adóberendezésnél üzemeltetési problémák jelentkeztek a 70-es évek végén.

A két 100 kW-os adóberendezés, mely 1950-ben lépett üzembe, 1980-ig 30 évet üzemelt és az eltelt 30 év alatt több mint 200.000 műsorórát sugároztak külön-külön.

Az adóberendezések elhasználódtak, kiöregedtek, hatásfokuk kedvezőtlen, helyigényük nagy, tehát üzemeltetésük gazdaságtalanná vált.

További probléma, hogy csak 5-15 MHz tartományban, tekercs-cserés megoldással, kézi hangolással tudtak üzemelni. Az idegen nyelvű rövidhullámú műsoradások jellegeből adódóan a napszaktól, évszaktól és a besugárzandó célterülettől függően napon-ta átlagosan kb. 4-6 antenna és frekvencia váltás történt.

A 30 éves üzem alatt így kb. 200.000 átváltás és hangolás jött létre a diósi adóberendezéseknél. Az antenna és a frekvencia váltások, valamint az ezeket követő áthangolások igen nagy száma és a műsoridő folyamatos növekedése az adóberendezések nagymértékű elhasználódását eredményezte. Az adóberendezések megbízhatósága tehát a 70-es évek végére erősen romlott.

Az előregedésből származó problémák is mindjobban jelentkeztek (az üzemzavarok száma növekedett).

Problémát jelentett továbbá, hogy az adóberendezések áthangolási ideje jelentős volt, emiatt egyes műsorperiódusok lerövidültek.

A 6 MHz alatti és a 15 MHz feletti rövidhullámú sávokban sugározni nem lehetett, ez különösen a napfolt minimumos és maximumos időszakban állandó problémát okozott az egyes célterületek optimális besugárzásánál. Az adóberendezések tartalék készletei a 30 éves üzem alatt teljesen felhasználódtak, illetve kimerültek.

Mindezek figyelembe vételével az adóberendezések üzembiztonsága erősen leromlott, a meghibásodások gyakorisága nagymértékben megnőtt, üzemeltetésük tehát hosszabb távlatban bizonytalanná vált.

Feltétlenül szükségessé vált tehát, hogy a 2 db régi 100 kW-os adóberendezés mielőbb kiváltásra kerüljön.

Teljes rekonstrukciót Diósd rádióállomáson a 80-as évek elején gazdasági problémák miatt nem lehetett végrehajtani. 1981-ben döntés született 2 db korszerű 100 kW-os rövidhullámú adóberendezés beszerzésére, telepítésére, továbbá a kombinátor, valamint a két főtápvonal és antenna irányváltó kapcsolók cseréjére.

A döntés értelmében az adók cseréjét úgy kellett végrehajtani, hogy az üzemet a régi adóberendezésekkel biztosítani kellett, egészen addig, míg az új adóberendezések üzembe nem állnak. Ez azt jelentette, hogy megfelelő helyet kellett biztosítani a két új adóberendezés részére a régi adók érintetlenül hagyása mellett:

Ájánlati felhívások alapján a legkedvezőbb berendezést a BBC ajánlotta meg.

A BBC igen korszerű, jó minőség, kis helyigényű és az ajánlatok közül a legolcsóbb berendezést kínálta. A kis helyigény igen fontos követelmény volt, miután a régi berendezéseknek az üzemet biztosítani kellett, az új adóberendezések telepítésére, így csak igen kevés hely állt rendelkezésre.

Ezek alapján a Magyar Posta a BBC ajánlatát fogadta el, és a berendezéseket tehát a BBC-től rendelte meg az igazgatóság.

A rekonstrukciós munkálatok 1981-ben kezdődtek az építészeti, átalakítási munkálatokkal. A generál tervező a POTI volt. A híradástechnikai berendezések szerelési és telepítési munkálatait a BHG végezte a BBC irányításával.

A 2 db új adóberendezése telepítése emeleten és a földszinten a szociális helyiségekből és a raktárakból el vett területrészekre került. Az adóberendezés teljes hely-

igénye 82 m^2 (segédberendezésekkel együtt). Emeleten került telepítésre a két adóberendezés monoblokk egysége, a műantenna, az új kombinátor és az antenna irányváltó kapcsolók vezérlő szekrénye, valamint az erősáramú berendezések szekrényei. A földszinti részen pedig a hűtőmű, mely mindössze 15 m^2 alapterületen helyezkedik el.

Az adó kis helyigényű, felépítése jól áttekinthető, minden alkatrész könnyen elérhető és ha szükséges, cserélhető.

Az adóberendezés mindössze 4 db elektroncsövet tartalmaz. A rádiófrekvenciás végfokozat 1 db CQK-50-2 tip. csővel épül fel, mely kerámia tetróda. Az adóberendezés automatikus hangolású és 3,9-26,1 MHz tartományban üzemel. A hangolt fokozatok száma minimális, általában szélessávú erősítők kerültek alkalmazásra.

A vezérosszcillátor dekadikus, melynek stabilitása 5×10^{-8} /hónap. A rádiófrekvenciás előerősítő fokozatok félvezetős elemekből épültek fel. A meghajtó fokozat 1 db CQL-2 tip. kerámia tetródat tartalmaz. A hang és a rádiófrekvenciás végfokozatban lévő kerámia csövek hűtése forróvízes desztillált víz hűtés.

A 75 ohmos asszimmetrikus kimenet és a 300 ohmos szimmetrikus kimenő tápvonal között egy hangolható balun transzformátor végzi a szimmetrizálást.

A 11 kV-os anódfeszültséget 12 fázisú diódás egyenirányító állítja elő.

Az egyenirányítót egy VERITRON elnevezésű kétfázisú tirisztoros szabályzó működteti, automatikus vezérléssel. Az adóberendezések 3x380 V-os hálózatról üzemelnek. Működtetésük a berendezéseknek történhet az adók szekrény faláról, vagy a vezérlő állványról. Egy frekvenciaváltás max. 1 perc.

A rekonstrukció kapcsán kiépült még: 2 x 450 m-es új gerinctápvonal, 2/15-ös távvezérelt kombinátor kapcsolóinak cseréje (BBC), 8 db távvezérelt irányváltó kapcsoló kiépítése a síkantennához (BBC), 20/0,4 kV-os új fogadóállomás, új 0,4 kV-os elosztó rendszer.

Az adóberendezések és a kombinátor, valamint az antenna irányváltó kapcsolók szerelése, bemérése és illesztése a meglévő antennahálózathoz 1983. szeptember elejére befejeződött.

Üzembe állításuk, illetve a rendszeres rövidhullámú műsorsugárzás 1983. december 7-én kezdődtek meg az új BBC 100 kW-os adóberendezésekkel. A két 100 kW-os BBC adóberendezés, illetve a kombinátor üzembe állításával Diósd rádióállomás üzemeltetési biztonsága, korszerűségi foka igen jelentősen megnőtt.

A rekonstrukcióval 2 db korszerű 100 kW-os rövidhullámú adóberendezés került üzembe és ezáltal lehetőség jött létre, hogy minden rövidhullámú műsorszóró sávban – ha megfelelő antenna áll rendelkezésre – sugározni lehet.

A rekonstrukcióval Diósd rádióállomás adó és gerinctápvonal oldali része (kombinátorral együtt) jelentősen korszerűsödött, az antennahálózat azonban korszerűtlen maradt. Az antenna hálózat az alábbi problémákkal, illetve hátrányokkal rendelkezett, illetve rendelkezik:

- 6 MHz alatt és 15 MHz feletti rövidhullámú műsorszóró zónákban sugározni nem lehet, ez különösen a napfolt maximumos és minimumos időszakban állandó problémát okoz, az egyes célterületek optimális besugárzásánál.
- a meglévő sík és körsugárzó antennák, miután rezonans sugárzók, csak meghatározott fix frekvenciákon tudnak optimálisan üzemelni,
- a meglévő síkantennák elrendezési rendszere oly kialakítású, hogy csak két fő sugárzási célterület besugárzását biztosítja (Észak és Dél-Amerika),
- az állomás antennahálózata az épületekhez képest excentrikus elrendezésű,
- az állomás területe adott bővítésre lehetőség nincs.

A rövidhullámú műsorsugárzás szolgáltatásunk szintjének növelése és új célterületek felé a sugárzások kiterjesztése szükségessé tette, hogy a nyolcvanas évek második

felében a diósi antenna hálózaton is korszerűsítés, illetve rekonstrukció történjék. Az antenna hálózat korszerűsítésére, rekonstrukciójára 1984 elején született döntés.

A fejlesztési és rendszertechnikai munkák és vizsgálatok így 1984-ben megindulhattak. A fejlesztési vizsgálatok és számítások alapján az antennahálózat rekonstrukciójánál – figyelembe véve a területi adottságokat – legcélszerűbben a négysávós és háromsávós szélessávú síkantennák, illetve két és háromsávós ún. kvadrát körsugárzó antennák alkalmazása jöhetett szóba.

A tervezési és kivitelezési munkálatok BHG-BBC-UVATERV kooperációban jött létre. Pénzügyi problémák miatt olyan döntés született, hogy a teljes rekonstrukció két lépcsőben fog megvalósulni. Első lépcsőben az új körsugárzó antennák és tápvonalai, míg a második lépcsőben az új nagynyereségű szélessávú irányított síkantennák kerülnek kiépítésre. A beruházási munkálatok (I. lépcső) a körsugárzó antennák kiépítésére 1987-ben kezdődtek meg és 1989 szeptemberében az új körsugárzó antennák üzembe álltak. Sajnos a második lépcső munkálatai gazdasági okok miatt 1990-ben nem kezdődhettek meg.

A diósi antennahálózat korszerűsítésével a sugárzásban az alábbi javulás jött, illetve jön létre:

- a főbb célterületeink felé minden időszakban az optimális frekvencián történhet a sugárzás
- 5 főirány helyett 7 főirányba biztosított lesz a sugárzás
- 5 műsorszóró sáv helyett 9 rövidhullámú műsorszóró sávban lehet a rövidhullámú adásainkat sugározni.

1975-től a magyar és idegen nyelvű rövidhullámú műsorszóró szolgálatot három telephelyről 6 db adóberendezés (2 db 250 kW, 2 db 100 kW, 2 db 20 kW) 49 db különböző antenna biztosítja az 5 fő célterület felé. A sugárzások hat nyelven átlagosan napi 16-20 műsorórán történnek, az évszakonként bejelentett és az IFRB által jóváhagyott frekvencia terv alapján (frekvencia, célterület, antenna, adóteljesítmény, napi üzemidő). Rövidhullámú adásainkra a különböző földrészek a legkülönböző földrajzi pontjain élő magyar és nem magyar hallgatóktól érkező, havonta több ezer levél jelzi az érdeklődést, illetve a hallgatottságot.

Mindezek alapján megállapítható, hogy adásaink általában megfelelően, de egyes területeken pedig egész jó minőségben hallhatók. A vételmegfigyelések száma 1975-1980 között emelkedett (Jászberény üzembe lépése), ami a hallgatottság növekedését utal. Különösen a tengerentúli területekről növekedett meg az érdeklődés.

A vételmegfigyelések számának alakulását az alábbi táblázat szemlélteti 1963-tól.

Nyári időszak		Téli időszak	
Év:	Megfigyelések száma:	Év:	Megfigyelések száma
1963	3048	1963/64	3924
1965	7329	1965/66	8355
1970	19619	1970/71	20163
1975	56962	1975/76	24151
1980	22573	1980/81	24202
1985	11355	1985/86	12275

A beérkezett levelek szerint a legtöbb megfigyelés, észrevétel Nyugat-Európából, Angliából, USA-ból, Kanadából és Skandináviából érkezett, illetve jelenleg is érkezik.

DÓSA GYÖRGY

A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Muzeális Értékmentő Bizottságának munkája

1980-ban kezdődött...

Nap-nap után, reggel és délben sőt még otthon a lakásomon is egy új – nem kimondottan hétköznapi – szakmai témában csengett a telefon. Régen tanított ipari tanulóim, a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban oktatott öregdiákjaim, sok-sok elmúlt tanfolyamok hallgatói egyaránt hívogattak. Visszatérő kérdéseik:

„Itt és ott látunk régi telefonokat, kapcsolókat, csengőket szemétre, megsemmisítésre ítélve... Miért nem szedjük ezeket össze, miért csak mi vagyunk az a szakma, amely nem törődik ezzel?...”

Mindent jegyezgettem; a gondolatok sokfélesége és a telefonálókából kisugárzó teniakarás szívenütött. Itt valami megmozdult...

Jöttek új hangok: "Pista bátyám, mentsük meg dolgainkat! Tegyük el, hogy a fiatalok lássák majd, hogy apáik is tudtak, értettek, sőt nagyon is jól értettek a telefontudományhoz. Mi minden esetre behozzuk a megszerezhető muzeális tárgyakat!"...

Keviczky István posztumusz díját az özvegye vette át



És behordták. Igazgatósági kis szobám, majd az itt-ott szerzett helyek is megteltek. Jelentkeztek sokan, akik lelkesedésből, ellenszolgáltatás nélkül, postai és nem titkolt hazafias érzésből is be akartak kapcsolódni a kibontakozó gyűjtésbe. Sokan jártak már külföldön és feltették a kérdést: hát csak más szakmák, csak külföldön gyűjtik technikai múltjuk emlékeit? Gyűltek a tárgyak.

Akkor egy napon az igazgatóm megkérdezte: „mi az a rengeteg anyag, amit hoznak és amit lassan tárolni sem tudsz? Tudod mit, gyere, én ezt megnézem...” És elámúlt, amidőn meglátta.

1981-et jelzett akkor az Idő homokórája.

Egy reggel csengett a telefonom. "Gyere le hozzám és örülni fogsz, olyan mondok!"

– az igazgatóm hangja volt.

Szobájába lépve láttam, hogy itt valami rendkívüli lesz. Felállt, egy papír volt kezében és többek között ezt mondta: "Egy lelkes kis csoport alakult itt ki, amelynek tagjai szeretetből vállalták régi, muzeális értékű tárgyak gyűjtését. Megérdemli ez a munka, hogy ettől kezdve szervezett, hivatalos alakulatként folytassátok ezt a postai, szakmai szép munkát! Jutalmazni is fogom az eredményeket és ezúton kinevezlek a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Muzeális Értékeket Mentő Bizottsága vezetőjévé – itt van írásos megbízásod is!"

Szobámba visszatérve leültem. Napi feladataink mellett hogy csináljuk most már irányítottan ezt? Összehívtam az önkénteseket és megbeszéltük azt, hogy:

- gyűjtési versenyt hirdetünk pontozás utáni személyi jutalmazással évenként egyízben;
- tárgyi célkitűzéseket jelöltünk ki három lécsős megoldásban: mindent, majd meghatározott típusokat, végül pedig csak különleges anyagokat gyűjtünk;
- minden eredményről és nehézségről írásbeli tájékoztatókat készítünk az Igazgatóság vezetősége részére, valamint;
- sajtónyilvánosság elé is tárjuk tevékenységünk egyes szakaszinak eredményeit, hiszen országosan első ilyen munka.

Megindult a folyamatos, szervezett gyűjtés, amely 10 évig tartott: 1991. májusáig.

*

Mindenhová elmentek a bizottság tagjai gyűjteni. Az országos kapcsolataink sűrűn jelentek: „Gyertek, nézzétek meg és ha kell vigyétek!”

A Bizottság tagjai mindig készenlében voltak, az egyes szakterületek gyűjtéseit, értékmegvásárlásait, restaurálási és szállítási feladatait intézték.

*

A Bizottság gyűjtési mozgalmának eredményeképpen 1981-től 1991-ig:

- 254 különböző típusú CB. és LB. készüléket
- 14 különböző típusú soros és párhuzamos berendezést
- 38 faház, régi kapcsolót
- 21 régi kézikapcsolású kis központot
- 32 jelzőcsengőt
- 70 egyéb telefontechnikai tárgyat és
- 40 írásos, régi anyagot

gyűjtött össze.

Az így megmentett anyagokat a bizottsági tagok átvizsgálás után minősítették és felújításuk illetve selejtezésükre intézkedtek. A régi, muzeális értékű anyagok szakszerű felújítását a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Alközponti Üzemének műhelyében végezték.

A felújítások speciális és sokízben nagyon nehéz munkáját Világos Ferenc bizottsági tag végezte. Többek között keze munkája volt 90 db CB. és LB rendszerű régi készülék,

15 soros, párhuzamos készülék

20 különféle régi jelzőcsengő

8 jelentkező és 24 darab faházaz átkapcsoló
korhű felújítása.

*

A Muzeális Értékeket Mentő Bizottság 1990. évi felmérés alapján több mint hétmillió forint értékű régi telefon anyagot mentett meg; ilyenformán megfelelő nagyságú tárgyi alapot biztosítva kiállítások, múzeumi őrzés, bemutatásokhoz.

A már felújított tárgyakból több ízben nyilvános kiállításokat is rendeztek. A sajtón keresztül is hírt adott a Bizottság évről-évre gyűjtéseiről, az abban legnagyobb eredményeket elérőkről, a legeredményesebbek jutalmazásáról.

1981-től szorgalmazták Budapest régi stílusokban megépült útjain és terein a legrégebbi típusú utcai telefonfülkék felállítását. Ilyen régi, utcai nyilvános fülke 1991-ig 80 db épült be a régies városképbe.

A Muzeális Értékeket Mentő Bizottság részéről Szüllő László és Keviczky István 1982-ben javasolták elsőként a hazánkban legrégebbi 7 A1 rendszerű és 1928 óta működő Várközpont leállítását utáni múzeummal alakítását. Ezt a postai és egyéb sajtón keresztül több ízben nyilvánosságra is hozták.

A Postamúzeum kezdetől teljes erővel támogatta ezt a javaslatot. A Bizottság a már felújított muzeális tárgyakat ezidőtől a tervezett új, Telefonmúzeum részére biztosította.

A Postamúzeumnak átadtak felújítás után:

63 különböző típusú régi telefonkészüléket

17 db különféle berendezési tárgyat és

13 muzeális értékű kis telefonközpontot, kapcsolót.

A gyűjtésen és a vári telefonközpont múzeummal alakításán kívül a Bizottság fő feladatként tekintette a régi telefonos szakirodalom tanulmányozását. Hazai és külföldi szaktémákat régi telefonokkal kapcsolatos érdekességeket sajtónyilvánosságon keresztül is tárták a széles olvasótábor elé. Régi szakkatalógusokat, külföldi irodalmat fordítottak és terjesztettek, plakátokat rajzoltak és ismeretterjesztő cikkeket írtak. Az értékmérés sokrétű kérdéseiről, eredményeiről és kudarcairól a Posta, a Halló, a Postás Dolgozó lapokban tájékoztatták a szakmában dolgozókat hazánk egész területén.

*

Bizony nem volt ez egy virányos út! Zuhogó eső, hó, járműproblémák, éjszakába húzódó szállítások és hajnalig végzett raktározások kísérték ezt a munkát. Az időközben kapott budafoki raktárban még 5 órakor égett a villany, amikor 3 bizottsági tag hordta, rendezte a hozott holmikat.

Segítettek az üzemek is.

A Lágymányosi Távbeszélő üzem is hozott több ízben értékes tárgyakat, nemkülönben a Teréz, a Ferenc Távbeszélő üzem is.

A talált, begyűjtött tárgyakat három bizottsági tag:

– átvizsgálta

– selejtezte, majd ezután

– minősítette a felújításra várókat és intézkedett azok tisztítására, újjávarázsolására, a felújításokat mindvégig kivitelező Alközponti Üzem felé.

Ez korántsem volt egyszerű: mind nehezebb lett ugyanis a régi tárgyak alkatrészeinek nemcsak a pótlása, de még a rendbehozása is. Egy-egy csavar is gondot jelentett sokszor! Példaként felhozom, hogy a régi faházak készülékek faanyagának rendbehozása vagy pótlása néha hetekig tartott. Őt-hat régi roncsból tudott a restaurátor egy elfogadható újat varázsolni.

De a munka mégis haladt, a felújított gyűjtemény szaporodott. Az évenként egyszer tartott bizottsági elemzés alapján igen jelentős jutalmakat kaptak a legjobb gyűjtők. Ez sokat segített a folyamatos, töretlen nővő gyűjtés irányításában, lebonyolításában. Esetenként még külön jutalmat is kaptak azok, akik valami speciális, igen értékes tárgyat hoztak.

Voltak azonban nehéz órák, napok, hetek. 1989-től olyan hangok is hallatszottak, hogy ez a tevékenység már felesleges, gazdaságilag hasznosabb dolgokkal kellene foglalkozni, nem múzeum de a jelen időnek dolgozzunk...

*

De a Bizottság nem adta fel. Nyakig benne voltunk a gyűjtés, felújítás, csomagolás, Postamúzeumba szállítás nehézségeiben. Kértünk, követeltünk, írtunk ha kellett – hiszen ezidőtájt már épült régi álmunk, a vári 7 A1 helyén az új telefónia múzeum és ez rendkívül serkentőleg mozgatta még az esetenként lanyhulókat is. Egy új múzeum? 1988-ban? Hihetetlen.

Szüllő Laci bácsival fel-felmentünk az épülő múzeumba. Ő megállt, körülnézett, táncokat osztogatott és láttam, hogy néha fátylas is a szeme hiszen épült, amit csak álmodtunk...

Közben szembe kellett szállnunk a szakirigységgel – egyesek rögtön úgy beszéltek, mintha már 1945 óta csak ők iparkodtak volna az új múzeum létrehozásában... Ismét mások lekicsinylőleg, ugyancsak többen mindezt egyenesen feleslegesnek feltüntetően nyilatkoztak. Munkánk utolsó két évében egy bódészerű, raktárnak csúfolt tárolóhelyre szorult összes felhalmozott értékes anyagunk – már nem törődtek e munkával...

Tenni azonban csak mi tettünk! Gyűlték a dobozok mélyükön a felújított régi telefonok, csomagoltunk: bennük öreg, kis központok, kapcsolók, tartozékok.

És elhallgatott ezután az érdektelenség szürke farkaskórusa, midőn az újjászületett öreg vári 7A1 Központ körül a múzeumi szekrényekben felcsillantak a régi, nagyatyáink idejéből mentett telefonok, felvillantak képek és írásos anyagok és a lámpák fényében egy postás, magyar, új alkotás: egy új múzeumon rezgett.

*

A Muzeális Értékmértő Bizottság feladatát 1991-ben befejezte. Kiemelkedő szerepet töltött be Nagy Rudolf a gyűjtések rendkívüli idő és erő igénylő szervezésénél, lebonyolításánál. Gál András, Tóth Istvánné, Pártos Ferencné, Bohuczky Tiborné, Pál linkás Mária, Széplaki László, Gáti Györgyné mind egy-egy szakterület kijelölt feladatainak pontos elvégzésével járultak hozzá, hogy siker koronázza ezt a sok le sem íráható fáradozást.

Nem külső mecénások, nem „nagy” emberek – szorgos és szakmaszerető, telefonos kisemberek indították el ezt a megmozdulást. Ezeknek kívántam ezúton emléket állítani. Szép példa ez, hogy mostoha gazdasági viszonyok közepette is lehet népünk alkotásait megőrizni és ez a lelkes munka sarkalhatja további hasonló tettekre ifjúságunkat.

KEVICZKY ISTVÁN

Postás katonai – távirász szolgálat a II. világháború idején

(részlet)

A postások katonai szolgálata a háború során két formában történt: vagy tábori posta szolgálatot láttak el, mely kimondottan postai szolgálat volt, vagy pedig távirász szolgálatot teljesítettek. A tábori posta múltja már a XVI-XVII. századtól ismeretes, a 15 éves és a 30 éves háborúban működött tábori posta. Adataink vannak arra vonatkozóan, hogy Budavár felszabadítása során a felszabadító hadsereg állandó összeköttetésben állt a császári udvarral, a hátországgal, naponta hozták-vitték az üzeneteket, a leveleket. Forrásaink beszédesebbé válnak II. Rákóczi Ferenc kuruc hadseregében illetve az osztrák hadseregben működő tábori posta tevékenységére vonatkozóan. Ez a szolgáltatás futárszolgálatot és levélforgalmat jelentett a hadsereg és a hátország között, melynek igen fontos szerepe volt abban, hogy a civil lakosság nyugodt legyen, a katonák pedig megfelelő közérzettel vegyenek részt szolgálatuk teljesítésében.

Az első világháború idején működött tábori posta szervezeti felépítése a következő volt: az irányítást a tábori postaigazgatóság végezte, mely a hadsereg főparancsnoksá-

Dr. Kamody Miklós postatörténész a díjátadáson



gának alárendeltségében működött. A postaigazgatósághoz 11 tábori posta és 12 hadtáp posta tartozott, melyek a kisebb alakulatok postáit is kezelték. A levelezés a tábori postán számmal történt, minden alakulatnak száma volt, nevét és tartózkodási helyét megjelölni szigorúan tilos volt.

A tábori postaszolgálat másik formája a távirász szolgálat volt. A hadseregnél a távirászat lényegében az 1850-es évek második felében indult be, azt követően, hogy Hughes amerikai fizika tanár Párizsban bemutatta betűíró távirógépét és az megkezdte diadalútját Európában. Hughes összeköttetést létesítettek 1861-ben Párizs-Lyon, 1867-ben Pest-Bécs, 1869-ben Pest-Temesvár között. Ezek a vonalak vezetékes vonalak voltak és lényegében a Morse féle táviróhálózaton működtek.

Magyarországon a postahivatalokban 1867-ben 1 Hughes és 205 Morse gép, 1887-ben 31 Hughes és 1157 Morse berendezés, az első világháború idején 252 Hughes és 3375 Morse készülék üzemelt.

Az első világháború éveiben a Hughes berendezéseken kívül a Siemens cég által gyártott goyrtávírórt is alkalmazták, mely fokozatosan meghonosult a hadseregnél.

A hadseregnél a távirász szolgálatot postás szakemberek látták el, tekintettel arra, hogy mind a Hughes, mind a Siemens készülék kezelése komoly előképzettséget igényelt. A hadseregnél a táviró berendezést két ember kezelte, felhúzása két ellensúllyal történt, mint az inga-óránál, de már volt villanyárammal működő készülék is.

A Magyar Királyi Postához 1938-ban kerültem, 1939 őszén tiszti tanfolyamra rendelték, mely 1940 tavaszáig tartott. A tiszti tanfolyam hallgatói a Központi Táviró Hivatalba jártak és ott sajátították el a Morse készülék kezelését. Közülünk már az elején kiválasztottak 17 olyan személyt, aki gépírni tudott, hegedült, zongorázott tehát megfelelő újjgyakorlatokkal rendelkezett és ezeket külön oktatásban részesítették.

Az előbbieken említett tanfolyamot tehát 17-en végeztük, akiket mint katonai távirászokat tartalékos zászlóssá neveztek ki. A Honvédségi Közlöny megfelelő számában a következő nevek szerepelnek: Plattthy Bertalan, Pap Jenő, Maklár László, Poroszkay Ferenc, Újváry Lajos, Nagy Sándor, Venczel Lajos, Lelkes Vilmos, Czigány Imre, Kiss Antal, Rajts Ferenc, Hayden Frigyes – akivel együtt katonáskodtam és együtt laktam a háború idején – és természetesen Kamody Miklós.

A Központi Táviró Hivatal akkori vezetője Malakka Ferenc főfelügyelő Kinzelszki Emilt bízta meg a tanfolyam vezetésével, ez utóbbi személy később a Szocialista Posta című szaklap egyik szerkesztője lett. A kiképzésünkre igen nagyon gondot fordítottak, Németországból megfelelő számú berendezést hozattak és Fricsai Mihállyal a budapesti gyalogezred karmesterével érdekes hanglemezeket készítettek. Fricsai 10 hanglemezének ütemes melódiáira gyakoroltunk mely mind gyorsabb ütemű percenkénti leütést kívánt. Így taktusra percenként 20, 30, 50, 100, 120, 200 leütést végeztünk. Az adott írás szövege vakon történt, naponta 4-5 betűt vettünk és azt addig gyakoroltuk amíg az pontosan nem ment. Később német nyelvű hosszabb didaktikus szövegek segítségével folyt a gyakorlás.

A tanfolyamot jeles minősítéssel végeztem, 1940-ben az erdélyi bevonulásban még nem vettem részt, de 1941 április 6-án – a délvidéki események miatt – behívtak és 2 hónapig táboroztunk Albertirsa környékén.

A második világháború számomra 1941 július 19-én kezdődött, akkor ugyanis a keleti megszálló csapatokhoz tartozó 7 hadtestparancsnokság híradó-századához osztottak be, mely Körösmező-Kolomea-Proszkulov-Kiev vonalán tartotta fent a hírtengelyt, és annak karbantartásával foglalkozott. Hárman a távirászok közül a körösmezői hírközpontban dolgoztunk, ahol géptávíró és Hughes berendezés működött. A Hughes táviró kezelését idősebb postások látták el, olyanok akik már részt vettek korábban is katonai géptávírási szolgálat ellátásában.

1941 szeptember 8-án beosztottak a Honvédelmi Minisztérium vezérkari főnökségének VII-es híradásirányító osztályára, ahol a távíróközpontban távírásként működtem. A szolgálatot 24/48 órás váltásban láttuk el.

1942 július 22-én a frontra vezényelték a II. magyar hadsereghez tartozó 18-as könnyű hadosztályhoz, mely Vukovári vezérőrnagy parancsnoksága alatt állott. Ekkor az egységünk az ukrajnai Vinicán egy kb. 150 ezer lakosú városban állomásozott, mely fontos katonai központ volt, ugyanis itt működött az ún. "Attaséhaus", ahol a német parancsnokság mellé rendelt katonai attasék dolgoztak. Vinica közelében Kalinovkán magasrangú parancsnokság főhadiszállása működött, ahol a német hatalmasságok közül Göring, de Hitler is többször megfordult.

A hadosztálynál működő központ biztosította az összeköttetést a felettes parancsnokság és a katonai egységek között. Gyakran Budapesttel is kapcsolatba léptünk, ilyenkor otthoni híreket hallottunk, illetve továbbítottunk. Berdicsevből történt a következő eset: egy éjszakai szolgálat alkalmával Salaján János nevezetű távbeszélő kezelővel a miskolci MÁV üzletvezetőséget tárcsáztuk, ők pedig kapcsolták a lakásomat. Ha csak néhány percre is, de beszélni tudtam a családommal.

A táviratokat egy hadművelleti iktatólapra írták, a magyar nyelvű szövegek gyakran több oldal hosszúságúak voltak, az alakulatok nevét állomáshelyüket pontosan megnevezték. A táviratok tisztől tisztnek mentek, ami azt jelentette, hogy a hadművelleti osztályról az anyagot tiszt hozta a távíró-központba ott tisztnek adta át, a hozzánk érkező táviratokat is tisztnek vitték a címzettnek.

A katonai attasék titkos kódokkal és számjelekkel leveleztek, ezeket a táviratokat leadtuk vagy felvettük, de tartalmára vonatkozóan ismereteink nem voltak.

1942 telén Vukovári vezérőrnagy parancsnokságát Berdicsevre vezényelték. E település fekvésénél fogva kulcsfontosságú volt, szigorúan bizalmas német katonai jelentések haladtak keresztül rajta, amelyek mind a legfelsőbb katonai vezetésnek voltak címezve.

Vonalainkon gyakran közöltek általános hadművelleti jelentéseket a vezérkari főnökség számára Budapestre, rendszeresen mentek a jelentések a partizánok tevékenységéről, valamint a magyar partizánvadászok tevékenységéről. A hangulatjelentések állandó visszatérő motívuma volt a legénység elégedetlenségéről szóló hírek, akik a háborút nem érezték szívügyüknek, várták az őket felváltókat és nagyon aggódtak az otthonmaradottakért. Az anyagi ellátással kapcsolatos táviratok Budapestre a szállásmesteri hivatalhoz mentek, a vezérkari főnökség pontos jelentéseket kapott a veszteségeinkről. Ezeket az adatokat ismertük és tudtuk, hogy a sajtó félre tájékoztatja a hátszínig, a magyar közvéleményt. Természetesen ezekről az adatokról feljegyzéseket nem készíthettünk, nálunk a katonai titoktartást nagyon szigorúan vették, beszélni sem volt szabad ezekről a dolgokról.

Nagyon megdöbbentett bennünket az 1943. január 12-én történt Urivi áttörés, a voronyezi csatának a veszteségei, amelyek a VII., X., és XX. könnyű hadosztályok pusztulását eredményezték. Január 15-én adták ki Jány Gusztáv vezérezredes hírhedt hadparancsát, mely a végsőig való ellenállásra kötelezte a szerencsétlen, rosszul felszerelt, szövetségese által lenézett II. magyar hadsereg alakulatait. E hadparancs különben teljesíthetetlen volt, úgy hogy 1943 február elején a vezérkari főnökség rendelkezett a magyar egységek visszavonásáról.

1943 április hónapban a II. hadsereg parancsnokságából – tekintettel a nagy veszteségekre – megszállt erők parancsnokságát hozták létre és az újjászervezett erők kivonása megtörtént. Az oroszok előrenyomulását megállítani nem lehetett, 1943 április 30-án a II. magyar hadsereg hivatalosan is bejelentette működésének megszűnését. 1943. október 26-án leszereltek bennünket és a VII. miskolci hadtestet a IX. kolozsvá-

ri hadtest váltotta fel. A kolozsvári váltás már augusztusban elindult, de tévedésből el-
irányították szerelvényeiket, a Pribet mocsarak között erős partizán támadások érték
őket, ahol súlyos személyi és anyagi veszteségeket szenvedtek, késésüknek ez volt az
oka.

1943. október 26-án tehát leszereltem, megkaptam a Tűzkereszt I-ső fokozatát és
visszatértem a Miskolc I-es postahivatalhoz, ahol a kézbesítő osztály csoportvezetője
lettem.

A háború azonban tovább folytatódott, 1944 március 19-én a németek megszállták
az országot, a történelem tovább viharzott és rövidesen véget ért az én rövid szabadsá-
gom is. Behívtak a 101/I-es híradó zászlóaljhoz, mely Gyöngyösön gyülekezett, ké-
sőbb kitelepítettek bennünket különböző helyekre. Markasz, Domoszló, Mátrafüred,
Mátraháza, stb. mind tele volt híradós katonákkal, én Abasára kerültem. Ekkor már
világosan láttuk, hogy a vezetés célja lényegében a szakismeret és az emberanyag há-
ború utáni átmentése. Ez az alakulat postásokból állt, volt itt postatiszt, kézbesítő, táv-
írássz, műszerész, vonalfelügyelő stb. sokat tanultunk gyakorlatoztunk, de természetese-
sen mezőgazdasági munkát is végeztünk arattunk, szüreteltünk.

1944. augusztus 23-a után a román kapitulációt követően Gyöngyösön bevagoníroz-
tak minket és elindítottak az erdélyi frontra. Észak-Erdély ugyanis a román átállás mi-
att veszélybe került és bizony rövidesen a tordai fronton dúltak a leghevesebb harcok.

A tordai fronton a szovjet és román csapatok támadását megállítani nem lehetett, a
nagy vérveszteségeket szenvedő magyar hadsereg Tordát kiürítette, a front rövid időre
a „bécsi” határon megállt.

Ekkor Kolozsvárra irányítottak minket, hírközpontunkat a hadtest-parancsnokság
épületében rendezték be. 1944. szeptember közepe táján a parancsnokság épületét
bombatámadás érte, feltehetően román repülőgép hajtotta végre a támadást súlyos
veszteségeket okozva, állítólag Szálasi unokatestvére is ekkor halt meg. A hadtestpa-
rancsnokság épületéből a MAV üzletvezetőség kiépített bunkerrendszerébe telepítet-
tek.

Később a visszavonulás során 1944. október közepén Tasnádra, majd Tasnádszán-
tóra kerültünk, ez utóbbi településen ért bennünket október 15-én Horthy kormányzó
proklamációja, melyben bejelentette Magyarországnak a háborúból való kilépését, illet-
ve a fegyver letételét.

A proklamációt nagy örömmel vettük és továbbítottuk a kijelölt 3 hadtesthez és 2
hadosztályhoz, de arra időnk már nem volt, hogy az idetartozó 3 ezredet is értesítsük.
Az történt ugyanis, hogy az anyag folyamatos továbbítása során megjelent egy tiszt a
hadműveleti osztályról és sürgős parancsot hozott, amiben az állt, hogy a kormányzó
proklamációt meg nem történné kell tekinteni, az ellenségeskedést a szovjetekkel
fent kell tartani és a további parancsoknak megfelelően kell eljárni. Az említett 3 ez-
red ebből a második parancsból tudta meg, hogy mi volt az első Horthy féle prokla-
mációban. Október 16-án Husztról érkezett fontos jelentés: Dálnoki Miklós Béla ve-
zérezredes az I-ső magyar hadsereg parancsnoka közölte a pesti vezérkari főnökség-
gel, hogy mivel a háborút a magyarság szempontjából kilátástalannak tartja, a felesle-
ges vérontást elkerülendő átáll a szovjetek oldalára és tisztikarával átmegy az ő olda-
lakra.

Ezt a táviratot megpróbáltam megmenteni, a gyakorlat ugyanis az volt, hogy a hoz-
zánk érkezett táviratok szalagját felragasztottuk egy lapra és visszaszolgáltattuk a fel-
adónak. Erről a táviratról készítettem magamnak egy másolatot, mert szerettem volna
megőrizni az utókor számára, Dálnoki lépését történelmi jelentőségűnek tartottam,
karakán, bátor magatartása nagyon meglepett minket, megőrzését fontosnak tartot-
tam. Sajnos ez nem sikerült, ugyanis fogságba esésünk előtt – a kellemetlenségek

megelőzése végett – több dokumentumot megsemmisítettünk így például a Siemens berendezésekkel kapcsolatos használati utasításokat, ekkor semmisítettem meg ezt a táviratot is.

1944. október 31-én a szovjet csapatok elfoglalták Nyíregyházát tulajdonképpen a II. magyar hadsereg parancsnokságának további megállása nem volt, nagy kerülővel értünk haza a Nagykároly-Nagykálló-Nyíregyháza-Máriapócs-Tokaj-Szerencs-Miskolc útvonalon. Talán utoljára mi jöttünk át az ép Tisza hídon, emlékezetem szerint november 18-án értünk Miskolcra és még megtehettem, hogy pár percre fölkeressem családomat és elbúcsúzhassam szeretteimtől, a kisleányunk ekkor két éves lehetett az ő képét, emlékét vittem magammal a fogságba.

A visszavonulásunk útvonala Nagykároly-Eger-Ostorosnagytálya-Budapesten keresztül Székesfehérvárra vezetett. A katonai vezetés a Balaton északi részén kialakított vonalon próbálta a szovjet csapatokat megállítani, illetve ellentámadásba átmenni, de sikertelenül. Egységünk előbb Balatonalmádiba, majd Mágocsra került.

Mágocsról Győrbe települtünk, ahol a hírközpontunk neve "Delta" volt, itt 1945 március hó végéig tartózkodtunk. Egy szép március napon Győr felett röplapokat szórt egy repülőgép, ekkor értesültünk arról, hogy Dálnoki vezetésével megalakult a magyar ideiglenes kormány és megkezdődött a földosztás. Bizony már mi is nagyon vágytunk a béke, a nyugalom után és érdeklődéssel fordultunk a debreceni kormány által jelzett változások felé. Április 1-én nekünk sajnos tovább kellett mennünk, a következő állomáshelyünk Sopron mellett Nagycenk volt. Itt éltük át Sopron és Nagycenk bombázását.

1945 március 28-án a szovjet csapatok elfoglalták Győrt, a következő napokban alakulatunkat nyugatra irányították. A század fele azonban megtagadta a nyugatra való menetelést, békésen váltunk el, megosztottuk élelmiszer és benzin adagunkat és mi Borosd/Waingard nevű burgenlandi község erdejében húzódtunk azzal az elhatározással, hogy bevárjuk a szovjet csapatok érkezését és előttük letesszük a fegyvert.

Ezt követően valóban delegációt küldtünk a szovjet csapatokhoz, bejelentve, hogy részünkről a háború befejeződött, vegyék át a fegyvereinket. Erre kijött hozzánk egy páncélozott gépkocsiban egy fiatal őrnagy, aki igen csak meglepett ijesztve tőlünk, mert állandóan a géppisztolyához kapkodott hol egyikünkre, hol másikunkra fogva. Csak akkor nyugodott meg, mikor látta, hogy fegyvereinket csomóba raktuk és a tisztek oldalfegyvereiket átadták, ezt követően közölte, hogy egyéb felszereléseikkel vonuljunk le Kőszegre.

Típus gépkocsikkal tehát elindultunk Kőszeg felé, berendezéseink nagy értéket jelentettek, köztük volt egy teljesen új távíró központ, ilyen a civil postán még nem működött, egy 8 csatornás vivőfrekvenciás rádió-berendezés, távbeszélő berendezések stb. A kőszegi vár alagsorában berendezéseinket átadtuk egy szovjet parancsnoknak, kaptunk is egy orosz nyelvű, bélyegzővel ellátott átvételi elismervényt. Ebben leírták, hogy mi értékes híradós anyagot és felszerelést adtunk át, minket haza engednek, utunkba senki semmiféle akadályt ne állítson.

DR. KAMODY MIKLÓS – DR. SEBESTYÉN KÁLMÁN

Elfelejtett munkatársak

(részlet)

A Bélyegmúzeum fennállásának történetébe beletartoznak az 1956. évi események is. Röviden ismertetem az akkori helyzetet. Ebben az időben a múzeumba állandóan beosztott tiszti munkaerők létszáma csak két fő volt. A szükséges munkák lebonyolítására az Értékcikkraktár saját személyzetéből váltakozva egy-egy tiszti dolgozóját rendelte ki. Az állandó dolgozók közül az egyik tiszti munkaerő október végén és november hó nagy részében évi szabadságát töltötte, így a múzeumban csak két tiszti munkaerő dolgozott. A csoportvezetői megbízással rendelkező dolgozó az október 23-i események után javasolta a postavezérigazgatóság 8. szakosztályvezetőjének, hogy a kiállítóteremben és a tartalékban lévő bélyegeket helyezték biztonságba. Ezt a javaslatot szakosztályvezető nem fogadta el, mert a biztonságba helyezést nem látta időszerűnek. Ezért az anyag leszerelésére és biztonságba helyezésére nem adott engedélyt.

Hamza Imre a Bélyegmúzeum nyugalmazott igazgatója különdíjat kapott



A harcok megindulása után, 1956. november 2-tól kezdve az Értékcikkkraktártól kirendelt tiszti munkaerő csak esetenként, a nyugalmi időszakokat kihasználva jelent meg a munkahelyen. Csoportvezető és a beosztott két altiszti munkaerő azonban minden nap megjelent a múzeumban, hogy a gyűjteményi anyagot az esetleges károktól – a lehetőség határain belül – megvédjék. Csoportvezető ennek érdekében naponta helyzetjelentést tett az Értékcikkkraktár vezetőjének is, amíg őt az ellenforradalmi erők az Értékcikkkraktártól el nem távolították, illetőleg ki nem tiltották. Ettől kezdve közvetlenül a postavezérigazgatóság 8. szakosztályának vezetőjével vagy a bélyegügyek előadó-jával tartott fenn – távbeszélőn – kapcsolatot. Annak ellenére, hogy megismételte javaslatát az értékek biztonságba helyezésére, felhatalmazást most sem kapott. A harcok idején csoportvezető a lakásához közel eső események miatt három napon át munkahelyét felkeresni nem tudta és emiatt az altiszti munkaerők sem léptek a múzeum helyiségeibe.

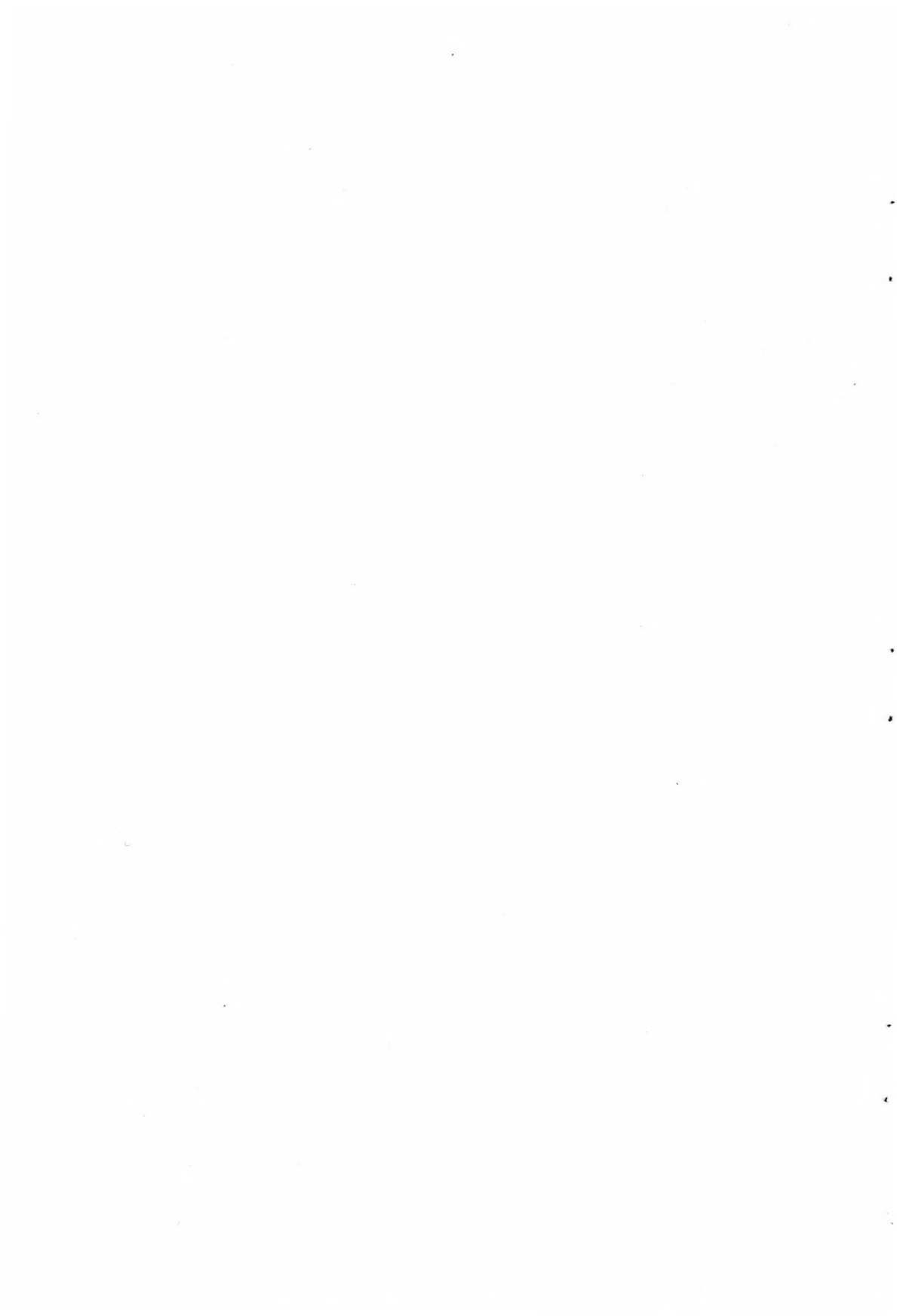
Távolmaradásának időpontjában a forradalmi erők a K.P.M. épületébe nyomultak és harcot folytattak. A behatolt egységek egy kisebb alakulata a házfelügyelőt a Bélyegmúzeum kulcsainak átadásra kényszerítette. Az alakulat emberei a múzeumban a helyiségek és szekrények ajtajait felfeszítették és kisebb kutatást tartottak ott. Minden valószínűség szerint bélyeggel nem foglalkozó egyének voltak, mert a gyűjteményi anyagot érintetlenül hagyták. Az épületben lévő egység emberei között akadt egy bélyeggyűjtő bányász, aki a múzeumban lévőket fegyverrel kényszerítette annak elhagyására, majd a helyiségek kulcsait – a helyiségek lezárása mellett – az épület műszaki tisztviselőjének és a házfelügyelőnek jegyzőkönyv felvétele mellett átadta. Az épület a harcokban ezután belővést kapott. A lövedék a Bélyegmúzeum Hársfa utcai iroda helyiségének baloldali ablaka fölött, igen kis magasságban csapódott az épületbe. Hatására a Bélyegmúzeum úgyszólván valamennyi ablaka, így a kiállítóterem szellőző aknáinak üveglapjai is betörték. Csoportvezető a keletkezett rongálás miatt most már követelte az anyag biztonságba helyezését annál is inkább, mert a kiállítóteremben lévő anyag a nedves őszi időben az üvegezetlen szellőzőnyílások következtében erősen veszélyeztetve volt. Egyúttal az engedély bevárása nélkül a kiállítóterem leszereléséhez fogott. Indokai alapjára a 8. szakosztály vezetője megadta az utólagos hozzájárulást. Így a biztonságba helyezést a két tiszti és altiszti munkaerő közösen elvégezte. Az anyagot az 1944. évben is használt páncélozott ládákba helyezték el és zár- ellenzár alá vették.

A forradalom leverése után a múzeumban keletkezett károk helyreállítását kellett elvégeztetni és amíg az meg nem történt, a közönség a múzeumot nem látogathatta. A munkálatok befejezése után haladéktalan intézkedés történt a kiállítóterem újbóli felszerelésére, ami 1957. április 30-ig el is készült. A múzeum 1957. május 1-től ismét megnyitotta kapuját a nagyközönség számára. A látogatási időben azonban változás történt. Az eddigi két nap helyett csak a szerdai napokon engedélyezték a látogatást. Erre az intézkedésre a helyzet stabilizálódásáig szükséges és az épületre kiterjesztett vasárnapi biztonsági rend miatt került sor. Természetesen a látogatási idő megrövidítése, amely egyébként sem volt az érdeklődők számára elégséges – a bélyeggyűjtők igényeit nem elégítette ki, már csak azért sem, mert kizárólag csak munkaidő alatt kereshették fel a múzeumot. A többszöri szóban és írásban elhangzott reklamáció elől nem térhetett ki a posta vezetősége, hiszen később már a biztonsági intézkedések sem indokolták a vasárnapi nyitvatartás elmaradását. Így azután 1959. november 1-től – a bélyeggyűjtő társadalom kifejezett kívánságára – az előbbeni két nap helyett, heti háromszori látogatási napot engedélyeztek (szerda, szombat és vasárnap), előbb csak kísértetiesen, majd véglegesen is.

Később az 1956-ban készült „Hazádnak rendületlenül ...Sopron 1956 október 22” fe-

lülnyomású bélyegek miatt feljelentést tett a II. ker. bélyeggyűjtő kör állítólagos elnöke. A feljelentés lényege az volt, hogy a Múzeum feltűnő helyen állítja ki az 1956-os ellenforradalom idején, a soproni postaigazgatóság által felülnyomott bélyegsorozatot. Az ügyet nyomozó rendőrtiszt a vezetőt és a bélyegeket magával akarta vinni. Miután a vezető bebizonyította, hogy az említett sorozatot – minden propaganda szándék nélkül, – a bélyeg időpontjának megfelelő helyen, – az év folyamán kibocsájtott bélyegek között soroltatta be a rendőrtiszt, aki későbbi ismereteink szerint a rendőrségi múzeum vezetője lett, maga is bélyeggyűjtő lévén teljes meggyőződéssel állította a feljelentés alaptalanságát és azt is kijelentette, majd ők fognak eljárást indítani a feljelentő ellen. Ettől eltekintve az inkriminált bélyegeket magával vitte, de alapjában megértő volt a múzeum dolgozóival kapcsolatban és a lefoglalt bélyegeket elég hamar visszaadta. Az eljárást lefolytató rendőrtiszt felhatalmazta a vezetőt, ha közel-távolabbi időben valamilyen érthetetlen intézkedés történne a múzeum vezetőjével vagy más dolgozójával őt az általa megadott címen, azonnal tájékoztassa, hogy megfelelő intézkedést tessen.

HAMZA IMRE – SIPOS JÓZSEFNÉ



TOURMUSÉ

avagy nevezésünk története dokumentumokban

Az 1991. július elején érkezett alábbi felhívást, nem akartuk válaszolatlanul hagyni.

1. sz. levél

A pályázatra régen dédelgetett 1986-ban már publikált, világ-postasétány terveivel nevezünk be.

pályázat magyar, francia, angol nyelven
2.3.4. levél

A kiírásban kötelezően megnevezendő idegenforgalmi "jótállónk" az Idegenforgalmi Hivatalok Szövetsége volt.

5. levél

Mint azt a Párizsban 1991. december 27-én kelt levél tudatja, pályázatunk sikertelennek bizonyult. Egyben meghívást kaptunk az ünnepélyes eredményhirdetésre a SIME 92 megnyitása alkalmából.

6. levél

Szerencsénkre Hadi Antalné kolleganőnk keresztfia éppen visszaindulóban volt Párizsba, ahol ösztöndíjasként tanult, így megbízottunként résztvett az eredményhirdetésen, amelyről az alábbi zárólevelünkben számolt be.

7. levél

Madame, Monsieur,

Pour faire suite à votre demande d'information, nous vous prions de trouver ci-joint le texte du règlement du concours Tourmusé, ainsi qu'une documentation sur le SIME, Salon International des Musées et des Expositions.

Nous vous rappelons que les dossiers de candidature doivent être renvoyés au plus tard le 31 juillet 1991 à Malcom Harrison, National Museums and Galleries on Merseyside, Liverpool (U.K.).

Les demandes d'informations complémentaires doivent être adressées *par écrit uniquement* à Cécile Ernst, Provinciales, Paris (France).

Veuillez recevoir, Madame, Monsieur, nos meilleures salutations.

Les Organisateurs

VILÁG POSTASÉTÁNY

Budapest frekventált idegenforgalmi negyedében 1995-re (tekintettel az EXPO-ra is) kívánjuk megvalósítani szabadtéri múzeumi kiállítóhelyként és idegenforgalmi látványossággént. A kijelölt térség sétaútja mentén egységes állványzatokon kívánjuk felállítani az UPU (Union Postale Universale) 184 tagországa postaigazgatóságai használatában lévő postaládákat, a francia ABC sorrendjében. Állványzataikon színes táblák ismertetnék az országok lényeges földrajzi adatait, postájának jellemzőit: az első és jelenleg használatos címertáblákat és egyenruhákat, a levélforgalmi statisztikákkal.

A postaládákat – a hozzájuk tartozó ürítőszervezetek (táskák, zsákok stb.) segítségével – minden délből 12 órakor, régi villamos meghajtású automobilon, korabeli egyenruhában érkező postalegények ürítenék és gyűjtenék össze. Egyben kürtökkel jelt adnának a postaszakokban érkező küldemények szétosztásáról a jelenlévők között, akiknek kézbesítenék a magyar idegenforgalmi szervezetek aktuális invitatív propaganda anyagain.

A postasétány végében egy speciális nagy méretű levélszekrény állna, a fenti 184 ország nyelvén teleírt "Turista szemmel Magyarországról" feliratokkal, amelybe a turisták dobhatnák be magyarországi élményeiket, örömeiket, bosszúságaikat megrökölt leveleiket. A gyűjteményt évente eredeti és magyar fordításban könyvalakban „Magyarországról Magyarországnak” címmel közösen adná ki a Postamúzeum és az Idegenforgalmi Szervezetek Szövetsége.

Tourisme et Musées – Concours international

UNE PROMENADE DES P T T DU MONDE

Nous avons l'intention de créer cette promenade dans le quartier touristique bien fréquenté de Budapest d'ici jusqu'à 1995 (eu égard) à l'Exposition Mondiale) en tant qu'un lieu d'exposition de musée en plein air et comme une curiosité touristique.

Nous avons envisagé de déposer des boîtes postales utilisées par les Directions de P.T.T. des 184 pays membres de l'UPU (Union Postale Universale), dans l'ordre de l'alphabet française, au bord de la promenade traversant le terrain choisi, sur les socles unifiés.

Sur leurs supports des tableaux en couleur fourniront des informations géographiques les plus essentielles sur le pays concerné; on y trouvera les caractéristiques de ses services de P.T.T. avec leurs tableaux de blason les premiers et avec ceux qu'on y utilise actuellement, les uniformes de postier, les statistiques concernant le courrier.

Le courrier sera ramassé et les boîtes postales y déposées seront vidées tous les jours à midi par des agents de P.T.T. en tongs d'époque, à l'aide des moyens de vidange y appartenant, avec des automobiles anciennes à moteur électrique. Au son des cors de postillon ils distribueront des envois, arrivés dans des sacs postaux, parmi les organismes de tourisme hongrois.

Au bout de la Promenade une grande boîte aux lettres spéciale sera posée, couverte avec le texte: „La Hongrie vue par les touristes” dans les langues des 184 pays; les touristes pourront y déposer leurs lettres relatant leurs impressions sur la Hongrie, leurs joies et leurs ennuis vécus. Une collection de ces lettres serait éditée chaque année en commun avec le Musée des P.T.T. et la Fédération des Organisations de Tourisme en langue originale et en traduction hongroise sous le titre: „Sur la Hongrie à la Hongrie”.

Tourism and Museums – International competition

World Post Esplanade

In the city-district of Budapest well frequented by tourists we would like to set up the World Post Esplanade in 1995 with special regard to the World Expo Budapest in 1996 as an open air museal exhibition and tourist sight. On the indicated area, post boxes of the 184 UPU (Union Postale Universale) member countries will be set up on uniform frames in sequentes of the French ABC. Boards on frames will keep promenaders informed about main geographical data of a.m. countries the characteristics of their postal organisation, their first and today used postshilde and uniforms together with their main mail statistics.

Post boxes would empty of noontime by postman having on contemporary uniform and arriving d.c. driven oldsmobil of the thirties of the Hungarian post. They invitative leaflets and current themes of Hungarian tourist organisation to the audience. At the end of World Post Esplanade, a specially sized post box would be set up with the title written in languages of the 184 countries „Hungary in tourists'view" where the experiences minds pleasures/or irritation of the visitors or could be collected. This collection should be issued yearly both in original languages and Hungarian translation in common publishing of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum and Assotiation of Hungarian Tourist Offices.

22, July, 1991. Budapest

Budapest, the 22 of July 91

LETTER OF INTENT

The Assotiation of Hungarian Tourist Offices will sponsor the project of World Post Esplanade and agress with the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum (the sponsor of the Postal Museum) in its realisation. The Assotiation of Hungarian Tourist Offices will bear all the costs of the project in fifty-fifty percent together with the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum.

Budapest, le 22 juillet 91

Intention de Volonté

La Fédération des Organisations de Tourisme aide la réalisation de Promenade des PTT du Monde.

Elle est en accord avec ce plan et supporte la moitié sera sponsoriser par la Fondation du musée des PTT qui soutient le musée hongrois des PTT.

Mrs. Irén Kovács
director
directeur
Foundation of the Postal and
Telecommunication Museum

Mr. Dr. Jenkei László
director
directeur
Association of Hungarian Tourist
Offices Federation des Organisation de Tourisme

Paris 27th December, 1991

Dear Sir or Madam,

As a result of the meeting of the International Jury held in Rome on the 9th December 1991 under the auspices of ENIT and with Sir Richard Luce as president, we have pleasure in inviting you at the award ceremony of the first Tourmusé competition in which you very kindly submitted an entry.

We regret that the jury has not awarded a prize for your project in spite of its qualities, but we would be happy to welcome you along with the winners at the ceremony on Monday 13th January 1992 at 18.00 at SIME 92.

The results will be kept secret until that date.

Yours Faithfully,

The Organisers

P.J.: 1 invitation

Kedves Keresztszüleim!

Ágnessel elküldöm a Tournusé díjkiosztásán kapott anyagot. Ahogy gyorsan átfutottam úgy láttam, hogy benne van a győztesek listája a róluk szóló ismertetővel együtt.

A díjkiosztón kb. 100-an lehettünk. Két érdekes dolog volt. Az egyik az, hogy a győztes londoni múzeummal műholdas összeköttetést hoztak létre (állítólag a világon ez az első alkalom, hogy két múzeumot képileg is össze tudtak kötni), így néhány munkatársa az intézménynek „egyesben” tudta megköszönni a díjat.

A másik érdekes dolog az volt, hogy a Budapesti Tavaszi Fesztivál mint rendezvénysorozat is kapott egy díjat, amit egy hölgy vett át.

A fogadáson sok ember vett részt, és az a néhány dolog ami az asztalra került 1-2 perc alatt elfogyott ahogy Keresztanyám ezt megjósolta. Ellenben találkoztunk magyarokkal az este folyamán. Mint kiderült a Grand Palais-ban olyan kiállítást nyitottak meg aznap, ahol a világ minden táját képviselő múzeumok vettek részt. Magyarországról a „Legújabbkori Történeti Múzeum”-nak sikerült jelen lenni az eseményen, mint kiderült szponzorok segítségével. Dr. Deme Péterrel beszélgettünk aki a múzeum igazgató-helyettese. Jó félórát maradtunk a fogadáson aztán hazamentünk, mert eléggé elfáradtunk a nap végére.

Röviden így lehetne összefoglalni a történeteket. A lehetőséget mégegyszer köszönöm.

Mindenkit puszilok:

Gyuszi

A múzeum vezetékhálózati gyűjteményéről

A múzeum távközléstörténeti tárgyi gyűjteménye távíró, távbeszélő, rádió, televízió és egyéb híradástechnikai gyűjteménycsoportra tagozódik.

A hálózatépítési, szerelési relikviák így különféle csoportokban találhatók, de meglehetősen hiányosan.

Tanulmányunk célja az, hogy körvonalazza gyűjteményi munkánk fő tartalmát, s összehangolt, egységes rendszerbe foglalja a gyűjtés, a tudományos feldolgozás, a megőrzés és bemutatás komplex feladatait.

Célunk a villamos eszközökkel működő távközlés vezetékhálózati szakterülete kialakulásának és a mind a mai napig tartó fejlődésének lehetőleg teljeskörű, életszerű bemutatása. Ez azt jelenti, hogy az eddigi, döntő többségében az építési alapanyagok és szerelvények archiválására irányuló munka megtartása mellett tevékenységünket ki kell terjesztenünk a szolgálat egyéb tárgyi és személyi feltételei feltérképezésére, létrejöttük és fejlődésük nyomkövetésére.

Koncepciónk meghatározó tényezője az életszerűség lehető legjobb megközelítése. A megvalósítás fő feltétele véleményünk szerint *a tárgyak alkalmazási közegükből kiemelt, statikus bemutatásáról az alkalmazási környezettel való összefüggéseket is feltáró, vagy legalább is érzékeltető bemutatási rendszerre való áttérés.*

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a statikus bemutatás rendszerét teljesen száműzzük archiválási munkánkból. *Ahol lehetőség van rá és előnyös is, ott mindkét rendszert alkalmazunk.*

Előirányoztuk pl. a „Nevezetes kábeleink” elnevezésű kollekció összeállítását, ami a hazai távközlés reprezentáns kábeleit a létesítés időrendi sorrendjében mutatja be az alábbiak szerint:

- Budapest – Hatvan távírókábel, 1906.
- Modulációs kábel Rádió stúdió – Rádió adó Lakihegy, 1927.
- Bécs – Budapest szimmetrikus távkábel, 1928.
- Budapest – Miskolc alumínium erű kettős szimmetrikus távkábel, 1943–44.
- Budapest – Győr 4 csöves kiskoaxiális távkábel, 1968.
- Hazai gyártású (Magyar Kábelművek) vazelin térkitöltésű (Qv) helyihálózati kábel.
- Budapest – Országhatár – Bruck optikai távkábel, 1992.

Jellegénél, tartalmánál fogva ez az összeállítás statikus. A bemutatásra kerülő kábelek muzeális szempontból mindenképpen megőrizendő „érdeme”, hogy a maguk nemében (kábelszerkezet, átviteli jellegzetességek, rendeltetés stb.) *első létesítményként jelentek meg vezetékhálózati rendszereinkben, megnyitva egyben a hazai vezetékes távközlési hálózatok fejlődésének újabb- és újabb korszakát.*

Tervezzük hálózataink kábelmintáinak egy egészen más szempontok szerinti összeállítását és archiválását is.

Ezzel az összeállítással a helyi-, körzet- és távkábelek műszaki jellegzetességeik szerint kialakult fejlődésvonalát mutatjuk be. Arra törekszünk, hogy a magyarországi hálózatokba valaha is beépült kábelek valamennyi, még fellelhető típusa szerepeljen archívumunkban, ami egyben áttekintést ad a hazai kábelgyártás termékválasztékának fejlődésé-

ről is. A kábelkéhez hasonló összeállításban tervezzük archiválni a kábelszerelvényeket (kábelfejek, kábelvégelzárok, kábelkötések stb.), valamint az építési, szerelési munkák eszközeit, szerszámaikat.

Jövőbeni munkánk lehetőségeinek kissé bátrabb megközelítésével gondolatban egy szép pavilon képe jelenik meg, amiben természetes nagyságban, eredetiben mutatnánk be és archiválnánk a kábelépítményi hálózatok, a távkábel hálózat építő elemeit, létesítményeit és vonali objektumait.

Az alábbi ábrán a kábel alépítményi rendszerek és a távkábel vonalak anyagai egy részének elrendezési vázlata látható. A jelképekkel ábrázolt tárgyak a következő magyarázat szerint csoportosíthatók.

- I. Közúti földmunkák (kábelárok, munkagödör kábelakna részére) közlekedés-biztonsági jelzésére szolgáló eszközök.
Csavaros vasdúc munkaárok dúcoláshoz.
- II. Egynyílású betoncsövek kábel alépítmény építéshez.
Nagyterherbírási fedlap úttesti kábelaknához.
- III. Betontömbök XXXXVIII, XVIII és VII csőnyílással érszerkezetű kábelek, koaxiális kábelek (1968-tól), valamint optikai kábelkéhez kemény polietilén (KPE) bélésű (1991.) behúzására.
- IV. Kézi gyártású és géppel gyártott betoncső egységek I–IV csőnyílással. Rendeltetés azonos a III. alattival.
- V. 105 mm-es PVC–T műanyagcső 3 db kemény polietilén (KPE) bélésűvel optikai kábel behúzására.
- VI. Hat és tizenhat nyílású PVC–T műanyagcső szakasz kettős ellenívvel, csőátmérő 90 mm.
Csőnyaláb kötegelés: BK 90/6 jelű betonkaloda 6 nyílású csőköteghez,
BF 90 jelű betonfű 16 nyílású csőköteghez
- VII. Távkábelirányok, körzetkábelek vonali objektumai, kábelkötés jelzők, nyomvonal töréspont jelző, úttest, vasúti pályatest keresztezés védőcsővezése.

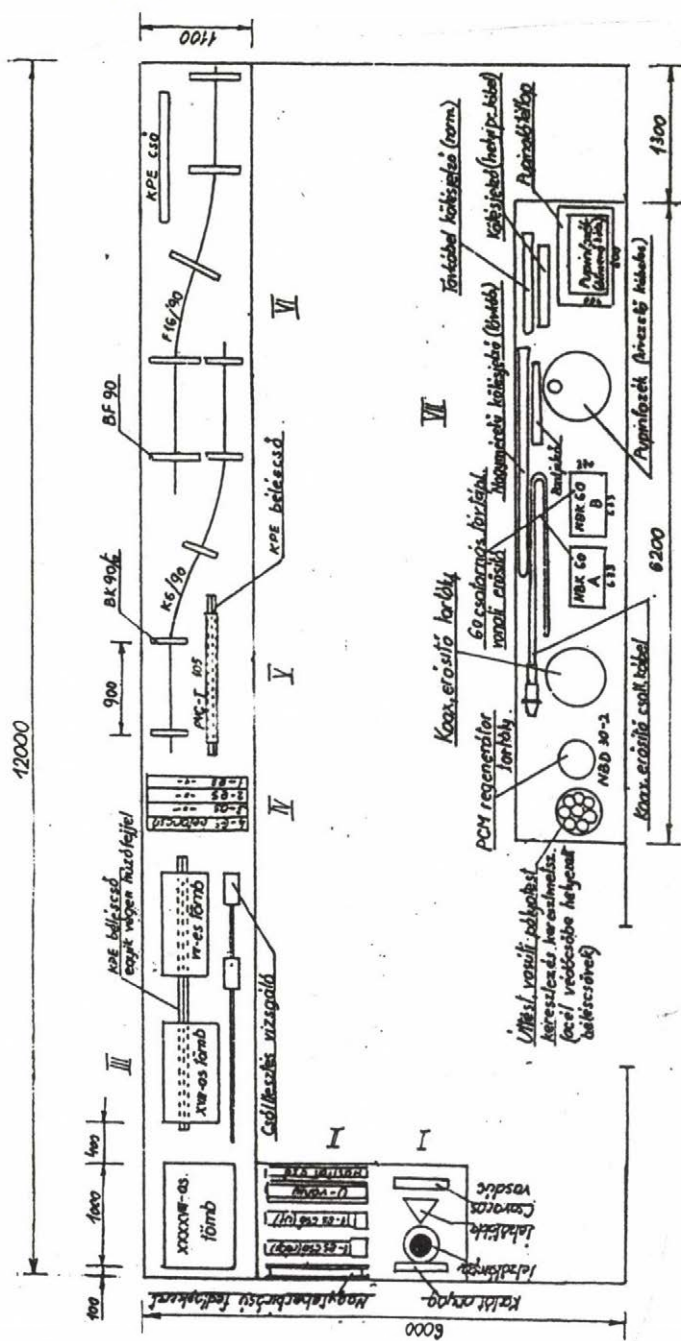
Félreértések elkerülésére megjegyzem, hogy a hálózatainkban még meglévő beton alépítmények döntő többségét 30–60 évvel ezelőtt építették érszerkezetű kábelek részére. A koaxiális kábel megjelenése és főleg hazai alkalmazása még a távoli jövőben volt, az optikai kábel pedig – technikortörténeti mércével mérve – szinte napjaink műszaki fejlődésének eredménye. A beton alépítményi hálózat időben átívelte a kábeltechnika fejlődésének mindhárom szakaszát, alkalmasnak bizonyult mindhárom kábel típus kábeleinek behúzására.

Más kérdés – aminek kifejtése jelen cikk kereteit meghaladja – hogy az 1960-as évek második felében bekövetkezett nagy technológiai váltás többek között megszüntette a betoncsövek alkalmazását és helyettük a kemény PVC (PVC–T) csöveket rendszeresítette.

Légvezetékes hálózataink anyagának archiválásában nincs lehetőség a kábelkéhez hasonló reprezentáns darabokat bemutató kollekciónak összeállítására.

Ennek oka az, hogy a kezdetektől (a Bécs–Brünn távíróvonal pozsonyi leágazásának kiépítése, 1847.) napjainkig ezen vezetékhálózati rendszer szerkezeti felépítése lényegileg változatlan. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy ma is a közel másfélszáz év előtti építési anyagokat és technológiát alkalmazzuk. Az idők folyamán jelentős anyag-minőségi, méretezési, alak- és építési technológiai változások figyelhetők meg. Az alapvető szerkezeti felépítés azonban – támszerkezet, vezeték tartó szerelvény, szigetelő támpont, vezetékhuzal elemekből összeálló szerkezet – ma is ugyanaz, mint a

Kábelépítés
1899 – 1990
(padlósztint)



legelső távíróvonalunké. Félreértések elkerülése végett megjegyzem, hogy ez nem hazai specialitás, ez mindenütt a világon így van. Fentiekből következik, hogy nem jelölhetők meg bizonyos légvezetékes irányok létesítésével belépő korszakos jelentőségű új vonali rendszerek, nem állíthatók össze ezek jellegzetes szerelvényeit, eszközeit bemutató kollekció.

Tervezzük viszont olyan, témakörök szerint csoportosított archívum összeállítását, ami áttekinthető képet ad a földfeletti hálózatépítési anyagok, technológiák változásairól, fejlődéséről vagy éppen állandóságáról.

Ilyen csoportok lehetnek: támszerkezetek, vezetékartók, szigetelők, huzalok, szerszámok. Terveink szerint ide soroljuk a földfeletti kábelhálózatok (fali és légkábelek) archív anyagát is.

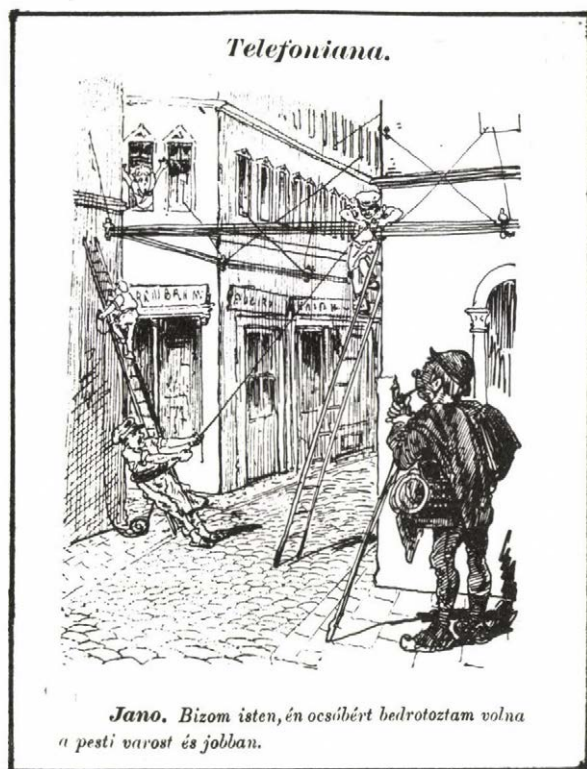
Nagy nyeresége lenne Múzeumunk látogató közönségének, de tudományos kutatási, archiválási munkáknak is a már említett hálózatos pavilon, bemutató terem olyan kialakítása, hogy a kábeles anyaggal együtt a földfeletti hálózatok archív anyaga is elhelyezhető lenne.

Egészen új archiválási terület nyitását jelenti a hálózatépítési szakterület szervezeti, személyi és tárgyi feltételei alakulásának nyomonkövetése, a szolgálat ellátásával kapcsolatos követelményrendszer alakulásának feltárása, valamint a hálózatos területre vonatkozó, vagy azt érintő magyar nyelvű szakirodalom, szépirodalom, sőt vicclapok (lásd a fenti rajzot) bibliográfiai feldolgozása.

Rekonstrukciós programunk hosszú időre szóló, nagy lélegzetű munka. Sikeres megvalósítása sok, szakmáját szerető, a múlt értékeinek megőrzése, visszaidézése által a jövőt építő önzetlen közreműködő részvételét igényli. Elsősorban a szakma aktív, valamint nyugállományú művelőit kérjük kutató, feltáró munkánk segítségére. Számítunk azonban a nem szakmabeliek lelkes közreműködésére is.

Örömmel fogadunk minden, a szakma múltját, közelmúltját őrző hálózatos anyagot, szerelvényt, szerszámot, segédeszközt, rajzot, fényképet, műalkotást (lehet amatőr munka is), leírást, okíratot, alapító- vagy megszüntető iratot, szabályzatot, utasítást, előírást, szerződést, felmondást, elszámolást stb. stb., ami elősegíti a hazai hálózatos szolgálat mind teljesebb életszerű, a valóságot híven tükröző bemutatását.

DÉRSZEGI MIKLÓS



OSZK reprodukció

BESZÁMOLÓ

a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1991. évi munkájáról

1991-ben alapítványunk második esztendejébe lépett és az előző esztendőnél jóval biztonságosabb, szervezettebb körülmények között végezte az 1991. év feladatait.

Beszámolónk a megszokott tárgykörökben tekinti át a múzeumokban folyó munkát, majd az alapítványi tevékenységet.

Gyűjteményi munkák

Kiemelkedő volt a Bélyegmúzeum 4 tárgyi, 6 dokumentációs és 9 bélyeggyűjteményének nyilvántartási és feldolgozási rendszerének felülvizsgálata és az új számítógépes adattárolásra, feldolgozásra alkalmas rendszer tervezetének elkészítése.

Egyes gyűjteménytárakban (könyvtár, bélyegtervgyűjtemény) megkezdődött a tervezet szerinti feldolgozás.

1991-ben nagy jelentőségűek voltak a szervezett gyűjtőutak, melyek a hivatalokban és az üzemekben fellelhető történeti értékű tárgyak és dokumentumok helyi védetté nyilvánítására szerveződtek. A szegedi, debreceni és miskolci igazgatóságok területén 67 védett tárgyat tartunk nyilván és közel 200 dokumentum, félszáz tárgy került be múzeumi gyűjteményeinkbe. Közöttük kiemelkedő értékű a szentesi felvevőkori (1930) és a kisújszállási feldolgozó szoba bútorzatának (1896) áttelepítése a Postamúzeumba, amely fennállása 100 esztendeje alatt először telepített postahivatali nagyberendezéseket kiállítóhelyiségeibe.

A fentiekhez hasonlatos értékű került kiállításunkba a székesfehérvári Korona Szálloda LB központja (1896), működőképes állapotban.

Tárolás és állagvédelem

Az Andrassy úti pinceraktárak a szellőzőberendezés beépítésével, majd az IKV közműcseréjével (befejezést nyert november elején) alkalmassá válnak raktározásra.

Bepolcozásuk, a gyűjteményi anyagok betelepítése 1992-ben folytatódik.

Az 1987-ben kezdeményezett bérleti jogot a Paulay Ede utcai pince – MHSZ lőterként használt és két utcai helyiséggel összekapcsolt helyiségeire – 1991. októberében megkaptuk. A bérlemények raktározásra alkalmassá téve (meszelés, festés, biztonsági berendezés) lehetővé teszik a szűkös textil raktár bővítését.

A Bélyegmúzeumban új gyűjteménytárak alakultak ki és a klimaberendezés cseréjével egyidőben (1992) a trezor jelleggel működő bélyeggyűjteménytárban is ésszerűbb raktározást tudunk kialakítani.

Az állagvédelmi munkák megfelelően folytak, de a bélyegmúzeumi pincében a vízfeltörés okozta károkat még nem sikerült felszámolni.

Restaurálás

Restaurálás tekintetében a Postamúzeum életében az 1991-es esztendő jelentős volt. A Telefónia Múzeum működő berendezései, tárgyai, a postahivatali berendezések áttelepítése több mint 80 tárgy restaurálását kívánta meg. Ebben a szakmai műhelyek segítségével kiemelkedő volt (Javító Üzem, TIG, Budapest-vidéki Távközlési Igazgatóság, Járműtelep). Befejeződött a történeti arcképcsarnok 19 olajfestményének restaurálása.

Kiállítások

1991-ben jelentős esemény a Telefónia Múzeum megnyitása volt. Mind a hazai, mind a külföldi szakemberek új, tanulságos és követendő kiállításrendezésnek értékelték. A napilapok és a szaksajtó egyaránt elismerően nyilatkozott róla.

Sajnálatosan két kiállítást is le kellett bontanunk. A Debreceni Delizsánsz kiállítótermet meghatározatlan időre az épület bontása (helyére épül az új távbeszélő központ) miatt 1991. június végén felszámoltuk.

A nagyvázsonyi múzeumot augusztus végén ürítettük ki, épületstatikai, felújítási munkák elvégzése érdekében. Ez utóbbi munkálatok a MATÁV Soproni Igazgatósága irányításával és munkájával jó ütemben, még ebben az évben befejeződtek.

A Bélyegmúzeum három budapesti kiállítást rendezett:

- A pápa útja a világ bélyegein - Bélyegmúzeum
- Bélyegnapok - MABEOSZ-ban
- Parafilatélia - MABEOSZ-ban, vidéken pedig egy kiállítást
- POTE Napok címmel a Pécsi Orvostudományi Egyetem színhelyén.

Külföldi kiállítást FILANIPPON alkalmából Tokióba küldtek és résztvettek a BELGICA 91. nemzetközi kiállításon.

A Postamúzeumban az 1991. december 2-án megnyílt „Karácsonyi Posta” időszakos kiállítás jelentős közönségsikeréhez hozzájárultak az alapítvány gyermekeiből alakult „betlehemesek” hétvégi és karácsonyi műsorai.

Tudományos tevékenység

A gyűjtemények feldolgozását ezévi kiállítási munkáink lelassították. A tervezett feldolgozottsági szintet nem értük el. Gyűjteményi katalógusaink anyaga mindössze a térképgyűjtemény tekintetében megfelelő.

Az 1991. évi kiadványtervekből megfelelő kéziratok hiányában csak a Telefónia Múzeum kiállításvezetője és a Postamúzeumi Évkönyv készült el.

A Bélyegmúzeumi Szemle kéziratai a képanyag miatt átdolgozásra szorulnak.

A tudományos tevékenység „láthatatlan” része az adattár bővítés (4000 adattári kárton) és kiállítási forgatókönyvek készítése eredményes volt.

A Középeurópai Műszaki Múzeumok Szövetségének budapesti tanácskozásán az együttműködésre vonatkozóan elfogadták alapítványunk javaslatait az unió múzeumaira 2000-ig érvényes „határokat átlépő” belépőjegyek és a tagmúzeumok legértékesebb tárgyairól egy közös gyűjteményi katalógus kiadására.

Közművelődés, szakmai, kulturális tevékenység

Kiemelkedett a múzeumok múzeumpedagógiai tevékenysége. Budapest minden iskolájához invitatív anyagokat juttattunk el és megnőtt az iskolás csoportok száma.

Augusztusban a X. Postatörténeti Tábor szakközépiskolás diákjai üzemeltették a Telefónia Múzeumot, biztosítva az ottani személyzet nyári szabadságát.

1991. augusztus 30-án a Magyar Szimfonikus Zenekar adott koncertet a Postamúzeumban az alapító vállalatok vezetői és családtagjai számára.

Szakmai, kulturális tevékenységünket szaklapjaink hasábjain is kifejtettük.

Alapítóink kegyeleti feladatait önkéntesen felvállalva október utolsó hetében rendeztünk számos szakmatörténeti kiválóságunk (Gervay Mihály, Kolossváry Endre, a Puskás testvérek, Tomcsányi Béla stb.) sírját és koszorút helyeztünk el rajtuk. Nem feledkezve meg a 4-es postahivatal első világháborús emléktáblájáról sem.

A Futics pályázatot személyes visszaemlékezésekre írtuk ki. A nagy érdeklődésre való tekintettel az eredmény hirdetését 1992. januárjára kell áthelyeznünk.

Kiemelkedő televízió, rádió és sajtó propagandánk volt.

A „Touch info”-hoz csatlakozván múzeumainkban megnőtt a külföldi látogatóink száma.

A vendégkönyvi bejegyzések, összehasonlítva kiállításainkat a többi múzeumokéval, az alábbiakat írják:

- tisztábbak és rendesebbek a kiállítások,
- szívélyes és barátságos a kalauzolás,
- a személyzet külön figyelemmel van a gyermek és diáklátogatókra,
- méltányos belépődíjak vannak.

Gazdálkodás és pénzügyek

Erről részletes beszámoló készült és alapítóinkhoz már korábban eljuttattuk az 1992. évi költségvetési tervszellettel együtt.

Költségtüllépésünk nem volt, gazdálkodásunkat nagymértékben a kiemelkedő gondnoki munka (apróbb-nagyobb, gépészeti, építészeti javítások, festés-mázolás stb.) és a kiállítások saját kivitelezése teszi eredményessé.

Nemzetközi kapcsolataink

Örvendesen megélnéinkültek:

- A Berlieni Postamúzeummal tárgyesere keretében rotary központ részegységek és perifériák ellenében 100 db telefonkészüléket cseréltünk, Bundespost összes engedélyes készülékeinek gyűjteményét 1990-ből.
- A Középeurópai Műszaki Múzeumok Szövetsége a Telefónia Múzeum megnyitáshoz igazította tavaszi konferenciáját és résztvevői jelen voltak azon.
- A Canadian National Postal Museum a világ levélszekrényeiből készít kiállítást. A meglévő magyar szekrényükhöz történeti dokumentumokat küldtünk.
- Múzeumainkban angol, cseh, német, osztrák, francia, svájci, dán kollegák fordultak meg.
- Pályázatot adtunk be a Magyar Idegenforgalmi Hivatok Szövetsége támogató nyilatkozatával, az 1992. évi párizsi „Múzeum és idegenforgalom” nemzetközi pályázatra a budapesti „Világ Postasétány” kiépítésére.
- A Frankfurti Postamúzeum 1992. tavaszán nyíló „Asszonyok a telefonközpontban” kiállításához dokumentációs anyagokat küldtünk.
- Unikális értéként fogadták Krúdy Gyula „A pesti telefonoskisasszonyok” c. novelláját, amely németre fordítva a kiállítás egyik érdekessége lesz.
- Résztvettünk Berlinben az IATM közgyűlésen és megismerhettük a világ első postamúzeumának gyűjteményeit.

Ügyvitel

1991 harmadik negyedévére elkészültek az összeszerkesztésre alkalmas szervezeti, ügyrendi, gyűjteménykezelési szabályzatok. Munkába került a baleset, tűz, vagyongvédelmi szabályzatok egységes rendészeti és biztonsági szabályzattá formálása.

Az adminisztrációs munkát a MATÁV vezérigazgatságtól könyvjóváírással kapott két számítógépes szövegszerkesztő segíti, valamint a nagyteljesítményű Selex másológép, amelyek lehetővé teszik a jóminőségű házigyártású kiadványok készítését.

Kuratóriumi munka, igazgatás

Kuratóriumunk a működési szabályzat előírta negyedévenkénti üléseit rendszerben megtartotta az alábbi napirendekkel:

1991. március 11.:

- Az 1990. évi beszámoló és mérleg értékelése, az 1991. évi munkaterv és költségvetés.
- A munkavállalói és munkaadói kollektív szerződéstervezet megvitatása.
- A Telefónia Múzeum kiállítási munkái.
- Filmbemutató: a Telefónia Múzeum számára készült videófilmek, valamint múzeumaink a TV-ben című videófilmek megtekintése.

1991. június 18.:

- Beszámoló az APEH vizsgálatról.
- A Bélyegmúzeum számadási és kezelési szabályzatának módosítása.
- Beszámoló az 1991. évi munkaterv I. félévi teljesítéséről.
- A munkaadói és munkavállalói szerződés megkötése.
- Egyéb ügyek.

1991. szeptember 12.:

- A Bélyegmúzeum gyűjteménykezelési változásai.
- 1991. évi beruházások helyzete.
- Jelentés a vidéki kiállítóhelyeken történt változásokról (Debrecen, Nagyvácszony).
- Szakmai kapcsolatok, együttműködések, vegyes ügyek.

1991. december 19.:

- Az alapítvány írásos beszámolójának értékelése,
- Az alapítvány 1992. évi írásos munkatervének megvitatása,
- A bélyegmúzeumi revíziós leltár ütemtervének ismertetése szóban,
- Külső és belső ellenőrzések 1991-ben,
- Vegyes ügyek.

Alapítványunk 1991-ben sikeres évet hagyott maga mögött, s ebben az alapítók anyagi támogatásával azonos, ha nem jelentősebb az az erkölcsi és szakmai támogatás, amellyel munkánkat figyelik, értékelik és segítik. Mára a műszaki muzeológiában elismert intézménnyé váltunk, a postatörténeti muzeológia területén pedig megvetettük a köz- és társadalomtörténetbe illeszkedő szakmuzeológia alapjait, amely előfeltétele az alapítványi célok sikeres megvalósításának.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány nyilvántartási rendszerének korszerűsítése

A Bélyeg- és Postamúzeumban és kiállítóhelyein (budai várban, Balatonszemesen, Diósdon, Győrben, Hollókőn, Nagyvázsonyban, Ópusztaszeren) őrzött tárgyi és dokumentációs gyűjtemények hagyományos nyilvántartásai bár az érvényes előírásoknak megfelelnek, már nem elégitik ki az adatok racionális kezelését és sokoldalú felhasználását.

A jelenlegi rendszerünk az alábbi:

Postamúzeumi nyilvántartások

1. Gyarapodási adatlap
2. Gyarapodási napló
3. Tárgyi gyűjtemények leltárkönyve
4. Technikatörténeti tárgy leírókarton
5. Dokumentációs gyűjtemények leltárkönyve
6. Okmány-, iratgyűjtemény leírókarton
7. Műszaki rajz és dokumentációs gyűjtemény leírókarton
8. Történeti térkép gyűjtemény leírókarton
9. Postatörténeti kép és ábrázolás gyűjtemény leírókarton
10. Mozgófilm-videó gyűjtemény leírókarton
11. Fotónegatív leírókarton
12. Hangemlék gyűjtemény leírókarton
13. Tematikus gyűjtemények nyilvántartása
14. Nyilvántartás a kihelyezett műtárgyakról kiállító helyenként
15. Kölcsönzött műtárgyak nyilvántartása
16. Könyvtári leltárkönyv
17. Folyóirat törzslap
18. Utaló- keresőkarton
19. Adattár

Bélyegmúzeumi nyilvántartások

1. Érkezési napló
2. Gyarapodási bélyeges napló
3. Gyarapodási vegyes napló
4. Magyar bélyegek leltárkönyve
5. Külföldi bélyegek leltárkönyve
6. Eredeti bélyegrajzok leltárkönyve
7. Magyar bélyegek nyomóeszközeinek leltárkönyve
8. Alkalmi levelezőlapok és emléklapok leltárkönyve
9. Magyar értéknymásos postai nyomtatványok leltárkönyve
10. Elsőnap borítékok leltárkönyve
11. Alkalmi bélyegzők leltárkönyve
12. Filatélia tárgyak leltárkönyve
13. Magyar bélyegek adatlapja
14. Grafikai gyűjtemények adatlapja
15. Külföldi bélyegek adatlapja
16. Külföldi bélyegek földrészenkénti bontása
17. Levéltári katalógus
18. Különgyűjtemények összesítő nyilvántartása
19. Függő tételek nyilvántartása

A fenti nyilvántartások nyomtatványok, nyomdai úton előállított könyvek vagy házi-lag rovatolt füzetek. A múzeum állományának ezeken történő nyilvántartása elavult. A rovatok kitöltése sok esetben kézírással történik, egy-egy műtárgyra, dokumentációra vonatkozó azonos jellemzőt több nyilvántartásban ismételten be kell jegyezni. A rendszer nehezen kezelhető, a kutatás és a kiállításokra való felkészülés körülményes. Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a nagytömegű nyilvántartás ma már csak mennyezetig érő polcos állványokon helyezhető el.

A vázolt hátrányok megszüntetésére alapítványunk szerény lehetőségeihez mérten és többek között a Magyar Nemzeti Múzeum Műtárgyvédelmi és Információs Részlegének segítségével még a f. évben megkezdte a számítógépes rendszer bevezetésére irányuló felkészülést. Munkatársaink részt vesznek az említett részleg által múzeumi célra kidolgozott DataEase rendszerű szoftver alkalmazástechnikai tanfolyamán.

A DataEase program lehetőséget ad a nyilvántartott adatok gyors áttekintésére, listázására, esetleges módosítására, megkönnyíti a kutatást, ugyanakkor biztosítja az adatvédelmet. Távolban lokális számítógép-hálózati rendszert tervezve fokozatosan megvásároljuk az igényeinkhez igazodó gépeket, a központi kiszolgáló egységet és kiépítjük a szükséges hálózatot.

Az új eljárás bevezetési időszakában mindaddig amíg múzeológusaink és gyűjteménykezelőink a számítógépek kezelésében-, továbbá az adatbázisok biztonságos kitöltéséhez a kellő gyakorlatot megszerzik, a jelenlegi nyomtatványokat is vezetjük párhuzamosan. A számítógépes rendszerre 1993-tól fokozatosan kívánunk áttérni az új nyilvántartási szabályzat életbeléptetésével.

BÁN FERENC

RÖVID HÍREK

Debrecen

A Delizsánsz kiállítótermet a Debreceni Postaigazgatóságnak 1991. augusztus 31-ig ki kellett üríteni és a területet átadni a MATÁV Debreceni Igazgatóságának új telefonközpont építése számára. Ennek megfelelően az alapítvány dolgozói 1991. július 22-23-án a kiállítást lebontották. Dr. Soó Rezső bélyeghagyatékát visszazállítottuk a Bélyegmúzeumba és kértük a család hozzájárulását a gyűjtemény bemutatásának szüneteltetésére mindaddig, amíg megfelelő kiállítóhelyet nem biztosít az Igazgatóság. A „Rádió” és a „Magyar címer a postai emlékeken” című kiállítás anyagát beszállítottuk a Postamúzeumba. Mivel az épületet lebontják, az utókor számára videófilmen megörökítettük és az utolsó kiállítás anyagát.

Nagyvázsöny

A múzeum épületének műszaki állapota az év folyamán egyre romlott, ezért az Alapítvány és a MATÁV Soproni Igazgatósága elhatározta az épület felújítását. A kiállítást 1991. augusztus 29-30-án lebontottuk. A kiállításban levő bélyegeket visszazállítottuk a Bélyegmúzeumba. A Postamúzeum és a Soproni Igazgatóság múzeális tárgyait biztonságosan a kocsiszínben helyeztük el. A tárgyak védelme érdekében a riasztóberendezést a kocsiszínbe helyeztettük át.

Gyűjítőúton a karcagi postahivatalban





Adatok az alapítvány munkatársainak gyűjtőútjairól

1. Szegedi Postaigazgatóság: 1990. október 10–12.

Gyűjtőút résztvevői:

Posta és Távközlési Múzeumi Alapítvány részéről:

Kiss János, Koppándy Ágnes, Rákóczi Margit

Szegedi Postaigazgatóság részéről:

Katona Sándor, Tóth László, Turi István

Gyűjtőút állomásai: Derekegyháza – Eperjes – Kiskundorozsma – Szentes – Zákány-szék – Csabaszabadi – Gyopárosfürdő – Hódmezővásárhely 7. – Makó – Mártély – Mezőhegyes – Mezőkovácsháza – Tatársánc – Kisszállás – Kiskunhalas – Kunbaja – Tompa.

Gyűjtött és védetté nyilvánított jelentősebb tárgyak: bélyegzőpárna, címtábla, levél-mérleg, páncélszekrény stb.

Védetté nyilvánított és múzeumba szállított tárgyak száma: 20 db.

2. Békéscsaba és körzeti hivatalai: 1990. november 6–7.

Gyűjtőút résztvevői:

Posta és Távközlési Múzeumi Alapítvány részéről:

Kiss János, Kovács Gergelyné, Rákóczi Margit

Békéscsaba körzeti hivatal részéről:

Pásztó István, Vass Albert

Gyűjtőút állomásai: Békés – Körösladány – Szeghalom – Vésztő – Békéscsaba.

Gyűjtött és védetté nyilvánított jelentősebb tárgyak: pénztároló, értékőrzőláda, postai segédkönyvek stb.

Védetté nyilvánított és múzeumba szállított tárgyak száma: 19 db.

3. Miskolci Postaigazgatóság: 1991. április 9–11.

Gyűjtőút résztvevői:

Posta és Távközlési Múzeumi Alapítvány részéről:

Kiss János, Sebestyén Kálmán, Solymosi Jánosné

Miskolci Postaigazgatóság részéről:

Pásztor Károly, Tóth Ferenc

Gyűjtőút állomásai: Miskolc 2 – Lillafüred – Tokaj – Mád – Eger 1. – Andornaktálya – Füzesabony – Erdőbénye – Olaszliszka – Bodrogolaszi – Bodroghalom – Sárospatak.

Gyűjtött és védetté nyilvánított jelentősebb tárgyak: levélmérleg, páncélszekrény, csőposta stb.

Védetté nyilvánított és múzeumba szállított tárgyak száma: 17 db.

4. Debreceni Postaigazgatóság: 1991. április 15 – 17.

Gyűjtőút résztvevői:

Posta és Távközlési Múzeumi Alapítvány részéről:

Kiss Béláné, Kiss János, Rákóczi Margit

Debreceni Postaigazgatóság részéről: Orbán Jenő

Gyűjtőút állomásai: Szolnok – Mezőtúr – Túrkeve – Kisújszállás – Karcag – Kemence – Nyírbogdány – Ajak – Kisvárd – Vásárosnamény – Debrecen 9. – Derecske – Berettyóújfalu – Földes – Bátor – Püspökladány 1. – Püspökladány 2.

Gyűjtött és védetté nyilvánított jelentősebb tárgyak: feldolgozó szoba berendezési bútorai, plombáló stb.

Védetté nyilvánított és múzeumba szállított tárgyak száma: 20 db.

A POSTAMÚZEUM GYŰJTEMÉNYEK GYARAPODÁSA 1991-BEN (db-ban)

Távközléstörténeti gyűjtemény	412
Postatörténeti gyűjtemény	118
Dokumentációs gyűjtemény	1228 (plusz 16 köteg)
Adattári gyűjtemény	3262
Könyvtári gyűjtemény	116

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 1992. évi munkaterve

Az 1992-ben harmadik esztendejébe lépő Alapítványunk eddigi tapasztalatai lehetővé teszik, hogy tevékenysége fejlesztéséhez távlati stratégiát alakítson ki. Ennek érdekében az alábbiak valósíthatók meg:

1. Áttekinthető racionális és pragmatikus működési rendszer kiépítése, amelynek írott szabályai, „törvényei” egységes szerkezetbe foglalva alkalmasak arra, hogy a működtetésükhöz szükséges külső rendelkezések (alapító vállalatok selejtezési, iratkezelési, anyagszolgáltatási, védetté nyilvánítási stb.) meghozatalára javaslatot tehessünk.
2. Útóképesebb szervezet kialakítása mérhetőbb teljesítmények érdekében, a „hiányszakmák” (múzeumpedagógia, marketing, belsőépítészet, reklám-propaganda, kiadványszerkesztés stb.) pótlására. A gépesítettség és modernizáció fejlesztése a hatékonyabb ügyvitel megteremtéséért.
3. A szakmai, társadalmi háttér szervezettebb, rendszeresebb bekapcsolása tevékenységünkbe (évfordulók, világnapok, rendezvények stb.).
A fentiek megvalósítása munkatervi feladatainkban realizálódik.

Gyűjteményi feladatok

1. Revíziós leltár a Bélyegmúzeumban 1992. január 2. és december 15. között. (Tíz évenként kötelező, 1986–88. között elkezdték, de nem fejezték be, így most elsődleges feladat, amelyet az új gyűjteménykezelési rend bevezetése is megkövetel).
2. A Postamúzeumban a helyszíni gyűjtések és védetté nyilvánítások kiterjesztése a műsorszóró állomásokra és a távközlési üzemekre és folytatásuk a soproni, pécsi, budapest-vidéki postaigazgatóságokon.
3. A gyűjteménygyarapítás érdekében szükséges alapítói rendelkezések tervezetének elkészítése, előterjesztése, majd a végrehajtás megszervezése.

Tárolás és állagvédelem

1. Az Andrássy úti pinceraktárak felszerelése és betelepítése a gyűjteményi csoportokhoz igazodva.
2. Festési és felújítási munkák elvégzése az 5-ös Postahivatal pincéjében lévő raktárban.
3. Új gyűjteményi raktár kialakítása a Bélyegmúzeumban a nyomóeszközök, tervrajzok számára.
4. A rendszeres portalanítás és szükséges fertőtlenítések rendszeres, negyedévenkénti elvégzése.

Restaurálás

A saját restaurátori kapacitásra (fém, fa, textil, papír) negyedéves tervek készítése a kiállításba kerülő vagy ott lévő (vidéki) tárgyak prioritásának biztosításával.

Kiállítások

1. 1992. május 17-én a Távközlési Világnapon a nagyvázsonyi Postamúzeum új kiállításának megnyitása.
2. 1992. október 9-én a Postai Világnapon az Andrássy úti Postamúzeum új állandó kiállításának megnyitása.
3. Időszakos kiállítások a bélyegtervező művészek életművének bemutatására a Bélyegmúzeumban (Vertel, Füle, Kékesi).
4. A magyar postaigazgatás nevében a meghirdetett és elfogadott nemzetközi bélyegkiállítások elkészítése.
5. Baross Gábor emlékezetére centenáriumi dokumentum kiállítás rendezése.
6. „Mozgóposta” kiállítás elhelyezése a paksi szabadtéri közlekedési múzeumban elhelyezendő mozgóposta kocsiban.
7. Soó Rezső gyűjteményéből időszakos kiállítás rendezése a debreceni Déri Múzeumban.
8. A rádiótörténeti kiállítás elhelyezése Diósdon és a Rádió Múzeummal kapcsolatos kiállítási tematika részletes kidolgozása

Tudományos tevékenység

1. A műsorszórási és távközléstörténeti gyűjtemény leírókartonjait 50 %-ban csatlakoztatni kell az Országos Technikatörténeti Adatbankhoz.
2. El kell készíteni az MVT (Középeurópai Műszaki Múzeumok Uniója) katalógus számára 50 tárgyról a kéziratot.
3. Adattárunkban külön Baross adattárat kell felállítani.
4. Meg kell kezdeni a műsorszórással kapcsolatos adattár felállítását.
5. A feldolgozott gyűjtemények katalógusait össze kell állítani.
6. Meg kell szerkeszteni az 1991. évi alapítvány évkönyvet és házi kiadásban gondozni, díjmentesen teríteni.
7. Az elmaradt kiadványok kéziratait saját gondozásban kiadni vagy a tematikus évkönyv anyagai tekintetében a MATÁV kiadóval elkészíttetni.
8. 1992. novemberében egy napos tanácskozást szervezünk az országos gyűjtőkörű szakmúzeumok számára a szakmúzeumok és a szakmák kapcsolatairól.

Közművelődés, szakmai, kulturális tevékenység

1. Programkészítés múzeumpedagógiai foglalkozásokra (előadások, vetítések, diákfoglalkozások), a programok terítése és biztosítása az érdeklődő iskoláknak.
2. PKI előadóterem díjtalan kölcsönzésével koncertek, előadóestek, délutánok szervezése a szakmai baráti kör számára, ezekre programtervek készítése.
3. XI. Postatörténeti diáktábor megszervezése a Rádió Múzeum tematikájához igazodó feladatokra.
4. Kegyeleti feladataink ellátására el kell készíteni a sír és emléktábla katasztereket.
5. Folytatni kell és ki kell építeni működő rendszerét a kép- és dokumentum másolatok elhelyezésének a hivatalok és üzemek területén, beleértve a közönségtájékoztató irodákat is.

6. Szakközépiskoláinkkal felül kell vizsgálni kapcsolatainkat és a sajátosságaikhoz igazodó együttműködést kell létesíteni velük.
7. A szaklapok számára az évfordulós és a múzeumi eseményekhez igazodó cikksorozat tematikáját és szerzőlistáját kell eljuttatni, mint ajánlatot 1992-re, majd az elfogadás függvényében azok kéziratát elkészíteni.

Propaganda, marketing, sajtó és közönség kapcsolat

1. Az alapító vállalatok és a Postabank és Takarékpénztár RT propaganda munkájában változatlanul részt veszünk, de tervezettebb és szervezettebb formákat kell kialakítani.
2. Propaganda tevékenységünkben a Publinformon, Touch me-n keresztülieket folytatni kell, s kiegészíteni az idegenforgalmi szervezetekhez eljuttatott propaganda anyagokkal.

Az önkormányzati újságokban, hirdetőtáblákon meg kell jelennünk s azokban a kerületekben, ahol múzeumaink vannak.

3. A rádiós és televíziós műsorszerkesztőket és készítőket időben kell konkrét megkereséssel egy-egy évfordulóról, jeles múzeumi eseményről tudósítani, s inkább a közvetett ingyenes propagandát megszervezni, mintsem a költséges hirdetéseket.

Gazdálkodás és pénzügyek

1992. évi költségvetésünk tervezetének jóváhagyását követően részletesen kidolgozzuk gazdasági és pénzügyi terveinket az 1992-ben érvénybelépő új szabályozások és rendelkezések figyelembevételével és alkalmazásával.

Bevételeink növelésére az 1991. esztendő ismeretében kevés eséllyel vállalkozhatunk, de törekedni fogunk olyan szellemi tanácsadás és tevékenység kiépítésére, amely szponzorálásokkal bevételekhez segíti alapítványunkat.

Nemzetközi kapcsolataink

1. Az IATM munkájában részt veszünk, azonban az 1992. évi kanadai közgyűlésen – annak magas költségei miatt – nem fogunk részt venni.
2. A MVT együttműködéssel járó kötelezettségeinknek (prágai konferencia, közös kiadványok, közös kiállítások) eleget teszünk.
3. A berlini, müncheni, frankfurti, prágai, bécsi múzeumokkal lehetőségeink szerint tanulmányutakkal előbb kapcsolatot és együttműködést építünk ki.
4. A nagyvázsonyi kiállításban elhelyezzük a berlini anyag egy részét és a megnyitóra meghívjuk a múzeum munkatársait.
5. Amint lehetőség nyílik rá, eleget teszünk a zágrábi Postamúzeum kérésének és eljuttatjuk hozzájuk a múlt századi egyenruhákról készült Somogyi Győző rajzokat.

Ügyvitel

1992-ben a bevezetőben jelzett törvénykönyv kiadását, a számítógépes adatfeldolgozás és tárolás bevezetését tekintjük kiemelkedő ügyviteli feladatnak.

Igazgatás

Feladatait a fentiek végrehajtásának megszervezése, folyamatos ellenőrzése szabja meg a kuratórium működésével.

POSTAI ÉS TÁVKÖZLÉSI MÚZEUMI ALAPÍTVÁNY

Budapest, VI. Andrásy út 3.

1372 Postafiók 441.

Név	Beosztás	Szakképzettség	Szakterület	Megjegyzés
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	magyar-történelem tanár, néprajzos-múzeológus	kultúrtörténet	
Hadi Antalné	gazdasági csoportvezető	érettségi, kép. könyv. terv és statiszt.	alapítványi gazdálkodás	
Bartók Ibolya	alapítványi titkárságvezető	gimnáziumi érettségi	alapítványi ügyvitel	
Lehelvári Sándorné	előadó	társadalombiztosítási tanfolyam	munka-, bér- és szociális ügyek	
Varga Aladárné	előadó	gimnáziumi érettségi mérlegképes könyvelő	könyvelés és leltári ügyek	
Muha Istvánné	belső ellenőr	gimnáziumi érettségi mérlegképes könyvelő	számveteli munka ellenőrzése	
Sebestyén István	múzeumgondnok	szakmunkás	gondnoki teendők	
Barta Sándor	segéd gondnok	szakmunkás	gondnoki teendők	
Miklós Sándor	portás	8 általános iskola	portás	Telefónia Múzeum

POSTAMÚZEUM

Budapest, VI., Andrássy út 3.szám
 1372 Budapest, Postafiók 441. Telefon: 142-7938, 142-6997
 Fax: 122-8858

Név	Beosztás	Szakképzettség	Szakterület	Megjegyzés
Kovács Gergelyné	igazgató	magyar-történelem tanár néprajzos-muzeológus	kultúrtörténet	
Krizsákné Farkas Piroska	múzeumigazgató- helyettes	műszaki tanár	távíró-, távbeszélő-, műsorszórástörténet	
Dr. Sebestyén Kálmán	történész főmunkatárs	történelem tanár	művelődéstörténet	
Szigetiné dr. Tóth Judit	muzeológus	néprajzos-muzeológus magyar tanár	postatörténet-postás- társadalom, hangtár	
Kisfaludi Júlia	muzeológus	régész-muzeológus történelem tanár	postatörténet, szakmai egyesületek története	
Rákóczi Margit	könyvtáros muzeológus	könyvtáros-népművelő	bibliográfia	
Kiss János	gyűjteménykezelő	ny. postafőtanácsos	postatörténet	
Szalay Gyuláné	adattáros	gimnázium	adattár	
Coutts Erzsébet	gyűjteménykezelő	műszaki szakkönyvtáros	okmánytár	
Bán Ferenc	szaktanácsadó	villamosmérnök	távbeszélőtörténet	
Dérszegi Miklós	szaktanácsadó	villamosmérnök	távbeszélőtörténet	
Molnár Tibor	szaktanácsadó	mérnök	műsorszórástörténet	
Grünwald Éva	restaurátor	restaurátor tanf. érettségi	papír, könyv és textil restaurálás	

Bencze András	restaurátor	képzőművészeti középiskola	fém és fa restaurálás	Telefónia Múzeum Budapest, I. Úri u. 49. Tel.: 201-8188 Fax: 201-3588
Koppándi Ágnes	fényképész	érettségi, fényképész szakm. bizonyítvány	fotótáros	
Szadovszky Lajosné Somoskéry Ákos	fényképész-reprográfus segédmuzeológus	szakmunkás műszaki főiskola	tárgyfotózás archiválás tárlatvezető és gépkezelő	
Nagy László	segédmuzeológus	műszaki technikum	tárlatvezető és gépkezelő	
Buruzs Mihály Szathmáry Adél	szaktanácsadó diákszervező	villamosmérnök gimnáziumi érettségi	távbeszélőtörténet közönség-szervezés	

BÉLYEGMÚZEUM

Budapest VII. Hársfa u. 47.
1400 Budapest, Postafiók 86. Telefon: 142-0960

Név	Beosztás	Szakképzettség	Szakterület	Megjegyzés
Csegezi Tamásné	múzeumigazgató	Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola	magyar bélyeg- történet, bélyegkiadás	
Sipos Józsefné	muzeológus	érettségi, felsőfokú postaforgalmi tanf.	magyar bélyegtörténet és díjjegyes nyomtatványok	
Tóth Béláné	muzeológus	érettségi, felsőfokú postaforgalmi tanf.	magyar bélyegtörténet	
Szegedi Istvánné	muzeológus	érettségi, felsőfokú postaforgalmi tanf.	magyar bélyegtörténet	
Kiss Béláné	muzeológus	érettségi, felsőfokú postaforgalmi tanf.	Ázsia és Afrika bélyegtörténete	
Solymosi Jánosné	muzeológus	főiskola, népművelődés- pedagógia	Amerika és Ausztrália bélyegtörténete	
Horváthné Nikodém Gabriella	muzeológus	magyar-történelem tanár	Európai bélyegtörténet	
Solnainé Orbán Ildikó	muzeológus	érettségi	Európai bélyegtörténet	
Angyal Erzsébet	gyűjteménykezelő	magyar tanár, könyvtáros	könyvtár, dokumentációs gyűjtemény kezelése	
Schlott Györgyné	számadásvezető	közgazd. technikus	gyűjteménykezelő	
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	gimnáziumi érettségi	címfelvétel	
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	gimnáziumi érettségi	múzeumi ügyvitel	
Majsai Mária	kiállításrendező grafikus	Képzőműv. Főisk. restaurátor szak	papírrestaurálás, grafika	

Tartalom

Előszó	3
<i>Bélyegmúzeum</i>	
A Bélyegmúzeum 1991-ben (Csegezi Tamásné)	5
A Bélyegmúzeum Számadási és Kezelési Szabályzat tervezete (Csegezi Tamásné) ...	15
„Pápai utazások a világ postabélyegein” című kiállítás tárlatvezetője	29
<i>Postamúzeum</i>	
A Telefónia Múzeum története	33
„Karácsonyi Posta” című kiállítás	85
Futics pályázat	95
Magyar rövidhullámú műsorszórás technikai története (Dósa György)	97
A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság Muzeális Értékmentő Bizottságának munkája. A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság hálózatának változásai és fenntartási kérdései (Keviczky István)	113
Postás katonai – távirász szolgálat a II. világháború idején (Dr. Kamody Miklós–Dr. Sebestyén Kálmán)	117
Elfelejtett munkatársak (Hamza Imre–Sipos Józsefné)	123
„Világ postasétány” nemzetközi pályázat	128
A múzeum vezetékhálózati gyűjteményéről (Dérszegi Miklós)	131
<i>Alapítványi krónika</i>	
Beszámoló az alapítvány 1991. évi munkájáról (Kovács Gergelyné)	135
Az alapítvány nyilvántartási rendszerének korszerűsítése (Bán Ferenc)	139
Rövid hírek	141
Az alapítvány 1992-es munkaterve (Kovács Gergelyné)	145
Az alapítvány munkatársai	149

